

România literară 30

3 - 9 august 2005 (Anul XXXVIII)

Parable of the Rich Man, Rembrandt

Tabletă de Nicolae Manolescu

Temă cu variațiuni - în jurul unui furt -

Furtul rămâne condamnat, indiferent de circumstanțe. Comentând furtul din Librăria Humanitas de la Kretzulescu (în pagina 32, la *Ochiul magic*), nu vrem să tratăm cu lejeritate un fenomen grav și păgubitor. Există însă în spargerea de acum două săptămâni câteva elemente semnificative, care ne permit o radiografie cu implicații sociologice și morale foarte interesante, îndeosebi acela că n-a fost furată nici o carte. Spargerea s-a dat totuși într-un loc în care se vînd cărți, firma de la stradă indicînd clar acest lucru. Să nu fi cunoscut hoții sensul cuvîntului *librărie*? Să-și fi închipuit ei că într-o librărie se găsesc neapărat valori de altă natură decît cărțile și care să merite riscul unei intrări prin efracție? Faptul că au furat două sau trei aparate electronice nu constituie o dovadă peremptorie în sprijinul ideii din urmă. Vor fi pus și ei mîna pe ce li s-a părut mai de preț, fără premeditare. Să fie vorba de niște puști, care s-au jucat de-a hoții? Nu cred că galeria Kretzulescu, în plină Calea Victoriei, mai luminată noaptea decît ziua, oferea cea mai ispititoare ocazie pentru novici în materie, speriați și de umbra lor.

S-ar zice că n-avem nici o explicație plauzibilă în afară tot de aceea că hoții cu

pricina stau atît de prost cu limba română încît cuvinte ca *librărie* sau *biblioteca* nu le-au spus nimic. Nici ce puteau fi obiectele din vitrină, cu poze colorate la vedere, n-aveau idee. Oamenii nu ținuseră în viața lor în mîna o carte, iar într-o librărie călcau acum, prima oară, forțînd ușa și aruncînd priviri piezișe ca să se asigure că nu-i observă nimeni.

Această supoziție ne arată că trăim, cei mai mulți și cea mai mare parte a existenței noastre, într-o lume fără cărți, cam ca aceea de pe nava interstelară din filmul *Star Trek*. Mai bine zis, într-o lume în care cartea a devenit de nerecunoscut, un obiect atractiv, poate, dacă-l vezi în vitrină, dar absolut nefolositor, dacă-l privești mai îndeaproape și încerci să-i descoperi un temei. Mi-i imaginez pe hoți răsfoind unul ori două volume și nepricepînd nimic. Întrebîndu-se la ce pot fi bune și cine le-ar da vreun ban pentru ele. Abandonîndu-le apoi cu uimirea că există pe lume locuri în care sînt strînse sute și mii de asemenea lucruri lipsite și de sens, și de valoare. Și, înșfăcînd la repezeală un DVD player, ca să nu plece cu mîna goală din casa lui Borges și Nabokov, cei mai faimoși producători și consumatori din secolul XX de astfel de obiecte inutile și din ce în ce mai greu de identificat. ■

s u m a r

Metrul cub de cultură de Gheorghe Ceaușescu - p. 3

Poeme de Anca Pedvis - p. 3

CONTRAFORT de Mircea Mihăieș - p. 4
De la Bariera Vergului la Bariera Bruxelles-ului

LECTURI LA ZI de Tudorel Urian - p. 5
Aggiornamento în ortodoxie

CĂRȚI RĂSFOITE de Alex. Ștefănescu - p. 6
Un critic literar nu trebuie să strice, cu acreala lui, cheful unor oameni

LECTURI LA ZI de Marius Chivu - p. 7
Spre Graalul suprarealismului

Poeme de Ion Horea - p. 8

PLECÎND DE LA CĂRȚI de Mihai Zamfir - p. 9
Catehismul liberalismului (II)

CERȘETORUL DE CAFEĂ de Emil Brumaru - p. 9

LECTURI LA ZI de Simona Vasilache - p. 10
Cultura în poante

CARTEA ROMĂNEASCĂ de Daniel Cristea-Enache - p. 11
Bietul Dracula

Însemnări despre Cloran (III) de Gheorghe Grigurcu - p. 12

Filologie savantă de Ion Simuș - p. 13

Mărturie mincinoasă de Ioan-Aurel Pop - p. 14

PĂCATELE LIMBII de Rodica Zafiu - p. 14

Rebranding Liviu Georgescu de Cosmin Ciotloș - p. 15

Istoriisrile signorei Sisi de Constantin Țoiu - pp. 16-17

Aurora democratică de Ștefan Cazimir - p. 18

Arghezi naș de G. Pienescu - p. 19

Prestigiul cărților clandestine de Sorin Lavric - p. 21

DANS de Liana Tugearu - p. 22
Forme noi pentru experiențe străvechi

CRONICA FILMULUI de Alexandra Olivotto - p. 23
Trei, Doamne, și toate trei bune

MUZICĂ de Liviu Dănceanu - p. 24
Scrisoare deschisă

CRONICA PLASTICĂ de Pavel Șușară - p. 25
Renașterea Salonului de Artă

CRONICA TRADUCERILOR de Florina Pîrjol - pp. 26-27
Cînd romantismul (se) întîlnește (cu) suprarealismul

O săptămână fitzgeraldiană de Virgil Mihaiu - p. 27

Estetica lui Adorno de Codrin-Liviu Cuțitaru - pp. 28-29

MERIDIANE - p. 29

POST-RESTANT de Constanța Buzea - p. 30

LA MICROSCOP de Cristian Teodorescu - p. 31

CRONICA TV de Dumitru Hurubă - p. 31

OCHIUL MAGIC - p. 32

România literară®

Director:

NICOLAE MANOLESCU

Redacția:

GABRIEL DIMISIANU - director adjunct

ALEX. ȘTEFĂNESCU - redactor-șef

OANA MATEI - secretar general de redacție

**ADRIANA BITTEL, CONSTANȚA BUZEA,
MARINA CONSTANTINESCU, MIHAI MINCULESCU.**

Redactori asociați: **IOANA PĂRVULESCU,
CRISTIAN TEODORESCU.**

Corectură:

CONSTANȚA BUZEA (pag. 8, 11, 12, 15, 19, 21, 25, 30),

SIMONA GALAȚCHI (pag. 1, 3, 4, 9, 10, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 24,

28, 29, 31, 32), **ECATERINA IONESCU,**

NINA PRUTEANU (pag. 2, 5, 6, 7, 13, 14, 26, 27).

Grafică: **MIHAELA ȘCHIOPU.**

Tema numărului: *Acum voi bea mastică*

Tehnoredactare computerizată:

IONELA STANCIU, OANA MATEI.

Introducere texte: **GEORGETA GHEORGHIU.**

Imprinat la **S.C. ANA-MARIA PRESS**

Administrația: Fundația **România literară**, Calea Victoriei
133, sector 1, cod 71102, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod

71341. Cont în lei: B.R.D.-GSG, sucursala Aviației,

RO87BRDE445SV13759804450. Cont în valută: B.R.D.-GSG,

sucursala Aviației, RO93BRDE445SV39194054450 (USD) și

RO27BRDE445SV11920914450 (EUR).

CORNELIU IONESCU (director administrativ),

MIRONA LAUDĂ (economist principal),

GHEORGHE VLĂDAN (difuzare, tel. 212.79.86).

Secretariat: **SOFIA VLĂDAN.**

Correspondenți din străinătate: **RODICA BINDER** (Germania),

GABRIELA MELINESCU (Suedia), **LIBUŠE VALENTOVÁ**

(Cehia).

e-mail: romlit@romlit.ro <http://www.romlit.ro>;

tel.: 021. 212.79.86; fax: 021.212.79.81

Revista **România literară** este editată de Fundația

România literară cu sprijin de la Fundația „Anonimul”,

Uniunea Scriitorilor din România, Ministerul Culturii și Cultelor.

Sponsorizare de la Banca

Română de Dezvoltare -

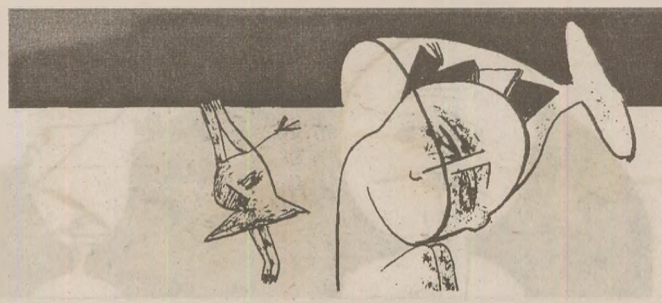
Groupe Société Générale.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din
România nu este responsabilă pentru politica editorială a
publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

România literară este membră a Asociației Revistelor,
Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), asociație cu statut
juridic, recunoscută de către Ministerul Culturii și Cultelor.

ISSN 1220-6318

actualitatea

Metrul cub de cultură

Deunăzi, șezând pe gânduri, reflectam la situația grea a patriei noastre scumpe. Care va să zică benzina se scumpește ca efect al creșterii prețului barilului de petrol, kilovatul aproape și-a dublat prețul, iar metrul cub de gaze naturale a depășit toate previziunile. Și, în timp ce rostogoleam în minte asemenea crude realități, mi-a venit brusc un gând care m-a făcut să îngheț. Mi-am imaginat că la o oră de maximă audiență apare pe toate posturile de televiziune cu statura sa impunătoare Alex. Ștefănescu și ține un discurs cam în următorii termeni:

„Iubiți concetățeni, trebuie să vă dau o veste proastă. În urma discuțiilor cu Banca Mondială, cu Fondul Monetar Internațional, cu Uniunea Europeană și cu alte instituții internaționale, am fost obligați să triplăm prețul metrului cub de cultură! Este un sacrificiu necesar pe care trebuie să-l facem cu toții”... etc., etc.

Primul efect al unei asemenea știri ar fi o paralizie generală; toată lumea ar rămâne siderată, cu gura căscată, mută, ca într-un film în care se oprește brusc atât mișcarea, cât și sunetul. Apoi, treptat, lumea și-ar reveni și atunci să te ții explozii de indignare: grevele s-ar succede în lanț, mitingurile de protest ar depăși în amploare manifestațiile de la începutul anilor nouăzeci; ce mai calea, valea, România ar ajunge într-o stare de haos pe care nici Traian Băsescu, cu toată capacitatea de decizie de care dă dovadă, n-ar mai ști să o rezolve.

În timp ce eram cuprins de asemenea imagini apocaliptice, m-am iluminat brusc: stai, mi-am zis eu, că n-o fi dracul chiar atât de negru; un asemenea anunț poate avea chiar efecte salutare pentru patrie! Cum asta?

Se știe că pesediștii, or fi având ei multe defecte, dar sunt turbați după cultură. Când dau de cultură, nici nu mai gândesc și trec direct la muncă (de aici mobilizatorul strigăt de luptă pentru integrarea europeană „Noi muncim, nu gândim!”). Sunt în stare să facă totul pentru cultură, ca-n vremea epocii de aur. Ziariștii care taxează drept chiuuri absențele parlamentarilor pesediști de la ședințe sunt de rea credință, căci se știe bine că bieții parlamentari sunt adânciți în meditații profunde asupra cărților fundamentale ale omenirii! Au fost cazuri când

baroni PSD au uitat de convocarea la Parchet, deoarece erau prea cufundați în lectura lui Nicolae Filimon sau Balzac. Am aflat de curând că acu vreo trei ani, în Vrancea, pentru a deveni membru PSD trebuia să-i dovedești liderului local că ai adâncit *Critica rațiunii pure*; la Gorj trebuia demonstrate solide cunoștințe de istorie! La un moment dat, când cetățeni români și străini s-au dus la secretariatul general al guvernului cu bilete de diferite culori, dar cu o predilecție pentru verde, au găsit în cabinet, pe fotoliul ministerial, o persiană carismatică în extaz care scanda odele lui Horațiu! Chiar și mineriada din iunie 1990 a fost prezentată scandalos – rușine! – de mass media dușmănoasă. În realitate, minerii au venit în București când au crezut că „scârboasa burghezo-moșierime” renăscută a năvălit în Piața Universității să-i bată pe studenții domici de cultură. Minerii au sosit să-i apere pe aceștia. Președintele Iliescu le-a vorbit spunându-le să se ducă la Universitate în sprijinul culturii. Cum au auzit minerii și ghizii lor (cum nu cunoșteau Capitala minerii au angajat ghizi, cred că de la ONT), deci cum au auzit minerii de cultură, de bibliotecii au și pornit în goană spre obiectiv; se știe bine că un om cu sete de lectură nu poate fi oprit de nimic și de nimeni; minerii, în goana lor, au întâlnit cetățeni care fără să vrea îi încurcau în drumul către cultură; și atunci să te ții: indignați, minerii îi pocneau cu bățele din dotare, să rămână pildă, spre a nu mai fi vreodată întârziți de la aspirațiile lor sublimе. Ajunși în Universitate, au început să lectureze cu viteză incredibilă volume întregi; și cum terminau un volum, îl și aruncau spre alții, ca la o șarjă pe linia de trei sferturi la rugby, să se bucure și ei; splendid exemplu de altruism; sigur, în această vastă operație de schimburi culturale s-a mai întâmplat ca unele cărți să cadă pe jos, să fie călcate în picioare; dar asta nu contează,

scopul a fost nobil.

Se zice că o circulară internă i-a îndemnat pe membrii de partid să copieze texte de alți autori, fie ei români, fie ei străini, și să-și publice excerptele pentru popularizarea și punerea în circulație a ideilor, inauguranđ astfel o metodă nouă, sănătoasă, de cercetare științifică și de răspândire în rândurile maselor largi populare a celor mai noi cuceriri ale științei și culturii.

Ei bine, având o asemenea sete de cultură, dacă se scumpește metrul cub, pesediștii vor fi obligați să scoată mai mulți bani – apoi ei nu se mulțumesc doar cu un metru cub –, vor sărăci, partidul va rămâne fără resurse și așa, aproape pe nesimțite, va scăpa țara de cei care „muncesc, dar nu gândesc”. Iată ce consecințe benefice ar putea avea hotărârea lui Alex. Ștefănescu de a scumpi metrul cub de cultură.

Dar, dacă nu va fi așa? Dacă vom rămâne, Doamne ferește, și cu scumpirea, și cu pesediștii? Oribilă perspectivă! Să sperăm că lui Alex. Ștefănescu n-o să-i vină ideea scumpirii metrului cub de cultură.

Oricum, parafrazând un clasic, vom spune că, în mod cert, cultura este opiu pentru PSD!

P.S. De curând, la Realitatea TV, la emisiunea lui Stelian Tănase au fost invitați doamna Mona Muscă, ministrul Culturii și Mircea Geoană, președintele PSD. Subiectele discutate au fost evident inundațiile, perspectiva alegerilor anticipate, decizia Curții Constituționale. În asemenea discuții, nimeni nu se așteaptă, și nici n-ar fi normal, la schimburi de amabilități sau la controverse academice. Disputa politică presupune schimburi dure de replici în limitele bunei cuviințe și ale eleganței. Domnul Mircea Geoană ar trebui să mai studieze anele parlamentare românești, disputele oratorice dintre P.P. Carp și Take Ionescu, Ionel Brătianu și Marghiloman, de pildă. Chestiune de cultură și nu-i nevoie de un întreg metru cub. În orice caz, Mircea Geoană trebuie să știe că mitocănia nu înseamnă personalitate, iar agresivitatea primitivă, inteligență politică.

Gheorghe CEAUȘESCU

Anca Pedvis

Adagio (fragment)

I
Toată viața L-am căutat
L-am căutat
în bezna de nepătruns
a icoanelor
în aerul congelat
al bisericilor
în metalul încins
al cupolelor
în mirosul de ars
al verii
în cel de descompunere
al toamnei
în coregrafia de schelete
a iernii

Venele mâinii mele
mi se părea că duc înspre El
Bolta piciorului –
că-L relevă
Desfacerea degetelor
în stea –
că-L arată

Lumea Lui
părea un animal uriaș
ce se autodevoră

II
N-am vrut să-L păcălesc

N-am folosit rugăciuni
îngenunchieri
pocăințe

Am stat dreaptă
primind tot ce-mi dădea
fără să întreb de ce

Și dacă întrebam
tot eu îmi răspundeam

III
N-are inimă

Nu se înduioșează de creaturile Lui
Nu se scârbește

N-are simțul urâtului
al grotescului
al ororii

Inadmisibilul Lui
n-are masă critică

Îndurarea Lui e atât de mare
încât trece neobservată

Frumusețea curge din El
tandră

vulnerabilă
nesecată

Dar n-are inimă

Așa cum cizmarul n-are pantofi

IV
Deasupra râului
pescărușii se rotesc
ca niște avioane de hârtie

Cerul n-are mai multă demnitate
decât un cerceaf decolorat
pus la uscat

Umbra completează ca de obicei
și ce prinde în conul ei

are un aer de pierdere
consternată

Mă aflu la jumătatea unei zile
ce n-o să se repete

E primăvară

Vântul fluieră
prin părul rozmarinului

Nuielele iederii de pe zid
sunt palide ca sforile
dar au arcul intact

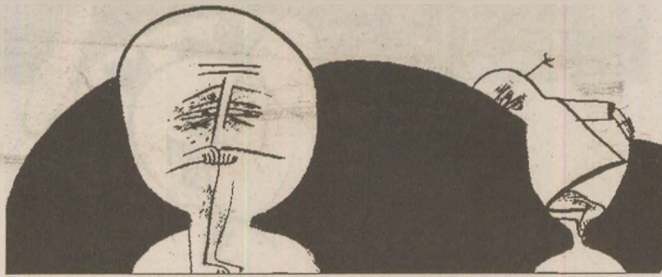
Iarna a trecut fără mari avarii

Aduceți-mi probe că lumea
e mai largă
decât ce văd eu acum
pe fereastră

Aduceți-mi dovezi că viața
e mai mult decât atât

Aduceți-mi o singură probă de viitor

Poemul Adagio face parte din „mini-volumul” cu același nume, în curs de apariție la Editura Vinea.

actualitatea

Vizita lui Călin Popescu Tăriceanu la Bruxelles nu s-a soldat doar cu brusca revocare a irevocabilei demisii, ci și cu decizia de a înspri condițiile de călătorie a românilor în spațiul Schengen. Pentru oricine știe că obsesia aderării la Uniunea Europeană e trăită de clasa politică la modul isteric, măsura e, s-o recunoaștem, cam aiurea. Normal ar fi procesul invers: cu cât ne apropiem de spațiul bunăstării europene, cu atât mai sumare să fie formalitățile pătrunderii românilor acolo. Prin nu se știe ce magii politice, situația e exact pe dos: zi după zi, mai află de-o piedică, de-un fault, de-o mârână administrativă. O fi o tehnică de a ne scârbi de Europa? O fi un proces normal, la care au fost supuse, în anii trecuți, și statele aflate în curs de aderare? Nici vorbă: ungurii, cehii și polonezii călătoreau tot mai ușor la vecinii occidentali pe măsură ce treceau examen după examen. Din informațiile mele, ceea ce ni se întâmplă se explică prin măsuri de ultimă oră, aplicate unor state de care europenii nu prea au chef.

Ar trebui să fim prea orbi pentru a nu vedea că România e departe de pretențiile țărilor occidentale. De la nivelul de trai la mentalitate, de la deficitul de civilizație la preferințele muzicale tragem oblu spre Orient. Un prieten din Galați, profesor universitar, îmi spunea, îngrozit, că, în căminele din orașul său, studenții ascultă, în proporție de nouăzeci și nouă la sută, manele. Ei și? veți spune. Să asculte ce vor, că de aia e democrație! Păi, ce democrație e asta, când suntem colorați în procent covârșitor în nuanțele țipătoare ale Orientului? Exemplul e mărunț, dar, cel puțin pentru sociologi, relevant: tocmai preferințele exprimate liber spun ceva despre adevărata, adâncă ta identitate.

Primul lucru care te șochează în România e murdăria indescriptibilă a spațiilor publice. Fie că e vorba de gări, săli de așteptare la poliție, clase de școală, universități, stadioane, spitale, un jeg multiseclar acoperă suprafețele cu care intră ochiul în contact. La cincisprezece ani de la căderea comunismului, poți identifica, în locurile publice, de la restaurant la instituții de stat, w.c.-urile prin simpla, fetida lor calitate olfactivă. Cât despre limbajul în spațiile publice – aproape că nu mai e nimic de spus. Când etalon al exprimării prin mass-media a devenit Gigi Becali, ne agităm degeaba.

Măsura anunțată de premier și tratată la modul serios-încruntat de ministrul de Interne Blaga (acesta a deschis un site pe care cetățeanul își poate exprima părerea) e, în cel mai bun caz, demagogică. Probabil că dl Tăriceanu a fost atenționat la Bruxelles că mult prea mulți români ajunși în Occident au un comportament de sălbatici. E posibil să nu se fi menționat, din cauza ravagiilor corectitudinii politice, că e vorba de o anumită minoritate mai puțin civilizată, dar asta, evident, nu e o scuză: orice guvern responsabil, orice țară normală își educă mai întâi cetățenii,

și abia apoi emite pretenții de onorabilitate continentală. Personal, am serioase dubii că doar țiganii aruncă cu noroi în imaginea țării: văd zilnic suficienți români neași care se comportă ca niște primitivi tocmai ieșiți din peșteri, pentru a nutri vreo iluzie.

Demagogia se vede însă în credința premierului că prin strângerea șurubului se rezolvă o problemă complicată. Îl asigur pe domnul Tăriceanu că numărul infractorilor români din Occident nu se va diminua, că ordonatele, liniștile străzi ale orașelor din Vest vor fi populate de același număr (dacă nu de unul mai mare) de cetățeni români gălăgioși, că fauna hoților și cerșetorilor nu se va subția cu un milimetru. Măsura anunțată de guvern e una tipic provocatoare, menită, parcă, să sporească (inutil și fără vreun temei real) antipatia populară. Hoții și escrocii

e în creștere nu poate, desigur, decât să ne bucure. Înseamnă că lefurile cresc, că viața începe să devină mai ușoară. Se ridică, însă, întrebarea: oare dorința a tot mai mulți dintre noi de a se odihni în Grecia sau Turcia nu are chiar deloc de-a face cu lipsa de ospitalitate a majorității locurilor de agrement din țară? Prin lipsa de ospitalitate înțeleg următoarele: nivelul prețurilor, calitatea produselor și buna creștere a angajaților din industria serviciilor. Când un sejur la Adriatică, la Mediterană sau chiar la ocean au ajuns mai ieftine decât cele de la Marea Neagră sau din frumoșii noștri munți, înseamnă că ceva nu e în regulă.

N-am nici un fel de pornire naționalistă, n-am nici o frustrare că nu suntem între fruntași. Dar mi se pare o enormă prostie să nu profităm, bănește vorbind, de ceea ce natura ne-a oferit din plin, iar noi batjocorim cu iresponsabilitate. Mie, ca individ, mi-ar merge mai bine dacă turismul României ar dădea. Nu există un minister al turismului extern, dar există unul al celui intern — și lucrul acesta se vede. Oriunde intervine statul, cu mâinile sale butucănoase, există riscul de a produce un deșert. De la legendarul Agathon și palmierii săi magici la actualul șef al turismului național (nici măcar nu știu cine o fi), am dus-o din faliment în faliment. Și asta în timp ce firmele specializate în a-i duce pe români să se distreze departe de țară prosperă dincolo de orice imaginație!

Nu există nici o legătură între compatrioții noștri ce-și refac forțele în Creta sau în Anatolia și înăsprirea condițiilor de călătorie în Europa. Nu ei sunt infractorii de care se tem locuitorii spațiului Schengen. Eu nu fac o astfel de legătură, dar guvernul o face. Și o face în modul cel mai dizgrațios cu putință: prin inutilă și vulgară săcăială. E încă o metodă de a-i pune pe drumuri pe oamenii onești, după ce conlucrarea diabolică între incompetență și recredință a făcut aproape imposibilă obținerea unui pașaport. Cozile imense, haosul de la ghișee, inevitabilele apeluri la pile și relații ne-au retrimis la practicile din vreme comunismului, când pentru ultimul fleac trebuia să fii umilit, tracasat și adus în stare de epuizare fizică și nervoasă, pentru că așa voia statul-tătuc.

Ceva mai multă demnitate a oficialităților române în raport cu țările occidentale, pe de o parte, ceva mai multă fermitate în raport cu propriii noștri cetățeni care ne fac de râs n-ar strica. Altminteri, vom pune mereu căruța înaintea cailor și vom arunca apa din cofă cu copil cu tot. Soluția anunțată de dl Tăriceanu o fi bună la finlandezi și la danezi, țări de oameni disciplinați. La noi, orice măsură – și cu atât mai abitur una abuzivă, cum e cea la care mă refer – reușește să creeze contrareacții pe măsură. Dacă nu chiar unele disproporționate. Ca de pildă, să aflăm că tot mai mulți români suspecti vor începe să evite trecerile oficiale ale frontierelor și c-o vor lua peste arătură, prin porumbiște, spre Europa. E, de altfel, felul în care se îndreaptă guvernul însuși. ■

Mircea Mihaies

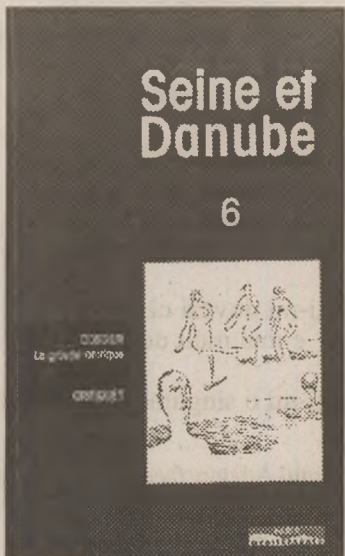
CONTRAFORT

De la Bariera Vergului la Bariera Bruxelles-ului

români, cunoscuți pentru ingeniozitatea lor, vor găsi mijloacele de a penetra spațiul Schengen, oricâte piedici birocratice va pune guvernul. Cei care vor suferi efectele noilor măsuri sunt tot oamenii de rând. Și atunci?

Faptul că agențiile de turism anunță triumfător că numărul românilor care-și petrec concediile în străinătate

Dosarul onirismului

După dosarul suprarealismului românesc, publicat într-un număr anterior, revista pariziană „Seine et Danube” publică în nr. 6, recent apărut, dosarul „grupului oniric”. Prefațat de Dumitru Țepeneag, dosarul cuprinde articole și eseuri consacrate mișcării onirice de Nicolae Bârna („Onirismul «estetic» al anilor '60-'70”), Gabriel Dimisianu („Onirismul subversiv”), Octavian Soviany („Onirism și experimentalism”), Nicoleta Sălcudeanu („Moartea realismului-socialist și renașterea experimentalismului”), Marian Victor Buciu („Virgil Tănase și visul inventat”), Pavel Șușară („Oglinda lui Victor Brauner”). Dosarul mai include grupaje de poeme și fragmente epice de Leonid Dimov, Virgil Mazilescu, Daniel Turcea, Emil Brumaru, Virgil Tănase, Octavian Soviany, Corin Braga. Autorii traducerilor în franceză: Ed Pastenague, Odile Serre, Alain Paruit, Virgil Tănase, Linda Maria Baros. În finalul rubricii „Frappes chirurgicales” D. Țepeneag, redactorul-șef al revistei, ne anunță că „Seine et Danube” este amenințată cu dispariția. Ar fi o pierdere, această dispariție posibilă, conchide D. Ț., pentru o literatură ca a noastră, „din ce în ce mai absentă din Europa, din ce în ce mai izolată”. Ar fi o pierdere, într-adevăr. Sperăm să fie evitată. (G. D.)

www.polirom.ro

■ Liviu Bleoca
Erotikon

■ Carlos Ruiz Zafón
Umbra vântului

■ Henry de Montherlant
**Micuța infantă
de Castilia**

■ Gilles Ferréol,
Guy Jucquois (coord.)
**Dicționarul alterității
și al relațiilor interculturale**

Suplimentul
nr. CULTURA

Un săptămânal realizat
în colaborare cu Ziarul de Iași

critică literară

Tudorel Urian

LECTURI LA ZI

Lumea evoluează cu repeziune. Universul nostru de viață nu mai seamănă cu cel din urmă cu cincisprezece ani. Accesul general la calculator și Internet, telefonie mobilă, televiziunea prin cablu, cardurile bancare, posibilitatea de a călători în lumea largă, pornografia exhibată la drumul mare, paradele gay, integrarea europeană, globalismul, terorismul internațional, discuțiile libere despre euthanasie, avorturi și căsătorii între homosexuali, păreau elemente de *science fiction* în anii „epocii de aur”. Astăzi, toate acestea fac parte din cotidian.

Majoritatea sondajelor de opinie realizate în ultimii ani relevă faptul că Biserica Ortodoxă Română ocupă primul loc la secțiunea „încrederea populației”. Unul dintre cîștigurile importante aduse de schimbarea de regim din decembrie 1989 a fost recîștigarea libertății religioase. Și, spre deosebire de alte popoare care au trecut prin experiența comunistă (cehii, de exemplu, care se declară ateii în proporție de 60%), românii și-au mărturisit credința și încrederea în Biserică (inclusiv în slujitorii ei).

Întrebarea care se pune este în ce măsură Biserica de azi mai poate oferi răspunsuri omului confruntat cu angoasele (post)modernității? Se poate adapta limbajul teologic la „temele” zilei astfel încît să ofere sprijin moral unor oameni care riscă să nu mai înțeleagă nimic din sistemul de valori al timpului în care trăiesc? Comunică efectiv gînditorii bisericii cu opinia publică sau se mulțumesc să transmită, de cîteva sute de ani, aceleași mesaje înscrise în Sfînta Scriptură și învaluite în fum de tămîie?

Este cunoscut efortul pe care prelații și gînditorii catolici îl fac pentru ca vocea lor să se facă auzită în marile dezbateri intelectuale ale momentului. Cuvîntul teologilor s-a făcut auzit în toate marile teme ale zilei, de la atentatele teroriste, războaiele din fostul spațiu iugoslav și din Irak, la avorturi și căsătorii între homosexuali. Și nu a fost vorba de citirea inflexibilă a unor comunicate oficiale, ci de dezbateri active, cu schimburi de replici, care presupuneau problematizarea și replierea continuă în funcție de argumentația celuilalt. De altfel, încă de acum cîteva decenii, simțind treptata îndepărtare a omului modern de cele sfinte, Biserica Catolică a dat semnalul aceluia *aggiornamento*, menit să adapteze mesajul religios la problematica reală a zilei.

În România, abordarea marilor teme ale cotidianului din perspectivă creștină, este, practic absentă. Comunicatele Patriarhiei, care reprezintă punctul de vedere oficial al Bisericii Ortodoxe, sunt previzibile, inflexibile, lipsite de orice nuanțe dubitative, redactate adesea într-o frumoasă limbă de lemn bisericească. Aceste cuvinte pot părea puțin cinice, mai ales dacă sînt puse în contextul încrederii de care se bucură BOR la nivelul populației, dar din punctul de vedere al dezbaterii intelectuale, intervențiile Patriarhului nu au adus nici un fel de profit. Ele nu au făcut decît să confirme o previzibilă luare

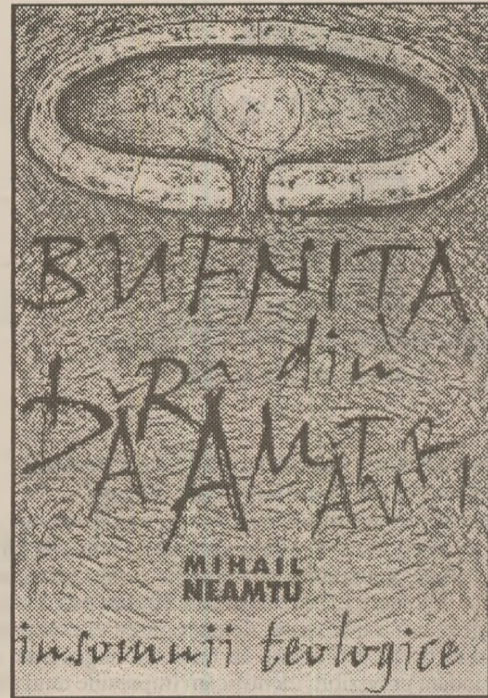
Aggiornamento în ortodoxie

de poziție. Firește, nu era rostul Patriarhului să apară în *talk-show*-uri pentru a-i da replica lui Cristian Tudor Popescu sau Ion Cristoiu. Dar aparițiile în asemenea emisuni și în presa scrisă a unor gînditori care să comenteze marile teme ale momentului din perspectiva învățaturii creștine ar fi fost mai mult decît necesare.

Cel mai mare cîștig cultural de după căderea regimului comunist îl constituie, la noi, apariția unui formidabil grup de gînditori teologi. Cristian Bădiliță, Adrian Papahagi, Petre Guran și Mihail Neamțu sînt cu toții oameni tineri, absolvenți ai unor universități de prestigiu din Europa Occidentală, vorbitori de limbi străine și perfect familiarizați cu dezbaterile de idei din lumea occidentală. Chiar dacă uneori vocea lor s-a făcut auzită în presa din țară, se poate spune că intervențiile lor nu au făcut decît să deranjeze unele spirite care s-au simțit atinse, necum să convingă sau măcar să dea de gîndit marelui public. Cel mai activ membru al acestui „club select”, Cristian Bădiliță, a publicat în revistele literare mai multe articole despre nivelul vieții culturale românești, a scos și cîteva cărți admirabile, a reușit să nerveze pe mulți clasici în devenire, dar una peste alta, audiența sa a fost una nemeritat de mică. Ideilor sale li s-a răspuns cel mai adesea cu pamflet sau cu jignită condescendență. Chiar dacă sînt inconfortabile, ideile lui Cristian Bădiliță și ale colegilor săi de generație trebuie citite și analizate cu toată seriozitatea.

Bufnița din dărmături. *Insomniile teologice*, cartea de debut a lui Mihail Neamțu este, trebuie spus de la început, o încîntare. Erudiția tînărului autor, lecturile temeinice din Părinții Bisericii sînt dublate mereu de o tentație a problematizării. Mihail Neamțu umblă prin viață cu ochii deschiși și nu ezită să pună cu voce tare întrebările care îl frămîntă, chiar dacă pentru unii aceste întrebări ar putea părea blasfematorii. El constată o stare de lucruri adesea dezamăgitoare, dar de fiecare dată, cu entuziasm și bună credință încearcă să propună și căi de remediere a situației. Iată cum se prezintă în viziunea sa desenul realist, deloc idilic, al cultului ortodox de la noi: „În România, *kitsch*-ul eretic tinde să devină a doua natură a cultului ortodox. Este aproape imposibil să găsești, în zeci de orașe din țară, o biserică cu un program liturgic decent, fără forfecări nemiloase în tipic, cu slujbe neîntrerupte de telefoane mobile și un «du-te vino» permanent, cu preoți preocupați nu de afaceri, ci de sporirea duhovnicească a credincioșilor, cu iconografie ortodoxă și muzică bizantină, cu un naos lipsit de culori, difuzoare, neone și microfoane stridente, cu arhitectură care nu violează flagrant principiile mistagogiei ortodoxe, cu predici fidele Duhului Părinților...” (pp. 92-93).

Viața studenților la teologie care locuiesc la cămin este, pentru Mihail Neamțu, un bun subiect pentru scrierea unui acid pamflet. Mediul în care se formează viitorii preoți nu este din cale afară de cucernic și aceasta explică oarecum calitatea serviciului din unele biserici

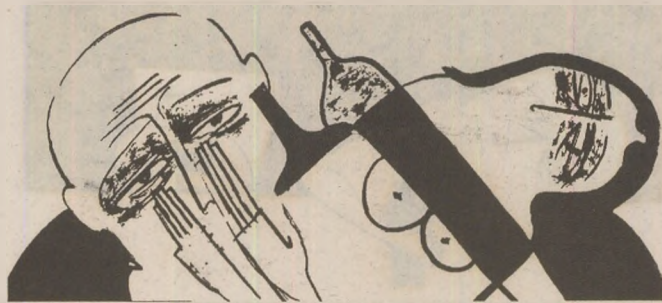

Mihail Neamțu, *Bufnița din dărmături. Insomniile teologice*, Editura Anastasia, București, 2005, 470 pag.

de la noi. Scrie Mihail Neamțu despre ispitele viitorilor preoți ortodocși: „Lipsa de siguranță, amenințarea letală a muzicii de discotecă, condițiile minimale de igienă, atmosfera promiscuă a băilor, zgomotul permanent al holului, traficul de birfe, lipsa unor oaze de liniște (cum ar fi o capelă organizată permanent într-o cameră mai spațioasă a unor cămine) – toate acestea constituie dezavantaje notorii pentru orice tânăr studios” (p. 101). Și pentru ca lucrurile să fie foarte clare, autorul nu ezită să pună degetul pe rană: „În mintea «teologilor» noștri, libertinajul sexual fermentează ca un must turbure de toamnă. Faptul nu trebuie să ne mire. Erotomania din căminele studențești ale României are astăzi un domeniu matematic marcat cu plus infinit pe abscisă și zero barat pe ordonată” (p. 101).

Dincolo de aceste texte cvasi-jurnalistice privind prezentul și viitorul slujitorilor cultului ortodox, cartea lui Mihail Neamțu grupează tematic mai multe eseuri de filozofie și teologie, exerciții de admirație pentru opera și viața unor monahi și chiar luări de poziție în chestiuni dintre cele mai diverse aflate în dezbateri (de la viața culturală, pînă la fotbal). Spirit deschis și om al timpului său, Mihail Neamțu vorbește cu egală competență despre Kirkegaard și despre Părinții Bisericii, glosează cu aceeași plăcere despre Evagrie Ponticul și despre meciurile de fotbal de la televizor, știe să tragă învățături din Kant, dar și din muzica hip-hop. Discursul său este, de aceea, de izbitoare actualitate, fiecare frază încîntă prin erudiție și inteligență și îl determină pe cititor să își pună întrebări în legătură cu substanța credinței, starea culturii de azi și, în fond, climatul în care se derulează viața noastră cea de toate zilele. O mențiune cu totul specială merită aici ampla analiză pe care autorul o face, din perspectivă teologică, controversatei cărți a lui Horia-Roman Patapievi, *Omul recent*.

Debutul editorial al lui Mihail Neamțu este unul în măsură să ne facă optimiști. El ne dă ocazia să salutăm apariția unui eseist de primă mînă, dar și speranța că, atîta vreme cît există oameni lucizi, care știu să pună punctul pe i, ortodoxia se va adapta tuturor mutațiilor care vor avea loc în societate, astfel încît mesajul ei să fie înțeles așa cum trebuie de oamenii reali, prinși în angrenajul tot mai complicat al timpului nostru. ■

critică literară

Alex Ștefănescu

CĂRȚI RĂSFOITE

Ion Stratan, Cartea ruptă (33 de poeme), Ploiești, Ed. Premier, 2005. 48 pag.

Fascicule de enunțuri disparate, unele sarcastic-filosofice, altele tandre, altele eliptice și ininteligibile, altele, în sfârșit, generate de o gramatică ludică (amintind de Nichita Stănescu). Poezia lui Ion Stratan este în curs de dezagregare, dar tocmai dezagregarea ei constituie spectacolul oferit cititorilor. În texte incongruente, cu final niciodată previzibil, identificăm impresiile unui poet care își petrece viața la televizor:

„Anthony Hopkins năvăli în cămară căutând/ să vadă ce se mai poate prădui// Afară, departe trecea fanfara militară/ cea fără de trecut, Bregovici// Valuri, recifuri, plaje, cocktail-uri// Rana mea e un cuțit care se/răsucește într-o rană mai mare.” (Un cerc cu patru fețe este poemul acesta).

Daniela Zeca, Melonul domnului comisar. Repere într-o nouă poetică a romanului polițist, București, Ed. Curtea Veche, 2005 (prezentare pe ultima copertă de Paul Cornea). 272 pag.

Daniela Zeca (autoare a volumelor *Orfeea*, versuri, 1994, și *Îngeri pe carosabil*, proză scurtă, 2000) s-a făcut remarcată prin emisiunile sale de cultură de la TVR, inteligente, fără nimic frivol și totuși atrăgătoare. Acestea sunt și caracteristicile savantului studiu (la origine, o lucrare de doctorat) publicat sub titlul fantezist *Melonul domnului comisar*. Ideea de a supune examinării un gen de care mulți intelectuali se simt atrași, fără să aibă curajul s-o recunoască i-a fost sugerată autoarei de conducătorul de doctorat, eruditul și, în același timp, nonconformistul profesor universitar Paul Cornea. Daniela Zeca sistematizează și regândește în cartea sa ideile referitoare la romanul polițist aflate în circulație în România și în alte țări și schițează o teorie proprie a genului. Totodată, aduce în discuție, pentru exemplificare, romane polițiste românești și străine (dintre autorii români fiind preferați, pe bună dreptate, George Arion și Rodica Ojog-Brașoveanu). Cartea, bogată în idei și informații, este scrisă clar, într-un stil elegant, astfel încât reușește, ca și emisiunile TV ale autoarei, să instruiască și să placă în același timp.

Vitalie Clluc, Fluvlul patetic, București, Ed. Cartea Românească, 2005. 402 pag.

Suită de poeme, de-o amploare epopeică, prin care autorul încearcă să reconstituie momente din istoria poporului român, începând de la Burebista. Stilul greoi-declamativ, influențat de retorica antică și inadecvat la sensibilitatea cititorului de azi, te face să te gândești la un car de luptă de acum două mii de ani pe care cineva l-ar pune în funcțiune și l-ar folosi în războiul din Irak: „gebeleizis, tu, stăpân al fulgerelor și-al furtunii,/ zeu al zărilor fără hotar și-al înțelepciunii,/ tu, Zalmoxis...” etc.

Constantin Parascan, Cum l-am cunoscut..., portrete literare, Iași, Convorbiri literare, 2004. 402 pag.

Volumul are o valoare nu numai documentară, ci și literară, fiind scris de un povestitor talentat, din descendența

Un critic literar nu trebuie să strice, cu areala lui, cheful unor oameni

lui Ion Creangă (de a cărui bojdeucă din Iași se ocupă de altfel de mulți ani, ca muzeograf). Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Geo Bogza, Nicolae Breban, Constantin Chiriță, Constantin Ciopraga, Nina Cassian, Daniel Dimitriu, Mihai Drăgan, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Cezar Ivănescu, Virgil Mazilescu, Fănuș Neagu, Alexandru Piru, Ioanid Romanescu, Eugen Simion, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Laurențiu Ulici, Mihai Ursachi ș.a. sunt personajele descrise respectuos, dar și cu spirit de observație de Constantin Parascan în cartea sa.

Prezintă interes, fără îndoială, și a doua parte a volumului, în care sunt reproduse (după ce au fost transcrise de pe banda de magnetofon) discursurile rostite de câteva zeci de poeți la memorabilul *Colocviu Național de Poezie de la Iași*, din octombrie 1978. Unele dintre aceste discursuri, incendiare, i-au alarmat, la vremea respectivă, pe conducătorii comuniști. Este pentru prima oară când ele pot fi consultate într-o carte.

Cornel George Popa, Bărbatul ca produs. Cum pot fi cucerite femeile, ghidul bărbatului tânăr, București, Ed. Fundației Pro, 2005. 296 pag.

Imagine – dezolantă – a degradării unui talent. După ce s-a manifestat ca un posibil mare scriitor, Cornel George Popa decade la condiția unui Bebe Mihăescu (care, cu o competență ridicolă, în cărți și la emisiuni TV, le explică bărbaților cum să utilizeze femeile – și invers – ca să obțină maximum de plăcere sexuală). Volumul *Bărbatul ca produs* este, cum indică subtitlul, un „ghid al bărbatului tânăr”, dar ar putea fi considerat și un manual de... vânatoare. Autorul pleacă de la ideea, foarte răspândită printre sportivi, militari ș.a.m.d., că femeia este un fel de trofeu cinegetic pentru dobândirea căruia trebuie folosite tot felul de metode de urmărire, ademenire, asediere etc. Sfaturile lui merg în această direcție:

„Unul din secrete e să nu vă descurajați. Nu vă lăsați marcați de insucces. E ca-n reclama la Johnny Walker: mergi mai departe. Las-o pe femeia aceea. Uit-o! Pleacă de acolo! Du-te în alt loc! [...] Altă regulă de aur, generală, este să nu insistați. Contrar părerilor specialiștilor, insistența nu duce la nimic bun. [...] Femeia cedează uneori nu pentru că ai insistat tu, ci pentru că ea e obosită. Ori e plictisită.” etc.

Gh. Marian, Marele bandit încearcă să-și schimbe numele, roman, vol. III, Brașov, Ed. Phoenix, 2005. 500 pag.

Volumul al III-lea și, probabil, ultimul dintr-un roman rudimentar și fantasmagoric al cărui personaj principal este poporul român. Autorul crede că socialismul a dat rezultate excepționale în România și că marile puteri ale planetei au complotat pentru a pune capăt avântului luat de societatea românească sub conducerea lui Ceaușescu. Într-un limbaj pueril-pamfletar, el îi stigmatizează și pe ruși, și pe americani: „Coloana vertebrală a României trebuie ruptă – suna intempestiv întâiul paragraf al înțelegerii secrete dintre cei doi mari bandiți ai planetei, respectiv dintre Beșinski răsăriteanul, zis Marele Huhurez căpiat, cel cu scăfărlia pătată de sânge și Măreața Căcăreașă cu fumuri de jandarm mondial de peste ocean, în 1986, bandiți care mișelește au pus la cale, prin complot militar și civil, lovitura de stat căreia, cinic, i-au dat numele de revoluție și încă spontană, pentru demolarea regimului socialist.”

Cele trei volume ale romanului însumează peste 1500 de pagini. Ar fi nevoie de un sociolog care să explice de ce se scriu și se publică asemenea cărți, fără legătură cu literatura.

Cornelius Enescu, Patru într-un Trabant, proze scurte și scenarii vesele, București, Ed. Semne, 2005 (prefață de Nicolae-Paul Mihal). 116 pag.

Cornelius Enescu practică, dezinvolt, umorul forțat. Mulți umoriști de profesie de la noi dovedesc, de altfel, în mod curios o flagrantă lipsă de umor, pe care încearcă să o compenseze printr-o ingeniozitate chinuită. Autorul volumului *Patru într-un Trabant* imaginează *malentendu*-uri și răsturnări de situații care (teoretic) nu fac să râdă pe nimeni. La ușa unei blonde care a anunțat la *Mica publicitate* că vrea să cumpere un câțel se înființează un bărbat cu câțelul dorit de ea și îi spune: „Îl vând convenabil: un apartament cu două camere decomandate, ca al dumneavoastră, gata mobilat, ceva bijuterii și, eventual, o vitrină cu bibelouri.” Blondei prețul i se pare, desigur, exorbitant, dar necunoscutul îi explică: „Ve-deți dumneavoastră, am omis să vă spun lucrul: nu vând câțelul decât cu stăpân cu tot!”

Autorul își închipuie că această dezvăluire neașteptată din final este plină de haz. Dacă există și cititori care cred asta, totul e în regulă. Un critic literar nu trebuie să strice, cu areala lui, cheful unor oameni care se simt bine împreună. ■

critică literară

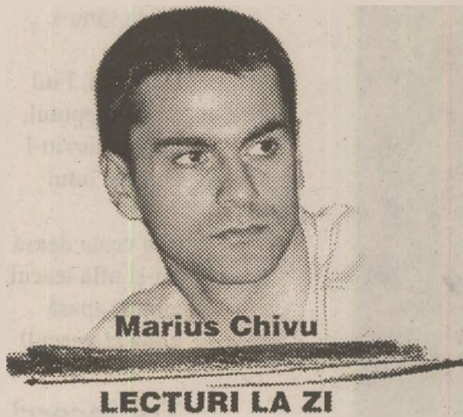
Pe unde se tace...

Mărturisesc că de când aceste două cărți au poposit pe noptiera mea, citesc câteva pagini, nu mai multe, mă minunez de fiecare dată și mai departe nu prea știu ce să fac. Uzanța îmi cere să scriu despre ele, dar mie nici că-mi vine. Și asta nu pentru că nu mi-ar plăcea, dimpotrivă, simt chiar acel impuls egoist de a nu împărtăși cu ceilalți ceea ce iubești din teama că plăcerea se va diminua, ci pentru că nu prea știu ce ar trebui spus și nici măcar în ce fel să mă apropiu cât mai just de astfel de texte carora li se zice, totuși, poezie. În ciuda frustrării, astfel de momente în care criticul se vede neputincios îi creează și satisfacția că literatura mai are zone misterioase, unde se ascund minunății nebănuite.

Deși se pot citi și distinct, cele două cărți au fost gândite împreună și se înfățișează ca două acte poetice gemene. Ele sînt, cu siguranță, experimentul anului și, probabil, și cele mai frumoase și mai interesante cărți de poezie din 2005. Dan Stanciu și Iulian Tănase s-au inspirat fiecare din cele 13 desene ale graficianului Sasha Vlad (nu este prima dată cînd cei trei colaborează) scriind două cărți în oglindă. Cele 13 bizare prezențe grafice venite tocmai din San Francisco dau și titlurile aproape identice (doar ordinea enumerației diferă) ale cărților alcătuite, firesc, din cîte 13 secvențe textuale. E greu de spus ce anume semnifică bizarele nume. Ele sînt, în același timp, trupuri, stări, dimensiuni, forme, spații, medii, efigii, semnale... Dar, veți vedea, e foarte bine că e așa!

La Dan Stanciu, primul în ordinea lecturii mele, aceste secvențe sonore magice declanșează, într-o stranie incantație de dicționar, ezoteric, explorări inițiatice prin memoria inconștientă a limbajului. Se conturează astfel harta cu mai multe dimensiuni (geologice, topografice, mediunice, de breviar suprarealist) a unui spațiu dincolo de orice convenție și amprentă culturală, un spațiu suprafantezist al unei pseudomitologii unice, cumva epifanice. Asocierile surprinzătoare, eufonice, viziunile feerice și vapoaze ale imaginarului glacial & incandescent alternează în ritmul unei dense secvențialități care creează, la nivel lingvistic, un efect iluzoriu de sens. Textele trebuie „decriptate” la un alt nivel, unul profund individual, urmînd logica posibilă a unui subconștient emoțional. Impresia e că în fiecare încheietură a frazelor, deopotrivă muzicale și vizuale, întrezărești ceva din ceea ce pare codul unei minunate irealități „dictate” de un spirit oniric.

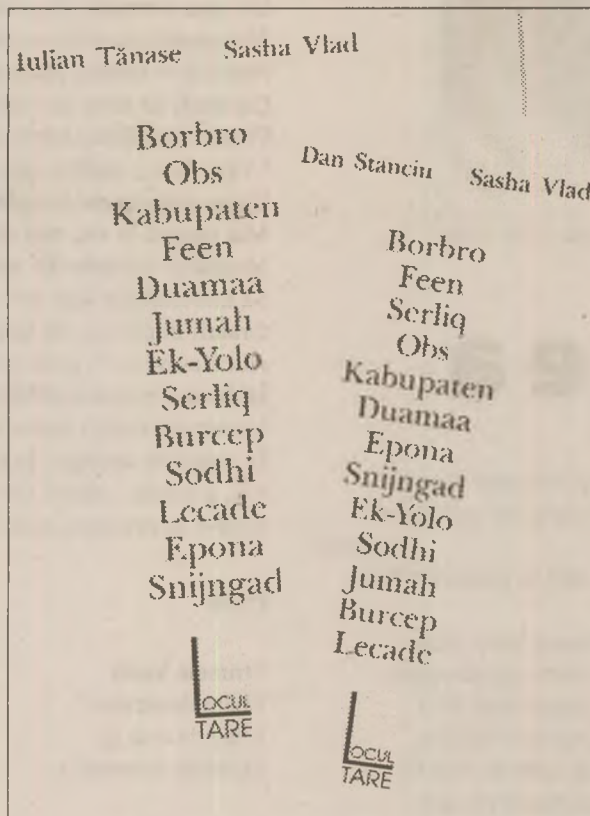
Limbajul acestui joc terț își țese o dimensiune dincolo de logica simbolului, acolo unde își pierde orice referent: nu există cu adevărat nici semnificat și nici semnificat. Desfășurîndu-se irațional și aleatoriu, textul devine un posibil Aleph. Se simte chiar și o anume nostalgie a povestirii: Dan Stanciu este un Tolkien liric al subconștientului. Limbajul poetic însuși pare mediul unui *gamer* rătăcind prin geografia propriului subconștient. Niciodată imaginația unui scriitor suprarealist n-a părut atît de pură. Acest *rollercoaster* prin virtualul imperiu suprarealist este, de fapt, un *trip* poetic, delicat și grotesc, plutitor și în vertij în interiorul unei imaginații *up-graduate* la cel mai înalt nivel, dincolo de conștiința hazardului. Iată *Serliq*-ul imediat: „A este un vestiar. În A începi prin a te dezbrăca și mai înțîi îți scoți ochii vechi. Ai varianta de a-i acoperi cu o rețea de lame rotitoare, însă puțini o aleg. Tăind vederea fragment cu fragment, printr-o succesiune de mișcări rotunde care sculptează pupila și o aduc spre forma cerută de *serliq*, cu intervale de 100% noapte între etape, lamele produc viziuni corupte: vezi masa la care ai plîns într-o farfurie cu terci cînd patria ta s-a despărțit de jugul Înaltei Morți și crezi că tabloul pe care-l vezi înfățișează izgonirea mărăgunei dintr-un text pios. Ori îți se pare că pe geam s-a întins și se va tot întinde un covor de rîme. Sau admirînd crima petrecută frumos în

Marius Chivu

LECTURI LA ZI

Spre Graalul suprarealismului

Dan Stanciu, Sasha Vlad – Borbro, Feen, Serliq, Obs, Kabupaten, Duamaa, Epona, Snijngad, Ek-Yolo, Sodhi, Jumah, Burcep, Lecade, Editura Locul Tare, București, 2005, 72 p.

Iulian Tănase, Sasha Vlad – Borbro, Obs, Kabupaten, Feen, Duamaa, Jumah, Ek-Yolo, Serliq, Burcep, Sodhi, Lecade, Epona, Snijngad, Editura Locul Tare, București, 2005, 70 p.

patul unde stăpînul și stăpîna ciripeau colorat înainte de culcare, admirî de fapt un labirint de vene veștede. Cum celelalte simțuri nu prea îți sînt de ajutor, asemenea priveliști te vor descumpăni.”

Cînd granițele imposibilului dispar în porozitatea hîrtiei, cînd ficțiunea își este referentă sieși, poezia se insinuează cu frumusețea ei stranie în realitatea de dincoace de coperte aproape tactil. Iată ceea ce poartă numele *Obs*: „Ți-aș alege din cele mai inspirate posesoare ale unui trup de cupru, o însoțitoare. M-aș apleca spre ea, din vasul unde mă dizolv, și i-aș picura în ureche

aburul în care te afli. L-aș relua de cîteva ori pînă cînd l-ar asimila, aș aștepta să fie gata, iar cînd strunele i s-ar porni să tremure, ți-aș da-o în dar. Te-aș detașa de rugina care pe alocuri ți-e nume, ți-aș desprinde aripile alea ieftine de pe umeri (poți zbura și fără ele, deschizîndu-ți porii cum trebuie)...”

...prin Țara Intermediară

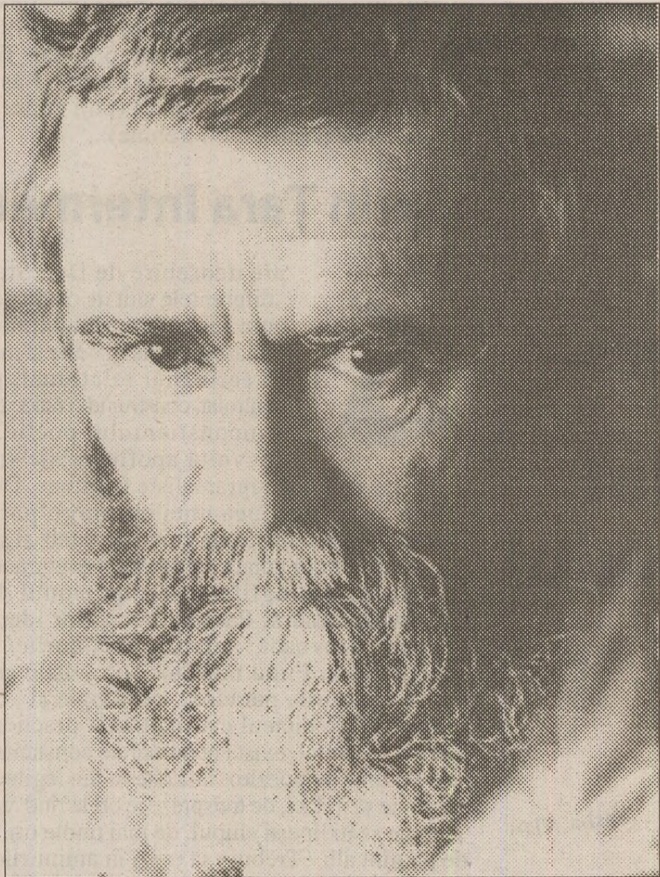
Spre deosebire de Dan Stanciu (deși „diferențele sînt de ordin vestimentar” cum spune propriul leitmotiv), Iulian Tănase este mai jocular și mai discursiv. El scrie mai relațional, poate prea controlat, construind o oarecare taxinomie a inconștientului poetic. Textul se dezvoltă apoftegmatic și, mai ales, în jurul noțiunilor suprarealiste familiare. Devine astfel și mai clară imaginea unei mitologii paralele, ușor parodice, atent construită cu personajele și simbolistica ei. „Stările intermediare” și straniile evenimente, precum Congresul Hieroglifelor, Simpozionul de Vise din Țara Intermediară, Parada „rochiilor identitare” ale Lecadei, provoacă viziunile și codurile/ conduitele suprarealiste. Fiind mult joc (lingvistic și retoric), e multă butaforie, paradox, tautologie și „coincidențe insistente” în dicteul cvasiautomat practicat de Iulian Tănase (de altfel, există nenumărate constante în ultimele sale volume de poezie). Iată cîteva din legile **Kabupaten**: „Trebuie să îți faci, de treisprezece ori la rînd autoportretul./ Trebuie să îți lipești chipul, de mai multe ori, pe o bucată de pămînt alb./ Trebuie să crezi în amintirile imaginare (ele alcătuiesc adevărata ta memorie!)/ Trebuie să fii atent, fiindcă atenția e feminină./ Trebuie să te lupți cu amprentele carnivore, fiindcă liniile din palmele tale nu duc întotdeauna în locul unde femeia-grindină dansează pentru tine.” Și iată și un foarte scurt fragment din breviarul rochiilor **Lecadei** cea care a găsit, în final, „rochia filozofală”: „*Rochiile de vis* (: pe corpul gol se transcriu cele mai în vogă vise din Lodhi și nu numai; Lecade a făcut senzație atunci cînd a apărut pe o scenă din Țara Intermediară învaluită în vopsea multicoloră a visului pe care l-a avut Obs cu Ek-Yolo;)/ *Rochiile obiective* (: odată ce le îmbraci, ți se pot întîmpla cele mai cumplite întîlniri; te poți întîlni cu inconștientul personal, cu cel colectiv, dar și cu diverse rude subconștiente plecate de mult dintre cei vii;)/ *Rochiile ereditare* (: în privința cărora e mult mai bine să se păstreze tăcerea, o tăcere nici măcar cochetă);”.

Cînd nu este laconic prescriptiv, jocular taxinomic sau hieroglific (la propriu), Iulian Tănase are momente de grație fantezistă, precum acesta din **Burcep**: „Burcep este o amprentă, Feen. Mai exact, Burcep este amprenta unei amprente. Altfel spus, Burcep este amprenta care își este sieși amprentă. Este singura amprentă din lume, Feen, care are și linii verticale. Imaginează-ți că, într-o bună zi, cîteva linii din palmele tale își abandonează orizontalitatea, se desprind de la unul din capete și încep să fluture în bătaia vîntului. Imaginează-ți că aceste linii au umbră.” Acestea sînt și locurile de *trecere* dintre cele două cărți, spotul din oglindă pe unde se ajunge la cealaltă suprafață. Căci cele două cărți sînt cele două dimensiuni ale aceluiași univers suprafuncțional imaginat de doi poeți cu voci distincte dar compatibile în sonoritatea și policromia lor.

Aceste două inepuizabile cărți despre inomabilul inconștient conțin, probabil, cea mai mare densitate de metafore care iau prin surprindere imaginația (formularea lui Borges) dintre toate cărțile de poezie ale literaturii noastre. O simplă enumerare a cîtorva te copleșește și îți poate declanșa reverii; aceste două cărți-balsam pentru fantezia noastră obosită duc imaginarul suprarealist afit de departe, încît pierzi orice coordonate ale raportării. Breton(eopterix) & Co. par niște preistorici. Abia acum, Graalul suprarealismului se leapădă de mit. Cititori rafinați, încercați asta acasă! ■

l i t e r a t u r ă

ion horea

Scribul

Amenințări, cadavre, atentate, mai mult ca-n alte vremuri, peste tot, ba unii profesc sub semnul unic al globului pe care stăm cu toții că-n rușinarea secolelor, poate și limba ce-o vorbim o să dispară. Profetii mincinoși pe la răspântii așa se-arată ca din totdeauna. Eu nu găsesc un alt refugiu decât aceste foi ce mă așteaptă ca plăcile de lut în străvechime, pe care-ar fi să las și eu o urmă pe când vor fi, așa, din întâmplare de cine știe ce făpturi ciudate, peste milenii, scoase din țărână...

De când mă știu...

De când mă știu, mă înspăimântă gândul că aș muri căzut într-o fântână. De câte ori n-am căutat la ochiul ce mă pândește de jos, din întuneric, și nu m-am depărtat, fricos, de coșul fântânii... și de-aceia, poate, și-acum, când noaptea crește și răstoarnă bolovăniș de umbre peste mine, din amintiri se-ntoarce-aceeași teamă lărgind fântâna lumii pân-la margini

de unde nu mai bănuiesc zăranii cum numa-n ochiul din adânc, pe vremuri, puteam să-mi văd în tremurare fața...

Apoi se depărtează totul, piere și zidul de-ntuneric ce mă-apasă, când se arată dunga unui deal și-o alta mai depate-n vălurire, sub cumpene și turle de biserici împrăștiindu-și casele pe vale și adunându-le frumos în cuiburi printre grădini, sub dunga de pădure. Ce împăcare-n cumpăna fântânii văzută de departe, ce sfințire în liniștea din turnuri, nici bătaii de clopote în dungă, nici vestiri de vremuri mari și nu știu ce prăpăduri, și câtă pace sub aceste streșini și între-acești pereți în care lumea se naște și se bucură și moare ca să renască în albastrul lor și-așa, să fie-n ochiuri de fântână priviri cerești și semn de mântuire!

Verset

„...cu buză de lut am vorbit...“

De bunăseamă lutul bătrănu-i cel care-și cheamă

fiii la sânu-i.

El însuși, Fiul de la-nceputul, într-un târziu-l chinuie lutul

și-n ceața deasă nu-și află leacul, cum îl apasă clipa și veacul!

Tot încerci...

Tot încerci cu teamă și cu disperare Să te legi de-o lume care nu mai este Pătimaș în ritmuri și în rime rare Om de meserie în slujiri terestre Și-n această clipă vezi cu-nfiorare Un apus tomnatic sângerând pe creste Și te-ntorci cu scrisu-n clasele primare Parcă de-o uimire, parcă de-o poveste Că rămâi de toate nu-i nici de mirare Prea te bat adesea bănuielei funeste Urmărindu-ți umbra singur pe-o cărare Cu ne-nduplicate amăgiri agreste Mai păzești la vie, mai închini pahare Mustul se întoarce din rotiri celeste Să mai fiarbă-n sure șuri imaginare Graurii în pâlcuri cât mai dau de veste Ai cules hotarul, grăul e-n hambare Își incing bostanii galbenele țeste La stupină sturzii cată-n aiurare În săgeți pe-aproape, în plutire peste Vai, și totuși, semnul tău de întrebare Cine-o să priceapă, cine, toate-aceste?

Filă

Strunele harfii Zbârâie-ntruna. Frica de n-ar fi, Moartea, nebuna!

Ca pe-o femeie, Singur cu luna, Roag-o să steie Clipa, nebuna!

Vorbe zevzece! Una, doar una, Vai, cum se trece Viața, nebuna!

De la o vreme

De la o vreme predic în pustiu când îmi inchipui că mai pot să predic străin de amăgiri și de credință. De Dumnezeu n-am pomenit nicicând să-l fi văzut trecându-mi pe la poartă. Și-acum, de câte ori ai vrea să stai privind peste nisipurile-ncinse și tot vorbind, așa, de unul singur

de ce-ar mai fi să fii și nu mai ești, în timp ce lumea-și vede de-ale sale? E-o întrebare, poate, fără rost cât te mai știi un om de meserie care-și plătește fiecare ceas în felul lui pedeapsa de-a mai fi când mulți prieteni s-au desprins din rânduri

lăsându-ți parcă ție gândul greu, iluzie și-aceasta, se-nțelege, că tu vei fi alesul, să rămâi în fața stinsă-a morții cel din urmă!...

Icoane, statui...

Icoane, statui, Imagini rare În care apui Cu disperare

Ca-ntr-un asfințit Al Tău, Părinte, Pe dealul sfințit De mai-nainte.

Mă duci, mă mai duci Prin cețuri dese La rânduri de cruci Neînțelese...

De ce m-ai făcut, Ori eu pe Tine? Eternule Mut Printre destine!

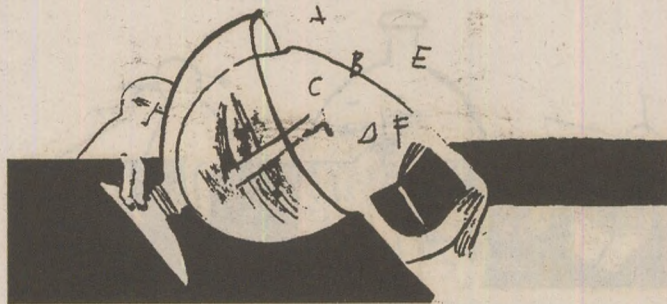
De-ar fi să-nțeleg, De-ai înțelege! Cum pot să dezleg Această lege

În care apui Cu disperare, Din ce-i, din ce nu-i, Din lumea mare!

În ce să cred?

Asemeni ție nu mai sunt, oricum! În fața lor să spun că fața Ta e, Ar însemna să te adun din fum, Din sânge, din frânturi, din măruntaie. Mă înspăimânt știind că chiar acum Când scriu, în pacea nopții din odaie Ai tăi, doar ești în ei, apar, duium, Să spulbere, să ardă și să taie. Ori nu ești Tu acel ce i-ai făcut Ori nu sunt ei acei trimiși să poarte Cu duhul Tău, făptura lor de lut, Oricum, prea mult ești bănuie în moarte.

În ce să cred? Răspunde-mi, Doamne, doar Te Întreb încă de-atunci, de la-nceput! ■

L i t e r a t u r ă

Mihai Zamfir

PLECÂND DE LA CĂRȚI

Carta lui Friedrich Hayek *Drumul spre servitute*, în care îmi place să văd un „catehism al liberalismului”, procedează cu minuție catihetică: fără să facă paradă de obiectivism prost plasat, fără să renunțe la apărarea directă a liberalismului economic și politic, ea enunță adevărurile cu o logică internă perfectă, căreia nu i se poate opune nici o argumentație contrară verosimilă. Cele câteva trepte ale demersului demonstrativ se observă de la distanță.

Despre principiile economice înseși ale liberalismului, acest fruct tardiv al expansiunii individualismului începută o dată cu Renașterea, și despre cele ale colectivismului, autorul se pronunță decis, în formulări perfect accesibile:

„În principiile de bază ale liberalismului nu se găsește nimic care să facă din el un crez staționar, nu există reguli severe fixate o dată pentru totdeauna. Principiul fundamental (cît mai multă spontaneitate, cît mai puțină constrîngere) este susceptibil de un număr de aplicații de o varietate infinită. (ed. cit., p. 30);

„Concurența nu poate fi îmbinată cu planificarea, în nici o proporție am dori. Planificarea nu este un leac care, luat în doze mici, să fie capabil să producă efectele dorite. Concurența și conducerea centralizată sînt principii care furnizează soluții alternative ale aceleiași probleme.” (p. 55);

„Nu există scopuri pur economice, distincte de celelalte scopuri ale vieții. Ţelul final al activității ființelor raționale nu este niciodată de natură economică. Strict vorbind, motive economice nu există, există doar factori economici care condiționează strădania noastră de a atinge alte scopuri.” (p. 106);

„...banul, urît de colectiviști, este unul dintre cele mai puternice instrumente de obținere a libertății inventat vreodată de om. În societatea actuală, banul deschide o uimitoare gamă de opțiuni pentru omul sărac, mult mai diversificată decît cea care, nu cu multe generații în urmă, era doar la îndemîna celor bogați.” (p. 107)

Iar dacă, în ciuda acestor avertismente, socialismul se instalează într-o anumită țară, tot ce se va întîmpla ulterior apare prevăzut de Hayek în detaliu. Citite la peste șazeci de ani de la redactarea lor și, mai ales, după sinistru experiență trăită pînă în 1989 de atîtea popoare, paginile din această carte degajă de-a dreptul un soi de vizionarism.

„Fondatorii socialismului, cînd era vorba de libertate, nu și-au ascuns în nici un fel intențiile. Ei au considerat libertatea de gîndire drept rădăcina răului din societatea secolului al XIX-lea.” (p. 37);

Catehismul liberalismului (II)

„Principiul guvernării lui Lenin: cine ce va primi, cînd și cum; la asta se reduce totul.” (p.127);

„... în socialism, tot ce ni se spune este să luăm de la bogați cît mai mult putem. Dar cînd este vorba de împărțirea prăzii, problema distribuției se pune ca și cînd formula o *cît mai mare egalitate* n-ar fi fost inventată niciodată.” (p. 129-130);

„Într-o societate planificată, vom ști cu toții că sîntem mai bine sau mai prost situați decît alții doar din cauză că așa vrea o anumită autoritate. Toate eforturile noastre de a ne îmbunătăți poziția vor trebui să tindă nu spre o mai bună pregătire profesională, ci spre sporirea trecerii noastre pe lîngă forul care deține toată puterea.” (p. 126)

Fără îndoială că Hayek și-a scris cartea în primul rînd ca economist: motorul lumii perceput de el are în centru organizarea producției, concurența ori lipsa ei, capitalul, banii, modul de împărțire a bogăției, adică tot ceea ce acoperim de obicei prin sintagma *nervus rerum*; dar același Hayek ne-a demonstrat că economic pur nu există, că ceea ce numim – dintr-o comoditate de limbaj – „factor economic” servește drept mijloc, drept intermediar pentru atingerea unor scopuri trans-economice, care vizează întotdeauna puterea, dominarea, transformarea din interior a persoanei umane. Ceea ce va însemna „omul nou” al socialismului, Hayek a văzut cu mult înaintea altora.

„Pentru a fi util într-un stat totalitar nu este suficient să fii gata să accepți o justificare eronată a unor fapte josnice, trebuie să fii pregătit activ să încalci orice regulă morală cunoscută, dacă acest lucru e socotit necesar pentru atingerea scopului stabilit. Deoarece conducătorul suprem stabilește de unul singur țelurile, ajutoarele lui nu trebuie să aibă nici o convingere proprie, să fie complet lipsiți de principii și, literalmente, capabili de orice.” (p. 171)

Drumul spre servitute a provocat, în 1944 ca și în anii următori, furia *intelighenției* europene: asupra cărții s-au năpustit nu doar comuniștii, ci și tovarășii de drum ai acestora, de la socialiștii cu capul în nori la adepții înfocați ai planificării. Opera lui Hayek mergea – nu-i așa? – împotriva „sensului istoriei”, care părea trasat limpede – centralism, socialism, model sovietic. Au trecut de atunci 60 de ani. Sistemul detestat de Hayek s-a prăbușit cu zgomot, lumea vede astăzi în marele economist pe unul dintre „părinții fondatori” ai lumii contemporane, însă avertismentele din *Drumul spre servitute* își păstrează nealterată actualitatea, pentru că omenirea este iremediabil tentată să-și repete la nesfîrșit toate erorile trecutului. ■

Emil Brumaru

CERȘETORUL DE CAFEA

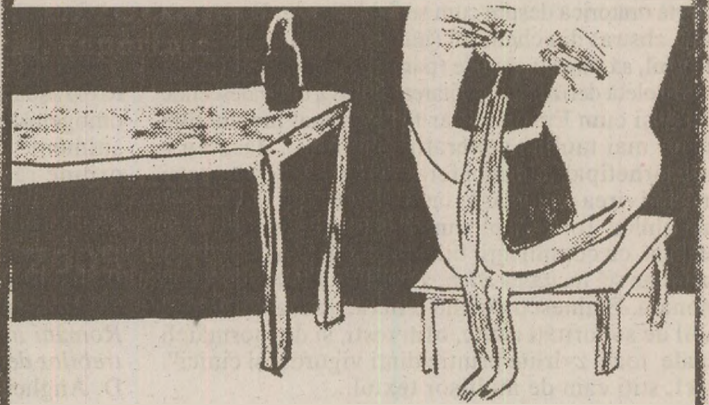
Acum voi bea mastică

Acum voi bea mastică. Poate Ile,
Cînd o să crească, mă va face: BOU!
Azi îi aduc un melc de zece kile
De șocolată și i-l torn cadou.

Oh! sufletul meu pur din nou vernil e
Ca chiloței pe un roz popou.
Acum voi bea mastică. Poate Ile,
Cînd o să crească, mă va face: BOU!

Marina o să-i dea atunci pastile
Ca să slăbească. Eu, timid erou,
O să mă lupt cu fluturi și cu bile
Și-o să dansez cel mai viclean tangou,

Bînd încă o mastică. Poate Ile...

critică literară

Simona Vasilache

LECTURI LA ZI

Cultura în poante

De când pământul, unii fac și alții se miră. Cască ochii și bat mătânii sau zeflemliesc pre limba lor. Chiar și prin lumea noastră răsăriteană, presărată cu ienibahar și-nsiropată ca baclava, prima purtare nu mai e de bon ton. Că tot prostul vede și tace. Coțcar e cine poate să zică, așa fel cât să stârneasă fără să supere. Este socoteala pe care și-o fac Andrei Pleșu și Radu Paraschivescu (editor), strângând într-un catastif colorat – la propriu – articole ale celui dintâi, de prin Dilema, Plai cu bol și Jurnalul Național, din ultimii zece ani și mai bine. Se cheamă, trucind (auto)critica unui, bunăoară, Raymond Poincaré, Comédii la porțile orientului. Comédia (din turcește...), când nu-l pur și simplu o chestie, cuvânt de care tot Miticul e dependent, va să-nsemne circ la drumul mare. În orice caz, nu (tocmai) comedie. Așa că nu e de asemuit cartea de-o deschid acum cu vreun replay de ris homerlc sau cu benzile hohotitoare ce pornesc, alurea, la orice show. Pare, mai degrabă, un teasc de scos must din aguridă. Să gustăm...

Andrei Pleșu, *Comédii la Porțile Orientului*, Humanitas, 2005, 245 pag.

Dacă punem și sărătura (de care nu se lipsesc aste meleaguri) și cozile de mărar, se face – sper să nu se supere nimeni că-ncurc atâtea licori... – un soi de moare pe care trebuie s-o bei, să te deprinzi cu locul și cu oamenii. O apă de botez cam tulbure și acrișoară, în care eroul – pentru că e un experimentator (sic!) acolo – lui Andrei Pleșu se scaldă cu o plăcere nebună. Și iese suspect de vesel la mal. Sigur, aventurile lui printr-o țară ordonat paradoxală, chiar dacă riguros omogenă, în fond, nu arată toate la fel. Unele sînt mici povestiri de atmosferă, altele „moralități” însăilate văzînd și făcînd, apoi mai rămîn, în fine, și amintiri sprîțate (sau sprîțuite...). De-ar sta pe-o *assiete anglaise*, cum ni le și așază, de altfel, Radu Paraschivescu în *Argument*, aș începe să înghit *toxine mari și mici*. De ce? Fiindcă alunecă, gogîlt-gogîlt, cel mai bine. De pildă, micul tratat de (anti) artă oratorică despre cum se declamă din Eminescu, în stare, abstras din chenarul (îndoliat...) al polemicilor de tot felul, să tragă o chestie (pardon!) serioasă, dom'le, spre dramoletă derizorie: „recitarea *lîncedă*, convalescentă. [...] E ca și cum Eminescu ar fi versificat melancolia erotică a mai multor generații de mătuși, dacă nu a mătușii arhetipale. Atmosfera e, firește, visătoare și amară. Privirea e cețoasă, lacrima lucește indecis în colțul ochilor. Totul respiră un aer de azil, de consolare intratabilă, cu complicații biliare. La antipodul acestei performanțe stă *recitarea atletică*, glasul viril, virtuozitatea pulmonară. Eminescu devine o fiară, un mascul decis, capabil de sonorități acute, ofițerești, și de mormăieli senzuale, toate zvîrlite printre dinți viguroși și cinici”. Şcl, şcl, știți cam de mulțișor textul...

Sau, cumva în același gen, deși vine vorba de lucruri mai terestre, *invazia derizoriului*: „ultimul miting din Piața Victoriei a oferit trecătorilor cîteva picante scene de gen. Așa, de pildă, la un moment dat, pe o pajiște lăturalnică, grupuri pestrice de demonstrați fraternizau cu reprezentanți ai forțelor de ordine în jurul unor sticle cu virtuți euforizante. Convivii intonau viguros „C-așa beu oamenii buni!”, lăsînd la o parte, pentru

un timp, strigăturile revendicative și sudălmile antigubernamentale. Era cald și era consens”. Asta-i viața: o pauză cît o zi de post între două lucruri făcute – eventual... – cu temei. Astimp, ce face cultura, ce fac, adică, finii cronicari? Merg pe vîrfuri, să nu-i deranjeze cu mai mult de-un junghi între coaste pe mai sus pomeniții oameni ai muncii. Și se mulțumesc să se amuze, chit că nu-i totdeauna rîsul lor.

Peste toate lumile astea, strînse în boccele înno-date gazetărește, s-a întins comod un *non combat* de vacanță, tulburat de repejunea cîte-unei pase profesionale: „din fericire, America depinde în mai mică măsură de imbecilii ei decît depindem noi, deocamdată, de imbecilii noștri. E însă un fapt că există o internațională a imbecilității, în care riscăm să intrăm mai repede decît în Europa...”. Ştii, și să tragi nădejde că nu ești (chiar așa de) imbecil, și tot începi să te simți... Din fericire îți revii la minut, zîmbind în colțul gurii la un articol scurt (și cuprinzător) despre păcătoasa de persoană a doua singular, aruncată cînd și cui te-aștepti mai puțin: „tutuiala războinică („boule!”), ironic-protectoare („drăguță...”) sau tovrășească („măi dragă”). [...] Ne scufundăm în omogenitatea lui „tu”, iar „tu” evoluează semantic spre „nimeni”. Nu ne-ar strica un pic de ştaif. Nu ne-ar prinde rău o scurtă epidemie de politețe”. Chiar dacă unii, mai cîrcotași, își amintesc că forma, vai, nu totdeauna creează fondul...

Orîșicît, despre asemenea articole (și încă, despre altele, ca micul bestiariu de uz intern cu care începe „capitolul” *Ce țară-i asta?* sau daraverile din *Români în Japonia*, de găsit în „secțiunea” *Înăuntrul trebilor de-afară*) poți să spui liniștit, ca Șt. O. Iosif & D. Anghel, *Cu orice trop/ Garafa se deșartă/ Și cade strop cu strop/ O, artă pentru artă!* Alte pasaje, care n-au fost scrise numai decît pentru plăcerea de-a pocni din coada cuvintelor, sînt de-a dreptul triste. De exemplu, aproape tot *Cartelul patrioșilor*, mai ales *Dedicația ca gen literar*, chemînd vag o osîndă din Baudelaire – *această carte s-o arunci...* (deși sînt pomenite cărți bune și autori onorabili), cu finalul îndulcit, iertător: „am fost cu toții, după o vorbă a

lui Cioran, «turiști în infern». Nu se cade să revenim la suprafață cu seninătatea unor judecatori care știu să separe, fără dileme, binele de rău.” Adică toți greșim, fiecare altfel, dar numai unii pot să rîdă. Și nu întotdeauna rîsul e semn de sănătate.

Altfel, opiniuni, păreri. Numai că și aici apare o problemă. Dacă spui doar ce crezi, fără *parti prisuri*, ești, care va să zică, independent. Și, „evident, cînd prea mulți independenți se strîng laolaltă, interesele lor intră în conflict. Nu întîmplător, Costăchel Gudurău e „atacat palme picioare” tocmai în „piața independenți”. Dar bătălia e scurtă. Tot „piața independenți” e spațiul unei universale reconcilierii. „Pupat toți”. Căci independentul român nu e dogmatic. La o adică, știe să lase de la el”. Pas de mai crede în dispute. Fraier ală de se supără. Nu poți să acuzi, aici, vreo slăbiciune de prințip. Cel mult o tactică de-a dezamorsa, cît se poate, conflictele printr-un umor sfichiuitor pe care, ca să-l suporti cînd ești, *horribile dictu*, în chestie, îți trebuie, pe alese, obraz gros sau spirit subțire. Oricum, clenciurile de care se folosește oratorul (fiindcă e vorba, chiar în forma unor pilule febrifuge, tot de oratorie), de la indexul clătinat amenințător la *Peccavi* (a se vedea tandra *autocritică* de final...), și dacă nu te conving, tot te fac să zîmbești. Sau te îndeamnă să ripostezi pe-aceiași gamă, și asta e ceva.

Comédii la Porțile Orientului e-o carte de survol. Un fel de-a apărea, spilcuit și afabil, în toiul unei încăierări de stradă, în calitate de... curios. Și de-a purta, firește, grija cum să scapi nebatut. De-a talmăci, precum școlerii urechiști, *castigat ridendo mores* (care nu mai are, oricum, însemnătatea de-altădată) prin *cîștigă cine rîde mai mult*. Și o rețetă de-a te simți bine strîmbîndu-te de după gard la o lume strîmbă și scâlîmbă. O lume în care poposec de departe, dintr-un jurnal serios (pe cuvînt!) umbrele neclare a doi filozofi dansînd pe muzica din *Lacul lebedelor*. Ei, comedie!... ■

critică literară

Există în structura creativă și comportamentală a lui Marin Mincu (poet, prozator, eseist, traducător, critic literar, publicist și semiotician, director de editură și de revistă culturală, conducător de cenaclu) ceva excesiv, o consistentă vanitate care merge, până la un punct, alături de orgoliul scriitoricesc, pentru

a-l substitui apoi și a se prezenta ca o caricatură a lui. Foarte atent la receptarea operei sale, pe toate laturile acesteia, autorul forțează regulile jocului literar și ale buneii cuviințe sociale, efectuând asupra potențialilor comentatori o presiune constantă, ba chiar alergând să-i placheze, ca la rugby, pe cei ce au trecut indiferenți pe lângă volumele lui. Firește că această „strategie”, atât de tristă pe vectorul ei ofensiv, se întoarce împotriva sa, făcându-i pe critici și pe cititori să ocolească – dar de la o și mai mare distanță – perimetrul scriptural al lui Marin Mincu. Și e realmente păcat că s-a ajuns la această situație, fiindcă autorul cu pricina, în pofida unor defecte ușor de sesizat și penalizat, are merite reale în spațiul nostru cultural. E bine așadar să-i curățăm cărțile de rășina secretată, pe cât de neplăcută la atingere, pe atât de inflamabilă; și să le analizăm, așa zicând, în vid, făcând abstracție de omul imposibil care le-a produs.

Problema este că vanitățile lui încorsetează opera (meta)literară, o strâng și îi intră în carne, venind primele sub privirea cititorului. Romanul *Jurnalul lui Dracula* demarează cu mare greutate, explicat fiind mai întâi de către autorul care ține să ne spună o întreagă poveste: *Cum am devenit romancier italian*. Sub acest titlu parșiv-descriptiv se adună, ca pilitura de fier în jurul magnetului, acele secvențe bio-bibliografice la care Marin Mincu n-ar renunța nici sub tortură. Le cunoașteți deja: parcursul său universitar din Italia, la cea mai înaltă cotă profesională, aparițiile editoriale de acolo, via emoție stămită publicului cititor de fiecare volum purtându-i semnătura, dialogurile cu „prietenuțel Umberto” (Eco) și toasturile de celebrare a personalității noastre: „Marin, sei sulla cresta dell'onda!”... E însă regretabil că, deprinzând la perfecție italiană, cărturarul român pare a fi uitat gustul limbii materne, romanică și ea. Aceste pagini, de o perfectă inutilitate, abundă în fraze împiedicate, deformând caraghios și cele mai simple enunțuri. De la „macerarea interioară” ce a „determinat până la urmă motivarea viscerală a scrierii romanului”, la „îndoiala crâncenă în legătură cu formula narativă” a opului „bazat pe materia draculescă”, scrisul lui Marin Mincu ridică mai multe semne de întrebare. „Nu-mi venea deloc nici o inspirație”: impasul artistic e și unul lingvistic. Comicăria continuă în paginile următoare, primele din romanul propriu-zis, în care autorul rulează, în maniera egocentrică specifică, vechea convenție a manuscrisului găsit. Pentru scriitorii care au utilizat-o ea era de regulă un alibi narativ, o modalitate de a se debarasa formal de propria lume ficțională încă de la inițierea ei. În schimb, pentru Marin Mincu e un bun prilej de a se evidenția stilistic și nu numai, ieșind în față cu tot dinadinsul. Extras din regula sa, din rețetă general al romantismului, și personalizat, artificul respectiv își pierde funcția și semnificația, devenind un preludiviu comic al unei cărți încărcate de dramatism. E de tot hazul ca, în așteptarea sângerosului Dracula, să-l vedem pe Marin Mincu căutat de „o splendidă făptură cu ochi albaștri și cu niște plete blonde de vrăjitoare” ori căutând el, în castelul de la Visegrád, coridorul secret dinspre celula lui Vlad Țepeș... Un prieten maghiar și mai mulți amici italieni îl conduc pe conaționalul nostru până în proximitatea marii lui descoperiri, dispărând apoi oportun și lăsându-l să găsească singur manuscrisul în limba valahă al *Jurnalului* „draculesc”. Bine ascuns într-o casetă de fier încastrată în zidul bibliotecii, manuscrisul e descoperit printr-o fericită conjuncție a stelelor: „De n-ar fi fost o lumină puternică ce cădea din tavan chiar în clipa aceea, nu mi-aș fi dat seama de nimic.” (p. 21). Ca un făcut, lumina cade asupra lui Marin Mincu la toate nivelele scriiturii și (auto)lecturii. Din fericire, mai e puțin și începe jurnalul lui Dracula. Numai că, iată, a fost nevoie de peste cincisprezece pagini introductive (la care se vor adăuga aproape cincizeci de pagini, corp mărunt, de referințe critice, în finalul volumului), pentru a ne elibera de prezența vampirizantă a autorului.

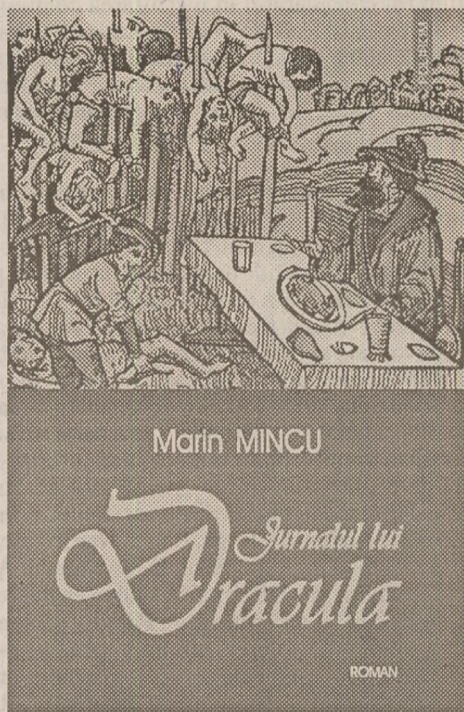
Jurnalul lui Dracula, el, acoperă intervalul 2 februarie 1463-28 august 1464 și e îmbibat de date și referințe istorice, bine documentate, ce alcătuiesc un sumbru tablou de epocă. Conturul spațial și temporal e cu atât mai bine precizat, subliniat, întărit, cu cât autorul e decis să-și smulgă protagonistul de sub faldurile și vopselurile mitului: un mit „contemporan”, kitsch, precum cel rimelat

Daniel Cristea-Enache

CARTEA ROMANEASCĂ

Bietul Dracula

Marin Mincu, Jurnalul lui Dracula, roman (rescriere), prefață la ediția în limba italiană de Cesare Segre, postfață de Piero Bigongiari, Editura Polirom, Iași, 2004, 280 p.

de Dracula lui Bram Stoker. Sub narațiunea confesivă, spartă în fragmente dar aspirând, în ritmul ei sincopat, la o viziune a întregului, ghicim prin urmare dubla intenție a romancierului. El polemizează, pe de o parte, cu contrafacerile de aspect comercial ale figurii și mitologiei lui Vlad Țepeș, înscriindu-l pe domnitorul valah întemnițat de Matei Corvin în fila lui de istorie. Papa Pius al II-lea, cu ale sale *Commentarii*, crudul Mahomed al II-lea, de a cărui figură se leagă căderea Constantinopolului și alte cumplite clătănări ale Crucii, vărul Ștefan (cel Mare), apărând ca un grobian plin de succese, ori intrigantul

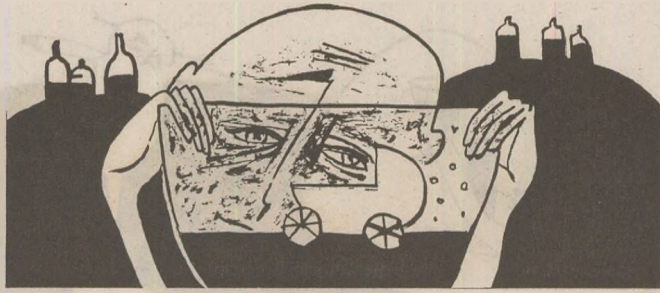
Matei care, gelos pe victoriile lui Vlad, a manevrat astfel încât să-l facă prizonierul său: toate aceste personaje, rotite în jurul celui principal, au menirea de a fixa o pânză istorică tare. Nu altfel procedează Marin Sorescu în *Răceala* și *A treia țepă*, piese în care, cu tot alegorismul lor, identificarea momentelor și figurilor istorice se poate face fără dificultate. Câteva dintre cele mai bune scene ale romanului sunt acelea în care episoade din viața lui Vlad sunt parcurse prin rememorare. Amintirea nu topește și nu îndulcește grozăviile trăite, ci le proiectează ca atare, într-o lumină crudă, cu un maximalism și un sadism al adevărului ce constituie formula lui Țepeș. Amintirile din prima copilărie și cele din adolescența petrecută în captivitate la Egrigöz au „mirosul dulce și fetid al ororii”. Zoofili și scatologie, pulsuni incestuoase (și încă în două direcții tabuizate: mamă, frate), supunerea la violuri, suferința dezvirginării și plăcerea intensă a abstenenței, corp la corpul ispitei: iată frânturi biografice explicând, întrucâtva, conformația moral-psihologică a unui voievod ce va rămâne în memoria colectivă ca un monument înalt, ascuțit de cruzime omenească. Legendara țepă (folosită cu succes și de alți domnitori buni gospodari ai moravurilor epocii) pare să fie, la eroul nostru, o echivalare și generalizare, în spațiul public, a unor vechi și intime trăiri: „Primul act sexual, pentru cei virgini (indiferent de sex), nu e decât o bestială tragere în țepă. Mai bine să capeți conștientizarea violenței actului și să-l practici fără false pudori.” (p. 177).

rice s-ar putea spune despre Vlad Țepeș, dar nu că ar fi omul falselor pudori... Confesiunea lui și filozofia desprinsă din ea sunt încă mai îngrozitoare decât actele sale de cruzime. Autorul creează un personaj faustic, un om deopotrivă al intelectului și al acțiunii căutând depășirea limitei unanim acceptate și siluirea cursului istoriei.

Închis în celula învelită în pânza de apă a Dunării, el urcă noaptea în turn și privește stelele îndepărtate, cu o foame de absolut la antipodul instinctelor lui Dracula. În locul unui biet vampir setos de sânge și cam nătâng, avem deci un personaj complex, un spirit erudit pe măsura înțelepților timpului său și un cerebral care trăiește existența la rece, îngrozind prin detașarea cu care omoară, mutilează, schingiuiește. Aici văd a doua notă de originalitate a cărții lui Marin Mincu. Odată fixat în solul epocii, în mediul său real, protagonistul e făcut să se re-creeze prin invenție și distorsiune ficțională, prin intermediul poveștilor și legendelor pe care le răspândește, despre sine, în lumea largă. Deși cruzimea e în aerul timpului, faptele lui Țepeș și versiunile îmbogățite ce cresc pe trunchiul lor se impun ca un *nec plus ultra* în teritoriile vaste ale ferocității. Actele spăimoase ale autocratului par a fi fost făcute pentru ca acesta să-și „agonisească” o faimă de măcelar; și, captiv în întunericul temniței – în treacăt fie zis, unul destul de luminos pentru ca prizonierul să-și poată scrie jurnalul –, personajul acesta demonic influențează lumea exterioară prin poveștile care circulă despre el.

Dacă fragmentele în diferite limbi acoperă palierul livresc al romanului, notele de subsol, aparținând autorului însuși, contribuie la autenticismul scriiturii, marcând cu precizie specifică, intertextuale, legătura cu o operă ce pulsează și se scrie sub ochii noștri. Există și unele stridente în acest parcurs confesiv, care nu pot fi explicate prin ezitățile personajului, dar prin inconsecvența autorului. Obsedat de lașitatea românească, de secolele de tăcută resemnare ale compatrioților săi, Vlad vrea să schimbe... imaginea Valahiei în lume, să facă să se vorbească și să se tremure pe marginea acestui subiect. Dar tot el, schițând filiația din bravii strămoși daci, notează cu mândrie că, de la sinuciderea lui Decebal, valahii „n-au mai acceptat niciodată (...) vreo supunere totală față de alte popoare”. Și atunci? Nici interpretările *Mioriței* nu fac corp comun cu materia jurnalului, ele fiind agățate, mai degrabă, de pana hermeneutică a lui Marin Mincu decât de marcajele obsesionale ale principelui Dracula. Dar acestea nu afectează realizarea artistică a romanului – un pariu dificil, în cele din urmă câștigat. ■

10 de ani de la moarte

Însemnări despre Cioran

(IV)

Desen de Laurent Blachier

Evident, Cioran a năzuit constant la o „intrare în istorie“ a poporului nostru, deplorând inerția autohtonă, acea patrie „mediocră, domoală, resemnată“ de care credea a fi avut parte, și propunând o erupție corectivă, un „dionisism al devenirii românești“. E faza *Schimbării la față a României*, carte publicată la vârsta de 25 de ani, fantasmă (im)pură inspirată de supraomul lui Nietzsche (etnia: un supraom colectiv), din păcate, alipită extremismului de dreapta, asupra căruia însă n-a stăruit și de care și-a amintit cu jenă. A urmat o occidentalizare pe cont propriu, egolatră, care însă a corespuns unei îndepărtări de chestiunile atât de fierbinți ale istoriei în curs, reprezentând o retragere în contemplație și introspecție, într-o analiză a oamenilor și evenimentelor săvârșită de-o conștiință ce se dorea intemporală. O conștiință la antipodul *Schimbării la față*. Istoria în desfășurare, exhibiționism al efemerului, convulsie a zădărniceii, ajunge a-l scribi. Îl înspăimântă recurența mișeliei politice: „Istoria nu e decât o veșnică neînțelegere. Tinerii din Franța se închină la Mao. Mîine crimele lui vor fi dezvăluite, va fi denunțat la fel ca Stalin. Dar nu se va schimba nimic. Își vor găsi un idol nou, cît mai departe cu putință, ca să nu fie văzut de aproape, ca să nu poată dezamăgi imediat“. Neînțelegerea vieții sufletești de către marxisti îl oripilează: „Un marxist nu poate înțelege plictisul în sine, anxietatea în sine. I-am vorbit despre ele lui Goldmann, citind din Pascal. El susține că acum condițiile economico-sociale în care a trăit Pascal s-au schimbat, că nu mai sînt motive să ne agățăm de «angoasă»“. Abstragerea din concretul istoric are un efect cathartic: „De cînd am încetat să scriu despre Istorie și, în parte, să mă gîndesc la tot ce e absurd sau îngrozitor în ea, sînt mult mai senin decât înainte. Ar trebui să extind operația la toate domeniile și să ajung să nu mă gîndesc la nimic. Ar fi seninătatea absolută“. Dar n-a fost, nu putea fi o „seninătate absolută“, ci mai curînd o mișcare tactică în forul interior. Ochiul lui Cioran rămînea deschis, lacom de înregistrări, sub pretextul nu lipsit de o nuanță de cochetărie al detașării. Dovadă, între altele, portretul nimicitor ce-l face lui Sartre, autor care s-a ridiculizat el însuși prin „angajarea isterizată în solda totalitarismului roșu, evoluind precum un clown al istoriei contemporane: „Sartre este pentru mine un mister. Cum poți să fii lipsit în așa hal de

simțul ridicolului? Originea lui alsaciană are cu siguranță un cuvînt greu de spus aici. Un om care roagă fierbinte tribunalul să fie arestat, care-l imploră la toate procesele în care este martor, care a declarat de curînd că nu e un «om de paie» al stîngismului, că-i aprobă ideile, nu pe toate dar aproape – iar tribunalul rămîne insensibil la rugămintele lui“. Să fi fost Sartre un anti-Cioran iar Cioran un anti-Sartre?

Celor ce-ar insista pe „vanitatea“ sa, Cioran le dă o replică prin pasajele nemulțumirii acute de sine: „Mă gîndesc la articolul meu despre Valéry, atît de nedrept, atît de inutil agresiv și de sarcastic. Am adevărate remuscări că l-am scris. E un lătrat de cotei. Ce rușine!“ Iar celor dispuși a-l învinui la infinit pentru simpatiile extremiste ale junetii, le răspunde prin termeni de-o categorică recuzare, echivalente cu o pocăință efectuată: „Admirația maladivă pe care am purtat-o Germaniei mi-a otrăvit viața. E cea mai mare nebulie a tinereții mele“. Ca și: „Garda de Fier? *Demonii* de dreapta, adepți ai ortodoxiei aflați ideologic la antipodul celor pe care i-a denunțat Dostoievski, dar psihologic foarte asemănători“. Nu e nevoie de-a „ierta“, ci de-a înțelege realitatea unei transformări.

Țintă predilectă a antisemitismului, în pofida împrejurării că și-a reconsiderat energic, așezîndu-le sub semnul „delirului“, pozițiile „necoapte“ din *Schimbarea la față*, Cioran aflat la maturitate îi compătimește pe evrei, asemuind soarta lor cu a germanilor, paradigmatici altădată, e drept că în perspectiva utopică a unei României „imperiale“. Ambele nații ar fi inrobite unei fatalități ce ar întoarce împotriva lor tot ceea ce fac. Ambele nații, avînd deopotrivă, o fibră „tare“, ar fi victimele unor aspirații extreme, lipsite fiind de flexibilitate diplomatică: „Fatalitatea la evrei: au jucat un rol considerabil în instaurarea comunismului, l-au îmbrățișat cu o fervoare cvasireligioasă: dar comunismul, o dată instalat într-un loc, i-a zvîrlit cît colo după o vreme. Astfel, întotdeauna și-au plătit scump entuziasmele, ca și germanii visele de mărire“. Inocentarea lor nu vine, așadar, aprioric, ci printr-un Purgatoriu terestru.

În mai multe rînduri, Cioran, s-a distanțat de „nebulia“ paginilor inițiale, cu temă politică și cu mesianică alură: „Mă gîndesc la anii 1933-34-35, la nebunia ce mă cuprinsese, la ambițiile nemăsurate, la delirul «politic», la năzuințele mele de-a dreptul demente, - ce vitalite în dezechilibru! Nebunia mea era neobosită. Acum, a obosit. La drept vorbind nebunia mi-a trecut, nu-mi rămîne decît zațul fostelor nebulii“. „Nebunie“? „Zaț“? În realitate, Cioran a operat o sinteză a celor două tendințe majore ale conștiinței culturale românești. Pe de o parte retractilitate, regresivitatea spre formule arhaice, spre o „sub-istorie“ legată de o „sub-eternitate“, pe de alta deschiderea, înaintarea spre modernitatea de tip occidental. Prin urmare pe de o parte Eminescu, Iorga, Blaga, Nae Ionescu, pe de alta pașoptiștii, Titu Maiorescu, E. Lovinescu. Asumîndu-și în economia moral biografică satul ca un mit coplesitor („coasta Boacii“ e un crîmpei de Paradis personal), n-a șovăit a-i denunța izolarea, circumstanța că „n-a intrat niciodată în lume“, aparținînd unei culturi minore, orizontale ori chiar subterestere. I-a reproșat istoria: „Românii au trăit o mie de ani ca plantele. Creșterea vegetală le-a determinat ritmul vieții lor. Precum pentru o plantă totul se face peste ea, așa și românul: totul s-a făcut peste el: biologia ca și istoria. Unui popor de țărani i-a făcut mare plăcere să nu intervină în cursul lumii“. Deci antimioritism! Impactul cu Blaga se configura din capul locului. Dar mai este ceva. Orgoliul lui Cioran, aceluși „complex Fiesco“, după cum îl numește Ion Vartic, îl devansa, am putea zice, pe cel al autorului *Spațiului mioritic*, care s-a mulțumit a se circumscrie cadrului indigen, orgoliu funcționînd ca o mașină de tracțiune formidabilă a occidentalizării spațiului românesc în genere. Căci faima pe care a dobîndit-o gînditorul în Apus întrece toate teoriile și toate eforturile administrative de „integrare“ a României în lume! Cu neascunsă oroare, Cioran caracteriza umilînța drept o formulă a devitalizării, a boicotului istoric, a indignității intelectuale: „Umilînța te așează totdeauna *subt lucruri*. (...) Umilînța este sentimentul cel mai aistoric

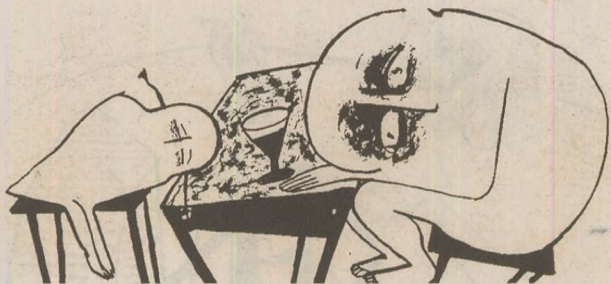
din cite se pot concepe. Refluxul vieții este leagănul ei“. Din care pricină creatorul se cade a se plasa în mediul culturilor „mari“, „mesianice“: „Orgoliul unui om născut într-o cultură mică este totdeauna rînit. Nu este deloc comod să te fi născut într-o țară de a doua mînă“. De aci „antiromânismul“ lui Cioran pe care au bătut monedă nu doar patriotarzii ci și „realist-socialiștii“, încă „internaționaliști“, prinzînd în hora ripostelor lor tendințioase nume precum Blaga și Șerban Cioculescu. Însă, dacă și-ar fi depășit miopia, partizanii românismului de peste veac, mai nou cu pecete național-comunistă, s-ar fi convenit a lua în seamă extraordinara semnificație a operei cioraniene, care ilustrează un românism global, unind mînunchiul forțelor sufletești endemice, suferința dislocării din mediul rural proiectată pe ecranul unei dislocări metafizice, generatoare de neistovită nostalgie, cu prezența în orizontul culturilor majore, posedînd suflul unui „geniu colectiv“, apte a ne dezînhiba, a ne maturiza. O părelnică tentativă similară de „occidentalizare“, cea a lui Adrian Marino, se plasează pe un palier vădit inferior. Deoarece concepția de tip iluminist, exclusiv raționalist, pe care o preconiza autorul *Dicționarului de idei literare*, e lipsită de latura transcendentă, mitică, abisală, esențial creatoare, e impersonală, nerăspunzînd condiției pe care Cioran o pune culturii de rang majore, coroborînd-o prin prestigiul propriei opere, aceea de-a acorda „contururi universale conștiinței individuale.“

Fost-a ispitit Cioran de ticlirea unei ascendențe nobile ca atîția alți nobili exclusiv întru spirit? Pare prea puțin probabil data fiind pornirea sa de-a se lepăda de toate strălucirile lumești, de-a prefira neconținut cenușa zădărnice. Nu ni-l putem imagina în ruptul capului cufundat în studierea genealogiilor ilustre și a heraldicii spre a-și găsi strămoși imaginari cît mai de soi, precum autorul *Crailor*, cu toate că Ion Vartic detectează în corespondența sa berlineză neașteptate note mateine. Însă, în nu mai mică măsură, Cioran e opresat de condiția sa de român, de „balcanic“ Aspiră a se salva de „neantul valah nu prin integrarea într-o familie aristocratică, ci într-un alt popor, din rîndul celor care „au un trecut“. Visează să-și nascocescă „o altă genealogie pe calea aceasta, să-și schimbe înaintașii etnici. Dacă dorința de-a fi „mongol“ sau „eschimos“ este, desigur, excesivă, un gest de frondă, mai plauzibilă e cea de-a fi austro-ungar, vlăstar periferic al unui imperiu dispărut, deci cu atît mai încărcat de virtualități poetice. Locuitor al Parisului, își amintește cu fior cîntecele maghiare, cîntate de țigani ori de servitoare, pe care le-a ascultat în adolescență și-n tinerețe. E la mijloc o tendință sporadică de deznaționalizare, de simțire cosmopolită: „la drept vorbind, această muzică aparține atît de organic lumii Europei centrale din care vin, încît orice formă de reacție șovină față de ea ar fi deplasată“. Și o sugestie de sfidătoare autentificare: „În sufletul meu, mă simt și român și ungar, poate mai mult ungar decît român“. Astfel tresaltă duhul său „imperial“, cel ce i-a dictat *Schimbarea la față*. E aci o mistificare dureroasă, un exhibiționism fantasmatic al celui ce voia cu orice preț să evadeze din subsolul „subistoriei“. Într-un moment mai liniștit, Cioran se mulțumește a-și exprima grațitudinea față de provincia sa natală: „Nu știu de unde poate veni o asemenea încăpăținare la o ființă atît de indecisă ca mine. Puținul pe care am reușit să-l realizez în viață, îl datorez acestei înverșunări care nu încetează să mă uimească și pe care o atribui antecedentelor mele transilvane“. *Nota bene*. Nu e o acceptare a purei românități, ci numai a obîrșiei transilvane, - cu haloul său de miraj multinațional și de margine a unui imperiu defunct.

Cînd a scris despre cineva: „în taină e credincios, altfel n-ar fi luat o poziție atît de tăioasă împotriva religiei“, nu cumva Cioran s-a gîndit și la sine însuși?

(va urma)

Gheorghe GRIGURCU

istorie literară

coala filologică ieșeană e, în momentul de față, foarte activă – atât în cercetări personale, publicate de Al. Andriescu, Vasile Arvinte și N. A Ursu, cât și în lucrări colective. De fapt, cel mai adesea, primele derivă din cele din urmă. Cel mai mare proiect la care s-a angajat în ultimii ani colectivul ieșean este editarea *Bibliei* de la 1688, după ce

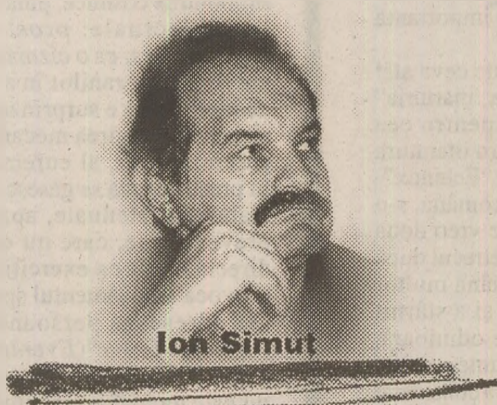
mai înalte exigențe filologice. E vorba de o colecție de texte vechi, *Monumenta Linguae Dacoromanorum*, girată de Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași și de Universitatea „Albert-Ludwig” din Freiburg. Primul gând a pornit din Germania, de la Paul Miron, profesor la Universitatea din Freiburg, implicând și alți colegi. Numai partea germană, ajutată în transcrierea textului de Stela Toma de la București, a editat în 1984 Cartea a VIII-a din *Biblie*, *Ruth*, bineînțeles în versiunea de la 1688. Paul Miron și-a dat seama de la început că „o nouă ediție a *Bibliei* 1688 nu poate fi decât o lucrare colectivă, la care să participe cercetători din felurite domenii, ebraiști și eleniști, slavisti, teologi, istorici ai limbii și ai literaturii, de artă și ai religiilor”, după cum mărturisea în prefața încercării din 1984.

Colaborarea dintre Iași și Freiburg a început încă din 1975, într-o „Societate de studii germano-română”. Cooperarea privitoare la editarea *Bibliei* din 1688 obține prima izbândă tocmai în 1988, când se împlinesc 300 de ani de la apariția acestui monument de limbă românească. A fost tipărit la Iași volumul I, *Genesis*, întocmit de Al. Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproșu, Elsa Lüder, Paul Miron, Mircea Roșian, Marietta Ujică. Au venit apoi la rând și în ordinea din *Biblie*: II. *Exodus*, 1991; III. *Leviticus*, 1993; IV. *Numeri*, 1994; V. *Deuteronomium*, 1997 – toate editate, cu mari eforturi (tehnice și materiale), de Editura Universității „Al. I. Cuza” din Iași. În ordinea cronologică a tipăririi, următorul volum apărut a fost XI. *Liber Psalmorum*, în 2003, iar cel mai recent, în 2004, VI. *Iosue. Iudicium. Ruth*. Coordonatorii întregului proiect sunt Al. Andriescu și Paul Miron, iar consultant științific, N. A Ursu. La realizarea volumului XI mai participă: Eugenia Dima, Mihai Alin Gherman și Stela Toma (la transcrierea textelor), Elsa Lüder și Gustavo-Adolfo Loria-Rivel (în secțiunea de comentarii). Volumul XI este însoțit de un studiu excepțional de istorie literară *Psalmii în literatura română* de Al. Andriescu (tipărit în 2004 separat) și de un studiu textologic, deosebit de meticolos, *Concordanțe lingvistice între Psaltirea în versuri a lui Dosoftei și unele psaltiri românești din secolele al XVI-lea și al XVII-lea* de N. A. Ursu. La apariția volumului VI mai au o contribuție însemnată: Ileana Câmpean, Doina Grecu, Gabriela Haja și Mioara Săcrieru-Dragomir, pe lângă coordonatori, consultant științific și alte nume menționate anterior. În *Nota asupra ediției* la volumul VI se reamintește că întreaga ediție va avea în final 20 de volume. Deci, prin cele șapte apărute (I-VI și XI) s-a realizat o treime din proiect.

În proiectul inițial au fost cuprinși, de fapt, 54 de cercetători și alți oameni de cultură (ca de pildă Andrei Pleșu, dar și Eta Boeriu, Ștefan Aug. Doinaș, Vasile Drăguț, aceștia din urmă trecuți între timp în lumea celor drepiți), în intenția de a realiza comentarii din perspective multiple: „ar fi o greșeală de neiertat, dacă o singură disciplină n-ar fi chemată să-și dea contribuția la elucidarea textului din 1688, la preistoria sau influența sa, precum și la toate problemele culturale legate de scriptura de acum 300 de ani” – mai nota Paul Miron în 1984, cu gândul că „o asemenea operă uriașă nu se întreprinde decât o dată la secole”. A fost nevoie de o redimensionare a proiectului, centrat ulterior, adică în formula ieșeană a cărei editare a început în 1988, mai mult pe partea filologică de editare a textului, renunțând la alte obiective culturale, prea ambițioase. Rezultatul rămâne însă tot „o operă uriașă”, un monument de erudiție filologică și savanterie culturală. Iar asemenea performanțe nu pot fi decât fructul muncii unor specialiști devotați. Pentru a da o idee de munca enormă încorporată în acest proiect, am să încerc o descriere sumară a structurii unui volum, aceeași de la unul la altul, cum e și firesc.

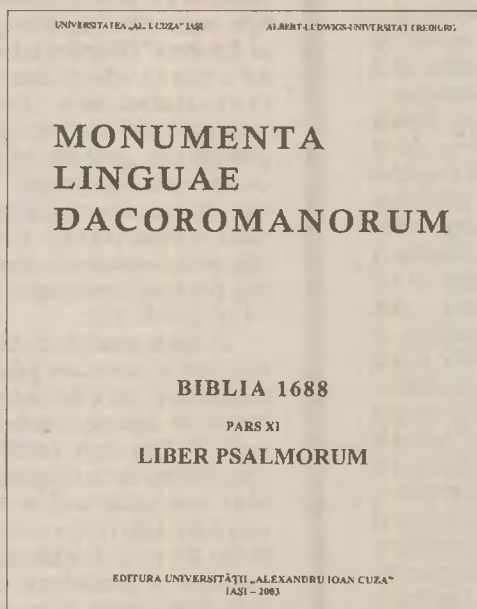
În partea de început se găsesc toate explicațiile necesare. Volumul XI, consacrat psalmilor, cuprinde două studii ample de specialitate, unul de istorie literară, celălalt fiind un studiu lingvistic. Volumul VI realizează o retrospectivă

a colaborării dintre Iași și Freiburg, fără a mai fi însoțit de un studiu introductiv special despre *Cartea lui Iosua Navi*, *Cartea Judecătorilor* și *Cartea Ruth*, pe care le editează. Fiecare volum este prevăzut cu o vastă „Bibliografie”, indicând baza de documente și de referințe a cercetătorilor. *Nota asupra ediției* explică principiile transcrierii textelor, printr-o riguroasă și ingenioasă metodă interpretativă, ce se desparte categoric de mai vechea metodă a unei simple transliterări. Grafiile chirilice au suferit astfel o transpunere în grafie latină, modernă, fluentă și – ceea ce e foarte important – ușor lizibilă, cum nu se întâmplă în cazul transliterării, care dă o versiune greoaie, învechită și dificilă la lectură.

Ion Simut

Filologie savantă

Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, Monumenta Linguae Dacoromanorum. Biblia 1688. Pars XI. Liber Psalmorum, Editura Universității „Al. I. Cuza” Iași, 2003, 576 p.

Partea cea mai întinsă a fiecărui volum o reprezintă textele. Aici se află originalitatea și caracterul excepțional al acestei realizări. Pe două pagini alăturate, format mare, în quarto, avem organizate pe cinci coloane textele în felul următor: pe pagina din stânga, pe prima coloană, este reproducută prin scanare o coloană dintr-o pagină din *Biblia* de la 1688; alături, pe a doua coloană, avem transcrierea în grafie latină, după nomele prezentate în „nota asupra ediției”; pe pagina din dreapta, există trei coloane, perfect sincronizate cu primele două, de pe pagina din stânga, organizate astfel: pe coloana a treia este transcris „Manuscrisul 45”, aflat în Biblioteca Filialei Cluj-Napoca

a Academiei Române, cuprinzând copia revizuită a traducerii lui Nicolae Milescu din Vechiul Testament; pe coloana a patra este transcris „Manuscrisul 4389”, aflat în Biblioteca Academiei Române, cuprinzând a doua traducere din secolul al XVII-lea a Vechiului Testament în limba română; în sfârșit, pe coloana a cincea avem versiunea modernă a *Bibliei*, în ediția aflată în circulație în anii 1968-1975, publicată sub patronajul Bisericii Ortodoxe Române. Deci, ediția despre care discutăm transcrie, de fapt, în paralel, trei texte vechi, excepționale ca importanță nu doar pentru istoria limbii române, ci pentru istoria culturii noastre. Se știe acum, indubitabil, că manuscrisul traducerii lui Nicolae Milescu Spătarul (astăzi pierdut) a fost un izvor direct al *Bibliei* din 1688. „Manuscrisul 45” e o copie revizuită a traducerii lui Nicolae Milescu de un grup de cărturari munteni sau poate de către Dosoftei (aici există divergențe). Dar, punând alături „Manuscrisul 45” și *Biblia* din 1688 se poate constata că versete întregi sunt identice, după cum se pot vedea și îmbunătățirile aduse traducerii. Având în față cele cinci coloane se pot urmări concordanțele, diferențele, fidelitatea transcrierii, evoluția limbii și orice alte aspecte ce țin de textul biblic. Avantajul este imens, dar și efortul editorilor este extraordinar: cât pentru editarea a trei texte vechi, nu doar a unui singur.

Urmează în fiecare volum o secțiune de note, aparatul critic propriu-zis al textelor, unde sunt înregistrate greșelile de tipar sau de copiere, repetițiile, corecturile făcute de copisti, adaosurile, comentariile marginale ale copistilor. Cum e normal, notele sunt redactate de cercetătorii care au transcris textele, din dorința maximei fidelități față de surse.

Secțiunea de comentarii este redactată și la volumul VI și la volumul XI de către Elsa Lüder, Paul Miron și Gustavo-Adolfo Loria-Rivel, adică de partea germană. E spațiul de desfășurare a erudiției, cu trimiteri la probleme legate de teologie (ortodoxă, catolică sau protestantă), istorie (antică sau medievală), geografie. Se fac comparații între *Vulgata*, *Septuaginta*, *Pshitta*, targum-ul Zakeinim și, uneori, *Biblia* slavonă. Se dau echivalențe lingvistice frecvent în germană, engleză, latină, greacă, ebraică și mai rar în slavonă sau franceză. Se comentează semnificații diferențiate de la o cultură la alta ale unui cuvânt biblic sau ale unei sintagme. Se fac prezentări de ansamblu ale unei cărți biblice sau scurte rezumate de capitole. Se apelează curent la textele masoretice, comentarii noștri dovedindu-se buni cunoscători ai studiilor filologice și hermeneutice privitoare la Vechiul Testament.

Un adevărat deliciu filologic prilejuiește secțiunea *Indicelui* de cuvinte. Fiecare cuvânt înregistrat e un concentrat de savanterie: se menționează prima atestare a cuvântului în tipăriturile sau manuscrisele românești, se dau apoi echivalențele în germană și în franceză și se înregistrează toate formele flexionare, cu trimiterile corespunzătoare volumului. La volumul XI acest indice e alcătuit de Elsa Lüder și Paul Miron, iar la volumul VI acestora li se alătură Ioan Abrudan. Ca să dau câteva exemple, deschid, nu chiar la întâmplare, volumul XI la pagina 441 și află, dincolo de prescurtări: substantivul „ponos” e atestat în secolul XVI în *Psaltirea Scheiană*; verbele „a ponosului” și „a pomii” apar întâia dată în *Codicele Voronețean*, tot din secolul XVI; dar infinitivul lung „pornire” e prima dată folosit în scris de Coresi în 1563; „porumbelul” e atestat în 1657 în *Catehismul calvinesc*. Pentru inițiat, surprizele de a afla detalii despre istoria unui cuvânt românesc sunt nelimitate.

La sfârșitul fiecărui volum, printr-un efort tehnic suplimentar demn de toată lauda, există fotocopiile ale „Manuscrisului 45” și ale „Manuscrisului 4389”, astfel încât alți cercetători le pot consulta sau pot verifica transcrierile făcute în această ediție. Înțelegem de ce autorii ediției țin să mulțumească în mod special Editurii Universității „Al. I. Cuza” din Iași pentru investiția financiară excepțională care a făcut posibilă apariția acestei lucrări.

Termenii de erudiție și filologie savantă, pe care, în alte împrejurări, îi folosim cu ușurință și fără suficiența acoperire, sunt aici foarte potriviți, pentru a caracteriza un volum imens de cercetare, orientat în mai multe direcții culturale. Colaborarea dintre Universitățile din Iași și Freiburg realizează o mare izbândă filologică în editarea pe capitole a *Bibliei* din 1688, în paralel cu alte două manuscrise de epocă. ■

actualitatea

În replică

Mărturie mincinoasă

Citesc în *Observatorul cultural* o pretinsă mărturie a dlui Marin Mincu despre Marian Papahagi și mă cutremur. Se spune acolo pur și simplu că „Marian Papahagi nu credea în literatura română”. „Dezvăluirea” vine ca o revelație de taină, inedită, făcută de un „martor”, pentru a nu îngropa în uitare o chestiune importantă de istorie literară...

Ma întreb cum poate un om de cultură să afirme cu seninătate ceva atât de grav despre un confrate care nu mai poate confirma sau infirma „mărturia” și despre care toată lumea știe că a trăit pentru literatură, pentru cea română, pentru cea universală, pentru literaturile neolatine, pentru literatura italiană. L-am cunoscut pe Marian Papahagi din 1976, în ambianța „Echinoc”-ului de la Cluj, unde „creștea” tineri apti să ilustreze literatura română, s-o cunoască, s-o înțeleagă, s-o perpetueze. În același timp, preț de vreo două decenii, înainte de a reînvia studiile de italianistică la Cluj (fapt petrecut după 1989), Marian Papahagi a seminarizat și predat literatură română multor promoții de studenți. A făcut-o cu o pricepere de neegalat și a stârnit numai admirație, după cum mărturisesc la unison studenții de odinioară, azi ei înșiși creatori pe tărâmul literaturii române. Peste tot prin lume a purtat mesajul culturii românești și al literaturii române, al cărui produs s-a considerat și a fost. Chiar și când l-a tradus în românește pe Dante sau când a predat limbă și literatură italiană a făcut-o în contextul cultural al universului românesc, a fost peste tot perceput ca un produs de excepție al spiritului românesc, al literaturii române. Avea un dar special de a atrage, de a fascina, de a convinge când vorbea despre literatură, despre creația literară.

Firește, Marian Papahagi nu a fost un protocronist, un autohtonist, un admirator necritic al creației românești. A fost mereu un spirit critic, iar în acest context, ca orice specialist în domeniu, a repudiat adesea nonvalorile, a respins anumite pretinse creații și nu s-a implicat în acțiuni „de masă” de „difuzare” a culturii românești. Aceasta nu dă însă dreptul nimănui să-i conteste calitatea de exponent strălucit al literaturii române contemporane. Iar directoratul său la *Accademia di Romania* din Roma a fost un imens serviciu adus culturii românești, de la serile lilerare, de la colocvii, de la conferințele cu scriitori români contemporani până la reînvierea tradiției bursierilor statului român în Italia. Oricine poate constata ce amintire extraordinară, unică, a lăsat Marian în mediile culturale italiene, între intelectualii de marcă italieni, cărora le-a stârnit interesul pentru literatura română. Consider că este mai mult decât o denigrare să i se conteste lui Marian Papahagi calitatea de promotor al culturii/literaturii românești, mai mult decât o răutate. Este un atentat la memoria culturală românească, al cărei martor, inclusiv în calitate de istoric, am fost. Marian, ca orice ființă umană, a fost supus greșelii și poate fi criticat, pentru unele aspecte punctuale ale activității și creației sale, dar nu pentru „neîncrederea” sa în literatura română sau pentru că „nu a făcut nimic pentru literatura română”! Cu atât mai mult cu cât unicul său vehement critic, atentând grav la memoria lui Marian Papahagi, negându-i orice contribuție în favoarea literaturii române, se plasează pe sine pe cele mai înalte culmi ale propagării literaturii române peste hotare, în Italia. Decența ne obligă să avem mari îndoieli în legătură cu procedeele, utilizat din păcate destul de des. Suntem departe de a nu recunoaște și aprecia meritele de traducători și de promotori ai literaturii române în Italia, merite deținute de o pleiadă de creatori români și italieni, dar nu cu prețul „eliminării” unora spre a-i evidenția pe alții. Nu cred că există vreun cunoscător care să nu recunoască și aprecieze meritele dlui Marin Mincu în promovarea literaturii române în Italia, alături de unii dintre cei mai cunoscuți româniști italieni. Dar nimeni nu deține vreun monopol în domeniu, iar mijloacele de slujire a unei idei sunt variate.

Dacă nu se găsesc alții să ne laude, o putem face și noi înșine din când în când, cu discreție și bună-cuviință. Dar a-i denigra pe cei care nu mai sunt printre noi – valori incontestabile ale culturii noastre – sau pe cei care nu ne împărtășesc opiniile despre cultură (de exemplu, pe Mircea Cărtărescu, Gabriela Adameșteanu și alții), pentru a ne face singuri pedestaluri, pentru a ne etala listele de lucrări, pentru a ne ridica propriile statui, este exagerat, lipsit de etică, lasă gust amar...

Iar memoria lui Marian s-o lăsăm netulburată, fiindcă va mai trece mult până când un alt român, într-o viață scurtă, va face ceea ce a făcut el, pentru cultura/literatura română în Italia și în lume.

Ioan-Aurel POP

Judecarea semenilor în funcție de criteriul inteligenței este o practică extrem de răspândită, reflectată - mai ales în discursul umoristic și în limbajul familiar și argotic - într-o mare diversitate de termeni și perifrize. În cultura română tradițională judecata asupra inteligenței - cu verdictul *prost / deștept* - pare a fi în orice caz privilegiată, mai ales în dauna judecății etice. Am trecut altă dată în revistă câteva dintre comparațiile și metaforele prostiei în limba română (de la simbolurile cosmice, pînă la cele animaliere sau obiectuale: *prost ca noaptea, ca oaia, ca gîsca, ca o cizmă* etc.). Inventivitatea contemporanilor în a caracteriza lipsa de inteligență e surprinzător de mare, mai ales prin folosirea mecanismului pseudo-eufemismelor, al eufemismelor ironice. În presa actuală se găsesc destule formulări elaborate, atenuate, aparent precaute și preventivoare, care nu ocolesc expresia directă decât ca exercițiu ludic, pentru a provoca amuzamentul sporit al cititorului: „se adresează persoanelor cu angajări cerebrale firave” (*Evenimentul zilei* = EZ 4145, 2005, 23); „pentru că mintea acestuia nu este tocmai bogat mobilată” (EZ 1.04, 2005, 18). Celebra formulare din 1992 a lui G. Liiceanu - „prostia ca încremenire în proiect” - s-a transformat într-un eufemism popular, într-un adevărat clișeu, folosit, e drept, nu numai pentru desemnarea prostiei, ci și a rigidității, inerției etc.: „adesea am primit reproșuri, iar cei de la care veneau îmi spuneau ca sînt «încremenit în proiect»” (*litternet.atelier.ro*); „cu riscul de a părea «încremenit în proiect»” (*virtualarad.net*); „oamenii complet nepregătiți (*încremeniți în proiect*)” (*dbrom.ro*); „iese din mijlocul gloatei sale de încremeniți în proiect” (*ziua.ro*). Clișeul este uneori supus transformărilor glumețe care îi opacizează structura, mizînd însă pe recunoașterea aluziei: „Concurenții Big Brother, *încremeniți în proiecte*” (EZ 3437, 2003, 16).

În aceste condiții, pe fundalul preocupării naționale obsesive pentru capacitățile intelectuale, nu e de mirare că s-a răspîndit destul de repede, intrînd în uzul curent, sigla IQ (din engl. *Intelligence Quotient*, „coeficient de inteligență”, numele unui bine cunoscut test de inteligență și al evaluărilor indivizilor pe baza sa). Noua ediție a *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic* (DOOM 2005) o include în lista sa de cuvinte, ca substantiv neutru, cu pronunția de origine dar cu adaptare morfologică (*IQ-ul, IQ-uri*). Termenul circulă destul de mult, preluat din surse internaționale și extinzîndu-și folosirea în afara domeniului pur tehnic, ca simplu sinonim pentru „inteligență”. Autoritatea științifică pe care o evocă sigla nu putea să nu producă, la transplantarea în discursul cotidian, glume și jocuri de cuvinte. Fenomenul s-a petrecut în engleza americană, dar și în alte limbi în care IQ a intrat; multe glume sînt acum transpuse și în română, în care se dezvoltă și destule jocuri de cuvinte și formule expresive noi. Sigla - tratată ca un substantiv comun, adaptată gramatical prin articulare - produce efecte de contrast comic prin integrarea în contexte tradiționale, de pildă în scenariul basmului, pentru care era consacrat

limbajul arhaizant-popular: „Ce ține boierul să verifice? Fecioria fetei? Hărnicia ei? Nici vorba. *IQ-ul*” (*România literară*, 30, 2003, 20). În spațiile de pe internet deschise discuțiilor libere, referirile la limitele intelectuale ale interlocutorilor sînt frecvente, IQ-ul substituind în stilul colocvial posibile exprimări mai vulgare: „vorba unuia: tu ori ai *IQ-ul negativ* ori nici tu nu crezi ce zici” (*chip.ro*); „de când scrii pe forum *ți-a mai crescut IQ-ul?*” (*forum.jurnalul.ro*); „Când îți mai crește *IQ-ul* și înveți să citești lista înainte să postezi, îți mai zic bancuri” (*lug.ro*); „ai o problemă cu *IQ-ul*” (*roportal.ro*) etc. Sigla devine un substitut metonimic pentru cuvîntul *minte*, în expresii populare: „doar dacă-ți pui *IQ-ul* la contribuție” (*club.neogen.ro*); în genere e căutată asocierea sa cu expresii pitorești și cît mai

Rodica Zafiu

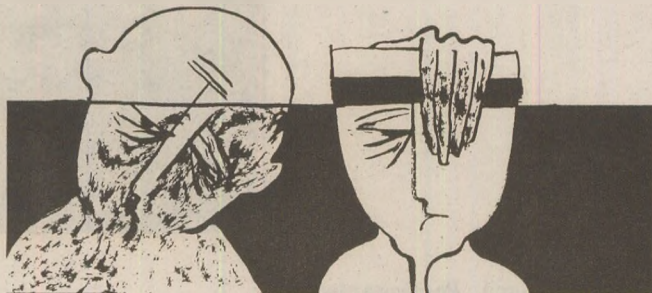
PĂCATELE LIMBII

IQ-ul

concrete: „*IQ-ul* [lui] nu depășește genunchiul broaștei” (*lug.ro*). Inventivitatea constă tocmai în tratarea figurală - metonimică, metaforică, personificatoare - a entității abstracte: „bagă niște flotări cu *IQ-ul*” (*graurealex.ro*); „cred că scanneru de la *IQ-ul* tău este defect” (*level.ro*); „vezi, uneori *IQ-ul* meu e obosit” (*gallery.agonia.net*); „*IQ-ul* tău are platfus” (*imprudent.go.ro*) etc.

Pluralul este ceva mai rar, dar este totuși folosit, în același tip de contexte figural-glumețe: „cineva în conducerea Prima are o problemă serioasă la rezervorul cu *IQ-uri*, că îi curge rău de tot și se golește sacul” (*forum.softpedia.com*); „trebuie doar să cânti despre nimic și să te adresezi oamenilor cu *IQ-uri mici, mici, mici de tot*” (*eva.ro*); „să ne măsurăm în *IQ-uri!*” (*computergames.ro*); „ne vom tăia în *IQ-uri*” (*imed.ro*) - sau în exprimări ironic-eufemistice: „atmosfera nu vădea *IQ-uri prea performante*” (*cinemagia.ro*).

Cum era de așteptat, dispoziția ludică a participanților la forumuri se manifestă și prin transcrierea fonetică a termenului: „e jale cu-al tău *aichiu*” (*onlinesport.ro*); „cu *aichiu-ul* mult peste normal” (*hanuancutei.com*); „poate-mi mai ridic *aichiu-ul*” (*forum.taifas.ro*) etc. E și aceasta o confirmare a popularității celei mai noi achiziții din câmpul lexical al capacităților mentale. ■

critică literară

Rebranding Liviu Georgescu

sunt lăsate în subsidiar, contextul e privilegiat, iar sensul e unul de data aceasta, precis (deși nu ușor de decipat). Ei bine, aici cred că se află miza poemelor lui Liviu Georgescu. Am putea spune, exagerând, că un dicționar al lexicului poetic bazat pe textele din *Zbor...* nu ar conține cuvinte, ci sintagme. Iată: „prin scobituri ale flautului verități prind raze” sau „restul formează o piuliță pentru ritmuri atavice”. Cum să izolăm, acum, lexeme? În acesta constă ambiguitatea poeziei lui Georgescu. Și de aici îi începe poezia. Dintr-o lectură făcută altfel decât verbatim. Un bun indiciu vine din observația că majoritatea traducerilor din volum sunt, fără complicații, mot-à-mot, începând chiar cu titlul (*Flight inside a crystal trap*). Un indiciu, spuneam, de vreme ce nu sensuri amprentate lingvistic se vor ele, ci alte, mereu alte sintaxe.

Când vine vorba despre fiziologic, torsionările sunt numai aparente. Cămurile și oasele din *Zbor...* nu sunt, cum am zice, în carne și oase: „cu triade de creier jupuite direct de pe foc/când ochii mi se scaldă în deșerturi amestecate” Corpurile sunt numai pretexte semantice vagi, nimic nu e visceral, fie și numai pentru că visceralitatea e filtrată de cuvinte. În tratatul său renascentist, Cenino Cennini le filtra prin culori. E singura deosebire...

Deja putem intui că, față în față cu scrisul său, Liviu Georgescu e măcar la fel de aproape de Florin Iaru pe cât a fost considerat de expresioniști.

Apărut tot în 2004, *Orologiul cu statui* (motricitate și încremenire, nu-i așa?) e, din nou, un volum ciclic. Straniu mi se pare însă că există, între poemelor care compun cele patru secțiuni clivaje mai flagrante decât ne-a obișnuit antologia. Până într-acolo încât întreaga parte a doua (omonimă cu volumul) conține jocuri rimatice amintind de Ion Barbu. Un exemplu de asemenea Isarlâc de vorbe: „Și Hogeia Nastratin se pare/Că stă de mult ascuns sub pat/ Când Dinu Păturici călare/Își pune Corcodușa la murat”. De unde asemenea – sporadice, e adevărat – schimbări de ton? Ar putea veni fie din direcția neoformalistă

nord-americană, cu revenirile la structuri metrice (pe temeuri antropologice) sau, la fel de bine, dintr-o plăcere a digitației. Mai ales că acestora le urmează două cicluri de poeme lungi, specifice lui Georgescu (*Glaciațiuni* și *Ultimul interviu cu Rembrandt*). Mai cu seamă acesta din urmă conține, en fanfare, pasaje admirabile. Structura dialogală e subminată, singura replică a „reporterului” fiind preluatul „Maestre...” Ceea ce urmează e o naștere a creației, cu Shakespeare, Bach și Rembrandt deodată contemporani. Sau atemporali în mod egal. „Dragul de Will a avut experiențe similare/ în timp ce scria scene de război a găsit sânge în pat/ arme și brațe tăiate pumnale în aer/ împreună cu literele pe care tocmai le scrisese”. Superbă atrocitate. Fără-ndoială, poemul își conține, laolaltă, meritele. Ca și aici: „Când Shakespeare și-a recitat solilocviile/ n-am fost atent/ după plecarea lui am constatat că picturile mele erau/ schimbate drastic/ Și, interesant, unele erau schimbările pe care intenționam și eu să le fac, dar altele m-au uimit/ și m-a cuprins un tremur ciudat”.

O chestiune de principiu, adeseori subînțeleasă: scriitorul e un om al epocii lui, familiar cu cel puțin o parte dintre paradigmele științifice cu care e contemporan. Altminteri, toate izolările sale sunt în mod fatal-infructuoase. Și incommunicante. Cum să te adresezi unui devorator al internetului fără a cunoaște calculatorul. Iar, la celălalt capăt, cum să faci ca, fără a fi pedant sau popularizator, să îți pasul cu (e un exemplu) fizica cuantică? Nu cred că sunt primul care palpează, în scrisul lui Liviu Georgescu, tocmai această a doua cale. Interesantă și nu accidentală e o poezie ca *Ritm quantic*. Sintactic, nu altfel decât altele din volum: „trenuri poștale aduc impulsuri cu multe detalii/niciodată întregul/ nopțile răspândesc arome: posibilitățile ascunse” Autonomiile materiale (chiar aceea semantică) ale cuvântului sunt văzute într-o lume (și lumină) particulară, dar combinatorică, statistică. Ele capătă alte drepturi, alte funcții dar și o altfel de identitate. Cuvântul poate face orice, dar asta nu-i oferă vreun statut. Ca în cuantică (o comparație și nimic mai mult). Așadar, pariurile poeziei lui Liviu Georgescu nu se joacă la o masă convențională. Altele sunt sursele ludismului său, dezinteresat de umor. Cu tot excesul său de metodă, poeme întregi din *Orologiul...* plac. Fără a mai vorbi despre o altă chestiune de principiu: cititorul rămâne, vrea-nu vrea, un om al epocii lui.

Cosmin CIOTLOȘ

cărți primite

● Victor Stoleru, *Fragmente de istorie literară*, București, Ed. Arefeană, 2005. 184 pag., 120.000/ 12 lei.

● Mara Paraschiv, *Cântecul nesfârșitului*, prefață de Petre Isachi, Bacău, Ed. Corgal Press, 2004 (proză scurtă; prezentare pe ultima copertă de Cornel Galben). 60 pag.

● Stan V. Cristea, *Dicționarul scriitorilor și publiciștilor teleormăneni*, Alexandria, Ed. Rocriss, 2005. 536 pag.

● Ion Papuc, *Cu fața spre trecut*, portrete și ideologii, București, Ed. Vergiliu, 2005. 554 pag.

● Echim Vancea, *Ningă-l-ai!*, prefață de Gheorghe Grigurcu, Cluj-Napoca, Ed. Limes, 2004 (versuri). 196 pag.

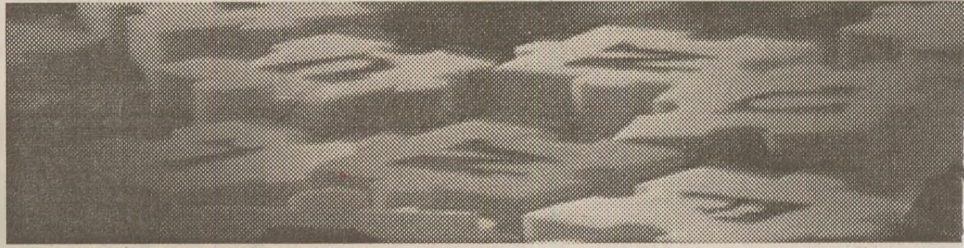
● Ion Buzăși, Ion Moldovan, *Timotei Cipariu în evocări literare*, Blaj, Ed. Buna Vestire, 2005. 150 pag.

Fototeca României literare

Foto: Ion CUCU

Ioan Flora, Iustin Panta-2001

Constantin Țoiu

Istoriisirile

Galațiul se scarpină, notează Kostorakis, administratorul, singurul ins de pe moșiile lui Epaminonda Negrilis, care știa carte. Războiul trecuse. Râia însă părea o întâmplare fără sfârșit.

Născut la Brăila, fiind grec-grec, al doilea, jupânul, era tot grec, dar pe jumătate, având tată un chiabur moldovean pe care îl chema Negrilă. Arendaș mai întâi, pe urmă tot înghițind pogon cu pogon și moștenind, prin nevastă-sa, Sofia, ceva pământ, stâncos, dar pământ, în Peloponez, după moartea soacră-si, a Eulampiei, mama nevastă-si, devenise cu timpul Negrilis. Ceea ce te ducea cu gândul mai degrabă la o obârșie fanariotă...

Acest Kostorakis, intendentul, fusese în tinerete profesor de elină la seminarul ortodox din București. Fără să se însoare, cu timpul se înstărise, iar Negrilis, jupânul, cunoscându-l la București, îl angajase cu o simbricie ce nici nu se putea compara cu salariul lui de profesoraș. Pe lângă asta, Kostorakis, fiind un ins cu doxă și citit, avea și un har al lui de a spune și de a așterne gândurile pe hârtie. Dacă vrei, un dar de cronicar. Cum erau cronicarii în vechime. Nu avea el o țară pe măsura închipuirii lui, cum era lângă noi țara turcilor, plină de buzdugane și de mazăliri, că ar fi putut ajunge un cărturar de seamă.

Ultimele însemnări se refereau la amărătele alea de evenimente istorice ale lui 1918, cu Pacea de la Buftea. Când – scria în zeflema Kostorakis – acostase, prea târziu, mult prea târziu sau târziu de tot, pentru ca tunetele torpilorului, micuțe, de 75, să mai fi fost bune la ceva, - dragălașul, frumușelul de torpilor francezesc *Protet*, numai bun pentru apele Dunării, la îndoitură, unde fluviul, parcă răzgândindu-se deodată, pleacă hotărât spre răsărit, la ruși, pe când lângă București se semna tratatul *așela... de rușine...* cu nemții, cum spuneau românii mai acătării, refugiați cu regele lor curvar cu urechi mari și blegi, în Moldova.

Jean... Jenică, între intimi, coborătorul marelui moșier moldovean Epaminonda, găsise, ca-n romanele de altădată, într-un cufăr vechi printre hârtoage, acte de moșie, un cufăr greu de lemn de stejar din care se făceau altădată țevile de tun, ori catarge de corăbii, o ladă grea armată cu trei brăuri de fier paralele, mâncate de rugină, un vraf de hârtii răscoapte de trăzneau a mucegai... În cufărul ăla dăduse și de un registru comercial foarte vechi din care fuseseră desprinse foile acelea scrise cu ortografia țeapănă a începutului de secol XX. O hârtie cretoasă, liniată, cu o linie roșie în dreapta paginii, în locul în care erau de făcut socotelile, trăgându-se linia pentru calcularea sumelor încasate ori cheltuite de intendentul moșiei; nefiind, nici vorbă, vreuna din invențiile, din născocelile Autorului de bază; ci file doar copiate, rescrise apoi în jurnalul descendentei Ghiculeștilor, Sisi.

Prin urmare, temeiul fiind relatările intendentului Kostorakis, cu *autorlăcul* său cam deocheat de *snoave și istorioare*, dacă vrei, adevăratul *copist*, la urma urmei, *cațanonul* era, dacă denumirea nu ar fi jignitoare.

Scrie Kostorakis, e adevărat; dar *rescrie* Sisi ce-a scris celălalt; dârăsa, e drept, cu altă ortografie, se poate spune a zilelor noastre.

„...În piață litra de gaz a ajuns zece bucăți de zahăr. Pâinea de-un kil, două. Romanița, gâcitoarea, a venit ieri la moșie. Citește în cărți, în tarotul ungueresc, în cafea și în *mingea de sticlă*, cum spune ea globului de cristal al lui Jenică, școlarul, băiețelul deștept al jupânului, glob pe care-l ținem la moșie. Jupânul m-a chemat să fiu și eu de față. *Pomește... pomește!*, a început gâcitoarea să țipe cu mingea în brațele ei... *Cine? ...cine?* întreba jupânul. *Ei, cine!* a făcut ea. Roata ursitei. Se ridică țara! a strigat ea. Fug nemții...

bulgarii... ungurii... turcii... Pe creasta munților, cu opinca pe ea, văz un ostaș rumân de-al nostru care se rădică, se rădică... Toate pacostile se duce din calea lui!... *Elle ment, la salope!* – minte, ticăloasa, a strigat jupânul pe franțuzește, fiindcă apăruse între timp și guvernanta, madmazela Eglantina, de mână cu don Jenică, atrași de găceală, mai ales franțuzoaica... De la vizita Romanița și până la moartea ei, dacă trecu un an... Dar ce an!, ce belele! Acu își găsise să vie la Galați și torpilorul ăla de care pomeneam. Vai, vai, dar șe rușine mai fusese pă valahi și cu Buftea așea...

Dar să mă-ntorc să spui cum a fost... Mai întâi, la București, Armata nemțească cobora în jos pe calea Rahovei, și le-a ieșită înaintea ovreii cu flori, zicea mahalagiii.

Machinson trăsese la casa lui Meitani din Brezoianu lângă Cișmigiu. Acolo era și o gheretă vopsită cu dungii albe și negre unde ședea santinela de pază a ghinărarului... Ce-a fost cu asta, când a plecatără nemții, tot mahalagiii susțineau că o făcără surcele; că venise unu cu ceaon și pusese și de mămăligă. Oamenii plângeau de bucurie. Boierii din Partidul Conservator, ăl cu trădarea, în cap cu prefectul Doiciu, o șterseseră, toți fugiseră din moșiile lor de pân Valahia. Clopotele băteau iar ca de mobilizare. Prin București defila regimentul unspe Siret. Rupti, jigăriți, în opinci, ostașii treceau și ei în uralele mulțimii, care, de foame, de fapt, abea mai aveau puteri să strige. Cu gloria însă și cu visul României mari nu astâmperi foamea din om... Din mahalalele cele mai îndepărtate au ieșit desculți, zdrențăroșii. Le sticlea ochii-n cap ca la lupi de nemâncați ce erau... Lumea bună pierise. Nu mai vedeai nici vardisti și jandarmi care să îi aperse. La madam Ortansa, o fostă damă, amărății intraseră cu sila ziua-n amiaza mare și îi furaseră două curci grase din ogradă. Distinsa doamnă a zberat, a cerut ajutor, dar nu s-a prezentat nimenea... Era prea de tot, observau unii: să lași să se plimbe prin curte niște curci grase, când moare lumea de foame... Pe ulițe vedeai numai bătrâni, că tinerii muriseră de glonț, de tifos izzantematic, și noroc cu iarna dindărât a lui 1917, că dăduse ger mare și se mai păstrase câte ceva din puterea neamului pus la ghețarie deocamdată.

Noi, la Ieși, avurăm noroc, nu glumă. De trei ori găsiserăm păduchi pe noi, d-ăia cu cruce neagră pe spate; de râie, de mult nu ne mai păsa, tot Galațiul se scarpină. De la membrii Intim-Clubului, până la ultimul căruțaș. Dar noi aveam faimosul leac *Blemunschii*. Ceva foarte puturos, dar care vindeca râia și la cai... P-ormă, mai aveam săpun, lucru mare. Săpun de Odesa. De necaz, îți mai trecea având și saci cu mahorcă și chibrituri, tot rusești. Nu mai punem la socoteală lăzile cu zahăr de Ripiceni. Era acolo, la ei, revoluție, dar era mai bine ca la noi. Că circula și o zicătoare; cică... *gdie spicki, gdie tabaciok tam haraso!* că, unde-s chibrituri și tutun, acolo-i bine! Păi, nu?!

Și, tot umblând de colo-colo de nevoie, într-o zi ajunsei la Sulina. Aveam la mine, - declar io, Kostorakis, - opt cutii de chibrituri, o avere, cînșpe bucăți de zahăr și trei pacuri mari de mahorcă rusească cu vulturul lor imperial, nu conta revoluția! Căutam un lipovean să-mi vândă ceva pește. Tot coborând în josul Dunării, ajungând la Docuri, am văzut niște cargoboturi cum nu mai văzusem până atunci, și văzusem până atunci destule, slavă Domnului, și la Brăila, și la Galați, și la Sulina unde eram. Erau mai mari decât tot ce văzusem eu și aveau niște carcase de oțel, nu de lemn, iar părțile laterale ale vasului se deschideau făcându-se punte pe unde camioanele treceau pe chei direct din pântecul vasului.

Și dau de un lipovean care și el se zgâia la vapoarele alea nemaipomenite. Ținea în

mână un șalău frumușel, aproape viu. L-am luat imediat cu două pacuri de mahorcă. Tocmai ce ne tocmeam, când m-am simțit bătut pe umăr. Speriat, întorc capul. Când colo, ce să văz!... AMERICA! Scriu cu litere groase, că nu m-așteptam, așa, din senin, să apară, - că acu, de câte ori văd ori rostesc cuvântul ăsta, AMERICA... îl văz pe tânărul înalt și voinic cu pălăria lui largă pe cap ca o roată și care strălucea de sănătate și de voie bună. Hello! - rîzând - și că ce făceam noi p-acolo?... Englezește. Și îi răspund și eu tot englezește, că știam; și el se miră că știu... cum să nu fi știut, cu treburile grele de la moșie, bașca profesoratul din București, când slujeam și ca tâlmaci la mitropolie când veneau câte unii de alt neam ori religie... Și că puteam să-i fiu de folos cu știința mea. Cum să nu!... Și că să viu cu el și să vină și acela, și îl arătase și pe lipovean. Ce are cu mine? se plângea ăsta, n-am făcut nimic, neam de robi! cică el, alt pește n-am!... Traducând, americanul începe să râdă incetșor. Spune-i - zice - că noi am venit aici nu ca să prindem pește... noi suntem de la Crucea roșie americană... ARC... *eiarsi*, cum ar fi... American Red Cross și am venit aici ca să îi ajutăm pe români după rezelul vostru, mai ales pe oamenii săraci. Spunând acestea, pe loc m-am uitat la el cu tot dragul. Hai, i-am spus lipoveanului, că nu ne mănâncă, n-avea frică, americanii nu sunt ca bulgarii, care ți-au luat lotca, ori ca ungurii și nemții, care te jupoai; ăștia, din contră, vin ca să-ți dea, să te ajute...

Nu prea convins, lipoveanul pe care-l chema Isarion, s-a luat după noi, și am ajuns pe un vas într-o sală puternic luminată și curată. Tânărul, care era foarte cuvincios, s-a prezentat sergentul Frey și ne-a dat câte un sac de pânză kaki având pe el mare stema crucii roșii. Frey a zis că să coborâm cu el în altă parte, și am coborât cu un lift din care nu mai văzusem și care îl infricșase pe lipovean care își făcea cruce de-alea rusești, de-ale lor, largi, să încapi cu totul în ele, de parcă ar fi fost dus la abator, în timp ce sergentul Frey râdea, dar așa, prietenește, fără să jignească.

La drept vorbind, la început nici eu nu știam ce ne așteaptă... Aici ne-a luat în primire un alt sergent pe care-l chema Trull, Trulă cum ar veni, unul bătrâior, cu părul alb și foarte rumen la față. Întâi l-a servit pe lipovean. După ce l-a măsurat la un aparat, a strigat îndărăt: șase picioare - talia.

După nici cinci minute, se înfățișează un alt militar morocănos, care a așezat pe o laviță o pereche de bocanci, niște pantaloni groși de iarnă, cu ciorapi de lână, tot groși, trei perechi de izmene lungi de-alea de boșorogi, toate solide, nu se rupeau, marfă americană! Eu, Kostorakis, primisem și o pălărie de-a lor, cum purtau ei, largă, că la Tecuci, la întoarcere, toți îmi spuneau americanul. În plus, tot mie, îmi mai dăduseră, că fusesem tâlmaci, poate, și o haină scurtă foarte elegantă, cu guler de catifea. Lui Isarion nu-i dăduse, fie că nu mergea, fie că și-așă purta pe el o bundiță de oaie care stărnise curiozitatea americanilor. Nu iscaliserăm nimic. Isarion, și-așa, nu știa carte, dar aș fi iscalit și pentru el. Dar nu ne pusese să iscalim nimic.

Era cu dar. Era ca la noi când vii la om dar... P-ormă, Trulă ăsta, de care zisei, n-arătat unde să ne ducem că ne dă și alimer și ne-am dus tot așa într-un loc foarte luminat cu trei tejghele, fiecare cu câte un american după ele... La una, la tejgheua din mijl ședea un ofițer mare cu epoleți grei de gra încărcați și de dicorății, de care ăilalți păr că se tem; or, să fi fost numai respectul?... s-a spus că era maiorul Noonan. Din Bost cică; era ca la noi, cum ai fi zis că-i din Vasl Cam făfnos, la prima vedere. P-ormă, c și-o fi dat seama că eram oameni bun fost mai blând cu noi, și pă mine m-a într că de unde știu eu englezește. I-am spus de fapt eu fusesem profesor la București pomenisem ceva și despre cele sfinte, mitropolie, de musafirii ei, ceea ce l-a fă pe maior să mă privească altfel. După ne-a dat ce ne-a dat, a fost cazul să ne ție un discurs. Zicea că ei trecuseră ocean pe coace spre Europa și spre noi, auzind că pătimiserăm de pe urma războiului și că veniseră ca să-i ajute pe cei bogați - pe vorbea comisarul bolșevic Naum - c cei sărmani ca noi, cum ar fi mai cu se acest biet pescar, parcă tot timpul sp care trebuie să treacă ani buni până să se ca un om adevărat, liber și în plină pa tuturor. Vorbe de-astea, nu mai auzisen la alegeri, când ieșiseră la noi liberalii.

„Sir!“ i-am răspuns, plin de respect mulțumim pentru tot ce ne-ați dăruit și vă dea Dumnezeu multă sănătate. Când auzit că-l fac *SIR*, odată s-a schimbat față ca atunci când ești poftit să mănâncă ceașcă de miere abia scoasă din stup și și după ea o cană de lapte proaspăt mulțumim, - și mi-a întins a doua oară, m uitând să i-o întindă și lipoveanului, ne asculta prostiț.

În schimb, văzându-l atât de necă de incurcat, a scos din buzunarul paltor o sticluță de whisky și i-a întins-o, ru du-mă să-i traduc că e un cadou personal partea maiorului. Și mai spuse ceva ce rugat să traduc pe loc. Cică indiferent primește, chibrituri, tutun, hrană, cel a să nu vie a doua oară să mai ceară o că nu-i permis și că avea ei metodele să-l descopere pe făptaș. Aiurea!... F aveau buletin de identitate! Sau nu ar fi cu toții la fel, o apă și-un pământ, că să face oamenii să fie ca gemenii. De exer la Reni, un notar cunoscut, un ins avut ras mustața și a mai primit doi saci cu ajutor.

Pe furis, Isarion, obișnuit cu votca, dest sticluța de whisky și o sorbise pe toată di înghițitură. Se pilise. Prinsese curaj. A nu-i mai păsa de nimic. Prinsese chef de v. Că el vrea să-l mai vază o dată pe american care-i dăduse sticluța, să-i mulțumească o găsi, poate îi aduce și-un pe întorcându-ne la maior la stăruințele lipove băt, omul, după ce că primise un s merinde, chibrituri suedeze și cutii de Virginia cu foiță, acum mă ruga pe Kostorakis, să pun o vorbă bună americană măcar o butelcuță de vodcă... *Pa panici*, mi se adresa lipoveanul în ru îndură-te și mai cere de la ăștia ceva v îți mai aduc un șalău. Îmi crăpa obraz rușine, - dacă pricepea Noonan ce-mi spus uitând că habar nu avea de rusește și r

Ignorării Sisi

recunoscând firea locului... Maiorul se că vorbeam rusește, la gurile Dunării se putea altfel. Aaa, făcuse. Bietul om se din sclavii aceia, din rușii care au de robia Ecaterinei cea mare. Sărmanul! zicând acum? Că am venit noi, americanii, liberăm. Și îl vom elibera, să nu aibă. Acum, libertatea îl va apăra și scapa de America (cu litere groase, cum îmi mie, în gândul meu) garanta orice. A apus în lume – și alte vorbe frumoase. am luat eu din nou, observând cât îi bietul om vrea altceva, și am dus mâna în limbajul internațional, - el cere țică vodcă de-a lor, spirt, spirt, adică, o fi... Asta-l face pe el fericit. Așa e ul locului. Fața frumoasă distinsă, și a maiorului Noonan se încruntase. -i, te rog, - zice - să nu se supere, aici nu avem băuturi alcoolice, așa că ntelegă, îi dăm tot ce vrea, dar ce i nu avem deloc... Regretăm, dar să-i ietenului nostru să se ducă acasă, și ai are nevoie de ceva hrană, noi îi dăm ere. Când i-am tradus lui Isarion ce e americanul, el a început să râdă în de vină să nu credeți că era băutura... spun americanului că el nu mai are asă, nici luntre, nimic, toate ori le-au i le-au luat bulgarii pradă de război fugit la Jurilovca cu ce mai avea în cică, de foame, a mâncat calul și, ca ească, a ars căruța... Bietul maior, mai curgeau lacrimile pe obraz... Așa-s oftase el, la cât suferă, amărăți de ei, înțelegeți, nici o asprime nu și-ar avea rietenul nostru să vie cu noi, a decretat ne-i că îl invităm să ne însoțească. du-se spre sergentul cu parul coliliu, iat: Să fie pregătit Dodge-ul și șapte ategoria întâi.

maiorul a început să râdă tot strigând la mine... *come-in... come-in*, să urc lângă el, că mașina avea automat la pomire, atunci vedeam prima dată un automobil ultimul tip. Noonan a întrebat cu glas tare dacă e liberă puntea, un sergent ișat brațele în semn că era liberă, fără mic, ca la aerodrom, am auzit făcându-l motorul începând să toarcă asemenea an, și am pornit, ajungând cu un mic heiul Sulinei, de unde am luat-o în rāda comercială Brașoveni. O căruța în fața noastră. Atunci am auzit un oncănit fioros, - era claxonul, îl tot prima dată, Fordul nostru bătrân și te avertiza cu pompa lui, o mingică de goarnă care, dacă o apăsați, scotea ațeli...

gând la palatul Prefecturii, Noonan ina lângă troțuar, a scos din buzunarul de voiaj o altă sticlută din fundul

mașinii, zicând, mai mult pentru mine, că era ultima și că alta nu mai avea!... Curios, Isarion a înhățat-o pe loc, ascunzând-o imediat în spatele lui, ca un animal de pradă, care nu consumă vânatul numai decît, amânând cîtva timp plăcerea sfâșierii... Și maiorul repetase ce zisese mai înainte, de astă dată, grav, ca un avertisment, că indiferent de ajutorul dat, persoanele în cauză nu trebuie să se prezinte *neonest* a doua oară, întrucât ei au mijloacele necesare să-l descopere pe... *șmecher* (spusese *scoundrel*, cunoșteam cuvântul).

Maiorul voia să vadă țara. Din urmă, ne ajunsese un fel de camionetă bondoacă, scurtă, cu patru militari tineri în ea, care, după ce l-au salutat pe maior, acesta s-a dat jos și a stat de vorbă cu ei câteva minute bune. Pe urmă s-a întors la noi cu un sergent tot tânăr care ni s-a prezentat familiar Jack și care s-a suit în Dodge pe locul maiorului și a pornit mașina, - era șoferul personal al lui Noonan, folosit la drumuri mai lungi. Nu știam nici eu de ce i se spunea din bătrâni unea din moșiile conului Epaminonda *Rușinoasa*, așa apucaserăm de nu mai ținea nimeni minte de ce. Dar, lui Noonan, când a trebuit să-i indic numele locului, unde eu eram administrator, *deocamdată*, - conu Epaminonda fiind plecat la București cu treburile moșiei, totul rămânând pe mîna mea - în loc de numele știut al moșiei, i-am spus englezului că vom merge, dacă dorea să cunoască țara pe care se gândea să o viziteze, la moșia... nu știu de ce mi-a venit să-i spun *Izbânda*. Era ca și cum eu aș fi fost stăpânul și-mi botezam moșia altfel, ca să nu mă fac de rās. Normal ar fi fost să traduc englezește *Rușinoasa* în *Disgracefullyland*. Puteam să-i zic și *Shameland*... ori *Ignominiousland*, dacă voiam. Vă dați seama?... DISGRACEFULLY! Mă făceam de rās. Or, acolo nimeni nu știa să vorbească altă limbă decît românește. Mai era într-adevăr drăcușorul de Jenel, cum îi ziceam eu lui Jenică, băiețelul conului Epaminonda, dar acesta îl luase cu el la București și-o luase și pe guvernanta englezoaică, domnișoara Dickson, o domnișoară, ce să spun, care mergea pe cincizeci de ani. Plecați împreună cu rapidul ce venea de la Iași. Mereu spuneam *Izbânda* în sus *Izbânda* în jos, că eram gata să cred și eu că asta era numele adevărat al moșiei. În discuțiile noastre, încerca să-l pronunțe și maiorul, dar îi venea greu, se încurca, până ce i-am zis că la noi, la români, asta era ca *Victory* la ei. El încercase să-i spună așa, *Victory*, dar eu i-am atras imediat atenția că una era victoria la ei și cu totul alta era victoria la noi, că nici nu se putea compara una cu alta... maiorul nu pricepuse nimic. Și nici nu era de mirare. Politicos, nu mai stăruise. De când cu revoluția rusă de alături, chit că noi încă nu ne molipsisem încă; dar, orișicât, nu era bine să zici că ești american, ori să fii prezentat astfel.

Când am ajuns noi la *Rușinoasa*, prin împrejurimile Bacăului, a fost tāmblău mare. Mai întâi crezuseră că eram ruși, după claxonul zgomotos care încerca să alunge orătăniile de pe uliță. Când m-am dat jos și am strigat la ei, m-au recunoscut și se potoliră... Cu multă grijă, le-am spus că veneam la ei cu ajutoare, să le dăm, adică, nu să le luăm, să-i jecmănim, cum făceau rușii, și la urmă de tot le-am zis în treacă că erau niște americani

veniți special pentru asta... Catia, bucătăreasa, a fost prima care s-a repezit să-i pupe mîna lui Noonan, care părea mai marele și care, până să-și dea seama ce-i cu ea, nu o putuse opri s-o facă. Apoi, americanii deșertaseră darurile, rațiile, cei șapte saci pregătiți dinainte. Maiorul nu-și mai găsea mînușile de piele. Le tot căuta și nu le găsea. Nicușor, băiatul mai mare al bucătăresei, i le șterpelise... Maiorul lăsase totul baltă. Dar șoferul lui făcea gălăgie, până ce Noonan îi poruncise să tacă...

Mai bine de zece zile rămăseseră cu noi la Rușinoasa... Izbânda, mă rog. O duseserăm cu toții ca-n sînul lui Avram. De la un țaran bătrîn-bătrîn, care murise mai de mult de tifos, știam proverbul pe care el era în stare să-l spună verde și-n biserică, duminica, și pe care ajunsesem și eu, Kistorakis, care eram un om la locul lui, să-l repet din când în când: *Facere de bine, futere de mamă!* Sau: *Omul iartă mai lesne o porcărie decît o binefacere.*

Dar câte șicane nu li se făcuseră americanilor!... Autoritățile, învățate să le pice câte ceva în astfel de împrejurări, le făceau necazuri. Ba că nu plățiseră taxe pe ce aduseseră și împărțiseră, - și că de unde știau ele, autoritățile române, că americanii, dând toate acele lucruri, nu încasaseră niște parale? Când traduceam așa ceva, lui Noonan îi venea să turbeze. Nu știau ce să mai scornească... Ba, la un

moment dat, împărțind niște conserve de carne, spusese că era carne de... maimuță!... Atunci, enervat, Noonan i-a trimis o telegramă la București ambasadorului american Wopika. Acesta, la rîndul lui, s-a adresat lui Alexandru Constantinescu, zis Porcu, mîna... stîngă a lui Ionel Brătianu. Îmi permit să reproduc, eu, Kistorakis, personal, cele declarate de I. Brătianu:

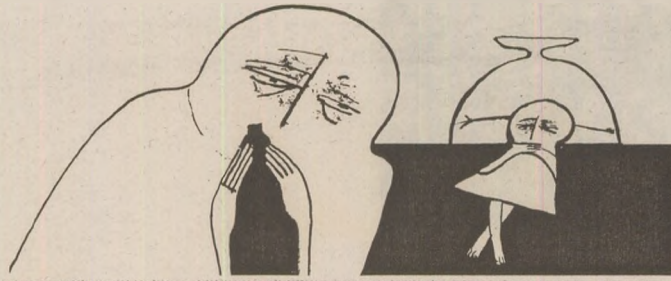
Dacă le veți mai face mizerii americanilor, vă zbor pe toți și nu veți mai avea nici după ce bea apă!...

Ionel se înfuria greu, dar și când o făcea, era de o elocvență... Efectul se văzu imediat ca tot ce se întâmplă în Țara Românească, atunci când se pune mîna pe gîrbaci: Noonan credea că se mutase peste noapte în altă parte a Europei, mai spre apus... La cererile autorităților noastre de a li se îngădui să împartă ele ajutoarele, maiorul Noonan, pățit, a răspuns cu un categoric și definitiv „nu“! Primarul, prefectul, poliția vedeau cum le trec pe sub nas atâtea bogății pentru să-răcime fără ca ei să poată trage vreun folos... De fapt, atunci, neputincioși, scorniseră minciuna aia cu conservele de carne... de maimuță! Încearcă să dovedești contrariul!...

(Fragment din romanul *Vindicta* în pregătire la Editura Cartea Românească)

Foto: Ion CUCU

amintiri

n mijlocul mulțimii de la „Inter“, când elicopterele survolau piața, Ștefan Cazimir striga cu înflăcărare: „Ceașescu pe cer e! Ceașescu pe cer e!“ A lansat de asemenea câteva lozinci în versuri, iar cei din preajmă le reluau entuziast în cor: „Țața Leana și nea Nicu/ Ne-au adus foamea și frigul“... „Ceașescu și-a lui ceată/ N-or să scape de răsplată“...

Un petec de hirtie cu inscripția „Nu plecați acasă!“, pe care nu l-a dat mai departe, fiind conștient de valoarea lui istorică, păstrează amintirea orelor de atunci. Este cel mai vechi și cel mai autentic certificat de revoluționar din România¹⁾.

„Și pe 21, și pe 22 – își amintește Ion Bogdan Lefter – l-am întâlnit pe profesor *in medias res*. Pe 21 seara, l-am văzut în Piața Rosetti: venea dinspre Universitate, din miezul manifestației. Oprindu-se, mi-a arătat neașa-i căciula stropită («botezată», zicea) de jetul unui tun cu apă care «trăsese» asupra mulțimii. M-a și informat că lansase pe loc o lozincă, scandată de corul din zona unde se afla: «Un pa-har cu aaa-pă/ Pe ti-ran nu-l scaaa-pă!» L-am regăsit și pe 22 dimineața, în șuvoiul de oameni care avansa pe lângă Ministerul Agriculturii, spre Universitate și apoi «La pa-lăt! La pa-lăt!». În clipa când o mașină militară blindată (poate chiar un tanc) a pornit motoarele și mulțimea a ovaționat, profesorul a adaptat rapid lozincă fraternizării cu ostașii, «Ar-ma-ta e cu noi!», mult repetată pînă atunci, și a început să strige lângă mine: «Blin-da-te-le-s cu noi! Blin-da-te-le-s cu noi!» Era acolo, în stradă, scos din casă de tragedia acelor zile, conștient că a sosit clipa când trebuia să ieșim cu toții, cu mic, cu mare; și, în mijlocul acelei fantastice răzvrătiri naționale, avea – culmea! – puterea de a-și păstra simțul umorului. Poate părea – acum – indecent să spun lucrul ăsta, când se murise, se murea și avea să se mai moară pentru nebuneasca utopie a mai-binelui. Însă atunci în 21 și 22, am simțit că lozincile «parodice» ale profesorului (nu mi le amintesc decât pe acestea, dar au mai fost și altele) mai destindeau puțin din tensiunea extraordinară care ne stăpânea, că ne dădeau încredere. În felul lui, fără să-și poată lepăda instinctul ironic (și auto-...), Ștefan Cazimir pășea printre manifestații și credea în libertate...²⁾ Mărturia s-ar putea așeza sub titlul unei schițe caragiene: *Cum devine cineva revoluționar și om politic?*, „fiindcă, de când cu împrejurarea din Piața Teatrului, a prins băiatul gust de politică“.

Prin ianuarie 1990, când partidele răsăreau ca ghiocicii de sub zăpadă în lumina mîngiuoasă a soarelui, pe Cazimir îl bătea gîndul unei candidaturi independente la apropiatele alegeri parlamentare. A compus în acest scop și un manifest electoral, alcătuit dintr-o singură frază: „Dacă mă veți trimite în Cameră, voi lua cu mine opera lui Caragiale și voi cita din ea ori de câte ori va fi nevoie“. Reverii difuze și lipsite de consecință, dacă destinul n-ar fi decis altfel... În ziua de 6 februarie, ziarul *Libertatea* dădea la iveală un text senzațional: *Manifestul partidului liber-schimbist*. Formațiunea politică numită astfel se așeza în chip declarat sub patronajul lui Caragiale, anunța editarea unui ziar intitulat *Racnetul Carpaților* și își propunea să militeze pentru următoarele drepturi: „dreptul de a spune lucrurilor pe nume; dreptul de a crede în forța zîmbetului și de a rîde cu folos de tot ce este strîmb și nedemn; dreptul de a pune în discuție probleme în legătură cu care alții preferă să tacă; dreptul de a te îndoi de ceea ce pare unanim acceptat; dreptul de a nu avea întotdeauna dreptate; dreptul de a crede că nu trăim încă în cea mai bună dintre lumile posibile; dreptul de a sta strîmb și a judeca drept“.

Manifestul era semnat „Comitetul provizoriu de inițiativă“ și punea la dispoziția virtualilor aderenți două adrese și două numere de telefon. Cazimir a sunat la unul dintre ele: „– E o glumă sau e ceva serios? – E o glumă serioasă. – Atunci conțai pe mine!“ Omul de la capătul firului era Vasile Groza, ziarist la *Libertatea*. Autorul manifestului: Octavian Andronic, redactor-șef al aceluiași ziar. Cum îi venise ideea? Privind la televizor, în ianuarie 1990, spectacolul filmat al *Scrisorii pierdute*, în regia lui Liviu Ciulei; „două au fost elementele care mi-au reținut atenția: acel termen din tirada lui Cațavencu, luat de el în accepția strict formală: liber-schimbismul, și minunata idee de a-l face pe conul Zaharia să citească un *Racnet al Carpaților* real! Din aceste două repere și

din imprezibilele evoluții de pe scena politică s-a născut ideea unui partid liber-schimbist și a organului său de presă.³⁾

Adunarea de constituire a Partidului Liber-Schimbist s-a ținut duminică 18 februarie 1990, în localul Școlii Populare de Artă din Piața Cosmonauților nr. 7. Înainte de a intra în sală, membrii grupului de inițiativă s-au reunit într-o altă încăpăre. Într-o scurtă discuție purtată acolo, Octavian Andronic i-a propus lui Ștefan Cazimir funcția de președinte al comitetului provizoriu. „– De ce nu dumneavoastră?, a replicat profesorul. Sînteți doar omul care a avut ideea... – Eu nu pot fi președinte de partid, întrucît sînt redactor-șef al unui ziar independent.“ Pus în fața acestui argument, profesorul a cedat... Marea sală de festivități era plină ochi. În fundal, un portret al lui Caragiale, flancat de două inscripții elocvente: „Aveți puținică răbdare!“ și „Avem cestiuni arzătoare la ordinea zilei.“ Ședința s-a desfășurat într-o atmosferă nemaipomenită, vorbitorii fiind întreruși mereu de risete și aplauze. Noul partid lua naștere sub cele mai voioase auspicii, cei prezenți lăsîndu-se cucerii fără rezerve de jocul subtil la care participau. În luarea sa de cuvînt, Ștefan Cazimir a fixat locul P.L.S. pe harta politică a momentului, formulîndu-i, concis și didactic, poziția, doctrina și modul de acțiune:

„Într-o vreme în care mai toate partidele se declară triumfal «de centru»“, Partidul Liber-Schimbist se așază modest «la margine». Mai întîi, pentru că nu toți se pot

Aurora democratică

afla simultan în centru fără riscul de a se sufoca sau strivi reciproc. În al doilea rînd, pentru că de pe margine poți vedea și auzi mai bine, ba chiar poți, la nevoie, interveni mai eficient.

Într-o vreme în care mai toate partidele au platforme cvasi-identice și poartă uneori chiar nume confundabile, Partidul Liber-Schimbist are o platformă distinctă și un nume absolut original. Meritul de a fi născocit acest nume rămîne desigur al lui Caragiale; dar meritul de a-l fi adoptat rămîne al nostru.

În sfîrșit, într-o vreme în care mai toate partidele cultivă cu succes umorul involuntar, Partidul Liber-Schimbist este singurul care își propune să practice umorul intenționat.

Iată numai trei caracteristici din rîndul acelor care conferă partidului nostru identitate, farmec și putere de atracție. Iată numai trei argumente care justifică apariția lui pe scena politică a țării.

În cadrul aceleiași adunări constitutive a fost citit și aprobat textul Imnului P.L.S.:

Mărire vouă, lupte seculare
Ce-aproape cinci decenii ați durat!
Obscuritatea în sfîrșit dispare
Și-un soare radios s-a înălțat.

Refren:

Luptînd ca tot românul să prospere,
Partidul nostru-i un partid de soi
Și dacă interesul lui o cere,
Trădare fie, dar s-o știm și noi! } bis

Își schimbă lupul la soroace pârul,
Iar omul schimbă slujbe sau idei.
Schimbarea oștește caracterul
La tineri, la bărbați și la femei.

Refren....

Am renăscut sub vechiul nostru nume,
Cu un program modern și elocvent,
Căci vrem să cucerim un loc în lume
Și cite vom putea în Parlament.

Refren...

S-a anunțat totodată un concurs pentru adoptarea melodiei și faptul că partiturile vor fi folosite cu schimb, pînă la găsirea uneia în perfectă concordanță cu textul; atunci se va proceda la schimbarea textului.

Adunarea de constituire a declanșat acțiunea de stringere a celor 251 de semnături, necesare pentru înregistrarea legală a partidului. Operația pare să se fi desfășurat cu onestitate, întrucît a durat pînă spre sfîrșitul lui februarie. În același interval, Ștefan Cazimir a redactat documentele constitutive: platforma-program și statutul. Platforma nu se deosebea prea mult – poate doar prin corectitudinea gramaticală – de majoritatea celor născute în aceeași vreme cu ea. Accentul original se poate desluși mai ales în secțiunea 4, *Principii ale activității politice*:

● Viața politică trebuie să elimine hotărît manifestările de nervozitate, bruschețe și crispere.

● Autoritatea argumentelor nu poate fi înlocuită prin argumentul autorității.

● Singura șansă a găsirii adevărului o dă schimbul de opinii, în cadrul unui dialog deschis și constructiv.

● O politică lipsită de curtoazie și civilitate sfîrșește prin autodiscreditare. Un partid lipsit de simțul umorului este o ofensă la adresa națiunii.

● Conflictelor dintre oameni, idei și partide nu sînt niciodată ireconciliabile: timpul le rezolvă, risul le a solvă.

● Un salut cordial adversarilor noștri, care ne vor ajuta să ne definim mai bine pozițiile.

● Deviza noastră în campania electorală: „Asta nu-i cea din urmă Camera!“

Spre deosebire de platforma-program, statutul Partidului Liber-Schimbist are o vie notă parodică, pusă constant în relief prin austeritatea formulărilor. Cîteva exemple: „II. *Linia politică a partidului*. 4. Partidul își conservă în toate ocaziile independența absolută de acțiune. 5. Partidul nu încheie alianțe de nici un ordin cu alte partide sau formațiuni politice. 6. Partidul recunoaște dreptul altor partide de a se alia împotriva lui“; „III. *Membrii partidului*. 7. Pot deveni membri ai partidului, de la vîrsta de 18 ani, persoanele care îi îmbrățișează cu căldură ideile și doresc să acționeze pentru aplicarea și schimbarea lor“; „V. *Forurile centrale ale partidului* [...] 20. Organele de lucru ale consiliului director sînt: a.) comisia organică; b.) comisia culturală; c.) comisia de presă și propagandă; d.) comisia financiară [...]. 21. În cazul unor divergențe ale comisiilor în probleme de interes comun, fiecare din ele va respecta decizia celeilalte și va aplica hotărîrea proprie.“ Statutul stabilește trei titluri onorifice: *stimabil*, *onorabil* și *venerabil*, precum și trei calificative infamante pentru actele neconforme cu etica partidului: *regretabil*, *reprobabil* și *deplorabil*. Abaterile de gravitate superioară acestora se sancționează prin calificativul de *membru abandonat*. Membrul abandonat poate reveni în partid după 9 luni de reflecție și penitență. Secțiunea *Dispoziții finale* încununează edificiul, stabilind că „prevederile statutului înregistrează variații interpretative în conștiința fiecărui membru“!

Tribunalul Municipiului București a dovedit că posedă suficient simț al umorului, dispunînd înregistrarea legală a năstrușnicei formațiuni politice prin decizia nr. 51, pronunțată în ședință publică în ziua de 1 martie 1990.

Ștefan CAZIMIR

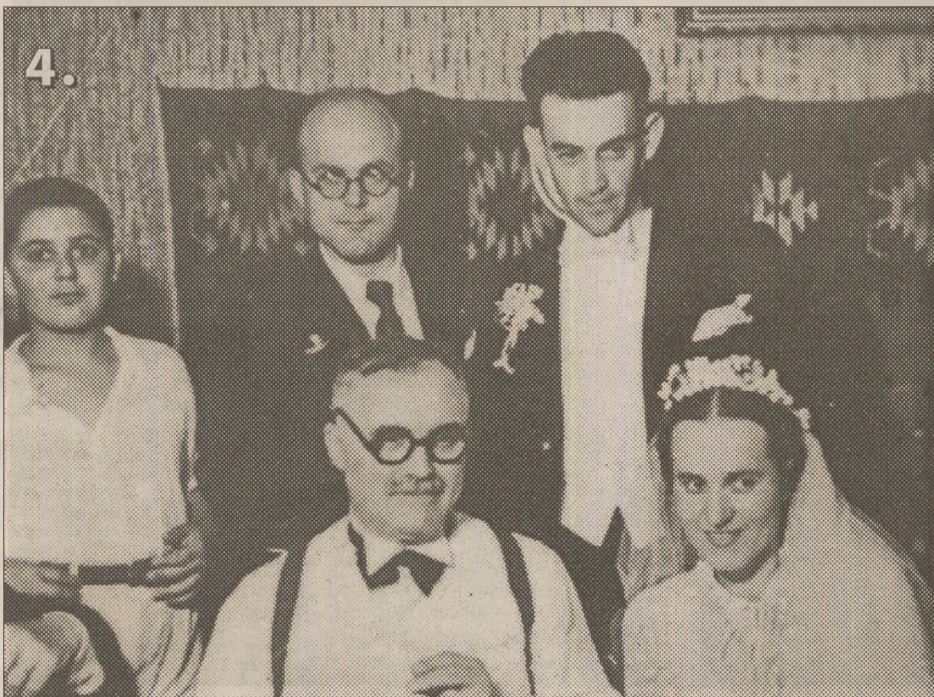
¹⁾ Ștefan Cazimir, *Caragiale e cu noi!*, Editura Garamond Junior, București, 1997, p. 7-8.

²⁾ Ion Bogdan Lefter, *Anii '60-'90. Critica literară*, Pitești, Paralela 45, 2002, p. 119.

³⁾ Octavian Andronic, *Renașterea unui partid istoric*, în *Racnetul Carpaților*, nr. 1, martie 1990.

literatură

Tudor Arghezi, naș

- patru fotografii necunoscute -

↑
 ntr-o zi, nu mai știu care, din septembrie 1981, un domn prezentându-se Dem. Urmă - nu avusesem prilejul de a-l întâlni până atunci și nu l-am mai întâlnit nici de-atunci încoace niciodată -, știindumă, probabil, un „fan“ al lui Tudor Arghezi (cărui, însă, nu i-am fost nicicând ceea ce vrea să zică acum abrevierea citată, pe-atunci necunoscută, ci doar un devotat însoțitor printre imponderabilele și ingeriile poeziei), mi-a dăruit un plic cu următoarea dedicație: „D-lui Gh. Pienescu, aceste patru fotografii inedite și probabil de nimeni acum posedate (eu am păstrat clișeele), în amintirea unui timp de două ori revoltat: acum cel din 1937, și peste ani cel pe care-l trăim astăzi!“

Pus bine, cum se face cu lucrurile pe care le rătăcești din grija de a nu le pierde, într-un dosar cu alte fotografii - cunoscute - ale lui Tudor Arghezi și cu niște reproduceri fotografice după picturi ale helvetului Ferdinand Hodler (1853-1918), foarte prețuit de poet, apoi repus, plicul, și mai bine, pentru și mai multă siguranță, într-o cutie cu parenteze argheziene, darul d-lui Urmă a dispărut... fără urmă. L-am crezut pierdut pentru totdeauna zilelor mele, rămase, probabil, puține, până acum câteva săptămâni, când, cotrobăind după o informație prin cutiile cu fișe extrase după cutremur, am dat, pe neașteptate, de plic și de fotografii. Le public acum, înainte de a le dăruia, la rândul-mi, Muzeului Literaturii Române,

cu speranța că, procedând astfel, nu le voi mai „pune bine“ încă o dată.

Pe fiecare fotografie, d-l Dem. Urmă a scris câte o „legendă“, legende pe care le reproduc în ordinea numerotată a fotografiilor:

1. „Iulie 1931, București. Paraschiva și Tudor Arghezi, nași ai mirilor ing. Vasilescu și...? (Cred că mireasa era rudă cu Paraschiva.)“

2. „Iulie, 1937, București. Tudor Arghezi în calitate de naș!“

Nu se distinge „calitatea de naș“, dar se vede că tocmai atunci când a fost fotografiat se servea cu mâncare. În spatele lui Tudor Arghezi, cu ochelari și cu farfuria în mână, „fotografur amator“ Dem. Urmă.

3. „Iulie 1937. Tudor și Paraschiva Arghezi, nași ai mirilor ing. Vasile Rădulescu și...? (soția era bucovineancă, cred că rudă cu Paraschiva). V. Rădulescu, decedat acum vreun deceniu, avea două fete. În spatele miresei, Mițura [sic]. Mirele stă între soții Ecat. și Dem. Urmă.“ În fotografie, în dreapta lui Tudor Arghezi, Paraschiva Arghezi; între Tudor Arghezi și mireasă - Baruțu T. Arghezi, iar în latura din dreapta a fotografiei - Ana (Tătana, cum i se spunea în familie, nume derivat, probabil, din „tanti Ana“), sora Paraschivei Arghezi, care, în vara anului 1948, locuia în Marțișor.

4. „Iulie 1937, București. T. Arghezi, naș, mireasa, mirele (ing. Vasile Rădulescu), Baruțiu [sic] și fotografur amator Dem. Urmă.

G. PIENESCU

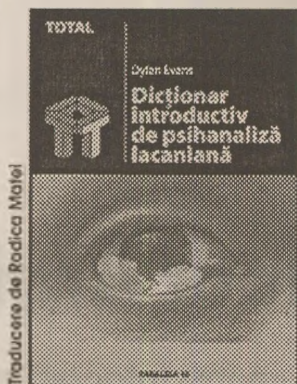

Hans-Dieter Otto
Lexiconul erorilor
militare

Dylan Evans
Dicționar introductiv de
psihanaliză lacaniană

format 14 x 20, 274 p.,
190.000/19,0 lei

format 14 x 20, 342 p.,
290.000/29,0 lei

COMENZI LA:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparelela45.ro
Pentru detalii vizitați:
www.edituraparelela45.ro

Editura AULA

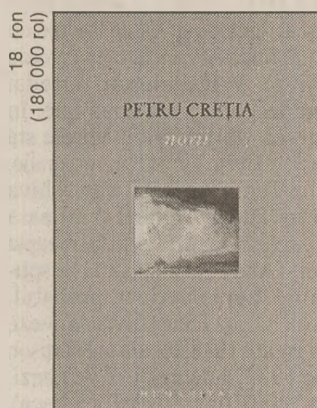
Nicolae Manolescu
Literatura română postbelică (Vol. 1-3) 1.324 p. 270.000 (27) lei
Istoria critică a literaturii române. Vol. 1 432 p. 109.000 (10,9) lei
Poeți moderni 224p. 79.000 (7,9) lei
Despre poezie 208 p. 79.000 (7,9) lei
Lectura pe înțelesul tuturor 256 p. 79.000 (7,9) lei
Iulian Boldea
Poezia clasică și romantică 272 p. 79.000 (7,9) lei
Symbolism, modernism, tradiționalism... 208 p. 79.000 (7,9) lei
Poezia neomodernistă 288 p. 79.000 (7,9) lei
Mircea A. Diaconu Poezia postmodernă 192 p. 69.000 (6,9) lei
Emil Brumaru Poeme alese (1959-1998) 192 p. 89.000 (8,9) lei
Mircea Ivănescu Poeme alese (1966-1989) 272 p. 89.000 (8,9) lei
Florin Iaru Poeme alese (1975-1990) 208 p. 89.000 (8,9) lei
Alexandru Mușina Poeme alese (1975-2000) 224 p. 89.000 (8,9) lei
Antologia poeziei generației 80 400 p. 99.000 (9,9) lei
Matei Vișniec
Istoria comunismului povestită pentru ... 176 p. 109.000 (10,9) lei
Ovidiu Verdeș Muzici și faze (roman) 384 p. 159.000 (15,9) lei
Ioan Groșan
O sută de ani de zile la Porțile Orientului 240 p. 99.000 (9,9) lei
Epopoea spațială 2084* Planeta Mediocrilor 144 p. 89.000 (8,9) lei
Oana Tănase Filo, meserie! 208 p. 89.000 (8,9) lei

Cărțile pot fi comandate la:
Tel./Fax: 0268/31.86.47; 32.66.47; www.aula.ro
Editura AULA O.P. 11 C.P. 962 Brașov 500610

HUMANITAS

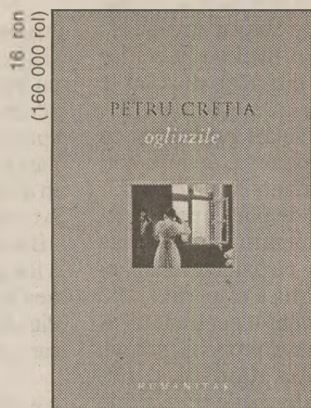
citim de 15 ani împreună

Seria Petru Creția

PETRU CREȚIA
Norii

www.humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

PETRU CREȚIA
Oglinzile

<http://autori.humanitas.ro>
www.humanitasrights.ro

CARTIER *incepe de la caracter*

ISTORIA
LITERATURII
ROMÂNE

pentru elevi
și profesori

Coordonator: Gheorghe CRĂCIUN

960 pag. Cartonat, legat

în colecția CARTIER educațional au mai apărut:

Introducere în teoria literaturii de Gheorghe CRĂCIUN

Didactica funcțională de Michel MINDER

An Anthology of American Literature and Culture (2 volume) de Hamilton BECK

Difuzare: S.C. "CODEX 2000", Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.
Tel/fax.: 210 80 51. E-mail: codexcartier@go.ro

Banka de credit cooperativă

SECURITATE DE CĂLĂRI

ANONIMUL

International Independent
Film Festival

Foto: Minasa Marin

Danube Delta - Sf. Gheorghe

Second edition 2005

15 - 20 August

Cotidianul

EURO

EURO

tabu

EURO

EURO

FUNDATIA ANONIMUL

puncte de vedere

Nu-i prudent să vorbești despre ele. Cu atât mai puțin să scrii despre ele. Pe imaginea lor publică s-a pus propreală. Nu au parte de recenzii și de comentarii, și nu cunosc ieșirea la rampă sub forma unor mese rotunde sau conferințe organizate pe marginea lor. Într-un cuvânt, sînt acele cărți ce au fost împinse în zona de existență a catacumbelor livrești. Haloul ce plutește în jurul lor e unul de consens temător, iar atmosfera din jurul lor e una de conspirație a tăcerii. Sînt rău-famate și au ceva din spectrul respingător al unei boli contagioase. Tocmai de aceea, dacă le pomenești titlurile altfel decît pe un ton de critică asiduă și indignată, riști să împrumuți ceva din aureola molipsitoare a destinului lor, un destin de cărți osîndite să circule clandestin și despre care, dacă te încumeți să vorbești, nu o faci decît în cerc restrîns, trăind mereu cu teama de a nu fi cumva greșit înțeles. Acestea sînt cărțile clandestine, un fel de strigoi care circulă prin lume și pe care uneori ni le-am dori definitiv îngropate în uitare.

Nu e deloc vorba de cărțile mediocre a căror lipsă de valoare le osîndește să-și piardă cu timpul urma și nici de cărțile exotice pe care nevoia snoabă a celor domnici de extravagante le preschimbă în ipostaza comercială a unor excitante livrești. Nu, nu de mediocritate sau exotism e vorba aici, cum nici măcar de literatura de sertar sau de broșurile cu aer conspirativ nu e vorba. Toate acestea nu sînt decît forme derivate ale unui alt tip de carte, unul aparte și ciudat, pe care am ales să-l numesc: carte clandestină.

Cînd spun „carte clandestină” nu mă gîndesc neapărat la cărțile ale căror exemplare au fost odată arse în piața publică, sau a căror publicare a fost uneori interzisă sau, în fine, al căror conținut au fost cenzurat în trecut. Nici unul din aceste exemple nu pot ilustra familia atât de rău-famată, și totuși atât de prestigioasă, a cărților clandestine. Zată de ce o carte clandestină poate fi înțilnită foarte bine pe prima tarabă a unui vînzător ambulant sau într-o prăvălie oarecare a unui anticar din București. Ceea ce înseamnă că arderea, interdicția sau cenzura nu sînt decît consecințele ce decurg din statutul inițial al unei cărți care, tocmai pentru că a fost la un moment dat clandestină, poate acum să fie pusă la stîlpul infamiei. Dar tot așa, aceeași carte poate acum să fie supusă unei cu totul alte forme de ostracizare publică, o formă mai subtilă și aparent mai puțin agresivă, și anume împingerea ei în zona de existență a catacumbelor culturale. Din acest moment nu arderea, cenzura sau interdicția le va defini, ci ceva mult mai simplu și mai eficient: ocolirea lor. Pe seama lor se va tăcea, se va mima ignoranța sau se va simula indiferența, și apoi se va trece mai departe, deși aproape toți și-au vîrît nasul în ele și le-au comentat pe ascuns cu prietenii. În acest caz, chiar dacă asemenea cărți se află pe teigheaua tarabei, ele tot în catacombă se cheamă că sînt.

Prestigiul cărților clandestine

Se vede bine că aceste cărți au ceva aparte. Dar ce anume? Simplu spus, ca o carte să fie clandestină (în sensul pe care îl dăm noi cuvîntului) trebuie să îndeplinească trei condiții: 1. să nu aibă încuviințarea mentalității dominante; 2. să n-o poți vorbi de bine în public fără să atragi asupra-ți o seamă de suspiciuni; 3. să creeze o țesătură de complicități spontane în jurul ei. E îndeajuns ca una din aceste condiții să lipsească ca o carte să cadă din rangul de tom clandestin și să devină o formă derivată de opuscul scriitoricesc: de pildă, carte de sertar, manifest sau literatură conspirativă. Cînd însă toate cele trei condiții se înlînesc în ființa aceleiași cărți, ele dau naștere aceluia profil straniu și greu de explicat ce face ca o carte, cu toate că nu este interzisă sau cenzurată, să fie totuși o carte nespuse de primejdioasă, adică o carte clandestină.

Spre deosebire de cărțile aflate în lumina rampei — ale căror titluri sînt pe buzele tuturor —, cărțile clandestine sînt cele pe care le citim cu toții, dar nu îndrăznim să spunem că am făcut-o. Le avem în minte, dar nu și pe buze. Pe scurt, pe primele le cităm fără să le citim, pe celelalte le citim fără să le cităm vreodată. Sînt cărți puse la carantină, cărți asupra cărora au căzut toate anatemele instanțelor critice și în privința cărora ne e teamă ca, vorbind, să nu creăm neînțelegeri, ba chiar ne e teamă ca, comentîndu-le, să nu facem o imprudență ce ne poate costa reputația; și atunci tăcem, păstrînd o surdă și foarte eficientă conspirație în jurul lor.

Nu mai că tocmai această conspirație e cea care dă jumătate din prestigiul cărților clandestine, cealaltă jumătate fiind legată de cauza clandestinității lor: ostracizarea la care sînt supuse de mentalitatea dominantă. Întotdeauna

cînd ne aflăm în fața unei cărți delicate, sîntem subiecții unui proces spontan de adaptare la etalonul gîndirii aflate în vogă. Iar faptul că tăcem în privința ei e semnul clar că știm foarte bine care îi este acesteia rangul.

Spuneam că trei sînt condițiile fără de care o carte nu poate primi numele de tom clandestin. Aceste condiții sînt doar șirul de secvențe circumstanțiale ce iau naștere dintr-o singură și obligatorie cauză: raportul cu mentalitatea dominantă. Acest raport face ca, în orice societate, să existe două ierarhii livrești: cea oficială, pe care o știi cei mulți, și cealaltă, cea neoficială, cea pe care cei puțini, știind-o, preferă s-o comenteze numai între ei. Nu orice se poate spune oricui, iată morala circuitului clandestin al cărților noastre.

S-ar putea crede că, într-o democrație, nu mai există cărți clandestine. Nimic mai greșit. Cîta vreme va exista o mentalitate dominantă a cărei trăsătură principală va fi aceea că, dominantă fiind, ea va exercita o constrîngere tacită asupra gusturilor noastre, atîta vreme vor exista cărți al căror destin se va petrece în clandestinitate. Aici nu e vorba de nici o nedreptate, ci de o evoluție sădită în chiar firea lucrurilor. Chiar dacă mîine am hotărî cu toții că totul se poate spune și că stigmatul de carte clandestină este abolit, chiar și așa ierarhia oficială va fi dublată de una clandestină. Existența unui punct de vedere dominant tinde să excludă tot ceea ce nu îi corespunde acestuia. Și cum o societate fără un focar de putere care să servească ca sursă a opiniei publice nu se poate gîndi, nici statutul clandestin al unora dintre cărți nu va putea dispărea vreodată. Cel mult se poate spune că, stigmatul rămînînd în vigoare, cărțile supuse acestui stigmat se vor schimba în funcție de acele rigori cărora le servește mentalitatea aflată la modă. Cel care, citind aceste rînduri, se va simți lezat în libertatea gîndirii sale nu știe că însuși senzația de lezare pe care o resimte e dată de apartenența lui la lotul celor marcați de gîndirea dominantă. Altfel, nu s-ar simți lezat.

Ei bine, ostracizate, înfierate și ocolite, cărțile clandestine au o reputație aparte. Prestigiul lor începe cu însuși amănuntul că știm foarte bine că despre ele nu se poate vorbi oricum și cu oricine, și merge pînă la faima gravă și subterană pe care le-o conferă chiar faptul de a fi puse la index de o autoritate anume. Dar o carte care a fost supusă unei repudieri culturale nu poate să nu capete o reputație proprie. Ceea ce deosebește însă repudierea de formele fătîșe de coerciție socială — ca interdicția sau cenzura — este că, în acest caz, cei care acceptă repudierea sînt oamenii în a căror minte s-a insinuat convingerea că acele cărți chiar își merită stigmatul pe care îl au. Într-un cuvînt, repudierea cere o persuasiune psihologică ce culminează în impunerea unei ierarhii oficiale de valori. Cînd acest lucru reușește, cărțile care sînt supuse ostracizării sînt repudiate chiar de cei care ar trebui să le prețuiască. În acest caz, știm de la început dacă o carte e proastă sau aberantă, chiar dacă nu am deschis-o niciodată.

Cu toate acestea, există un instinct livresc fără greș în materie de cărți clandestine, numai că el apare numai la nivelul celor care știu că, în afara ierarhiei oficiale, mai există o alta. Ei nu pot fi păcăliți, în schimb pot fi intimidati, situație în care apare conspirația tăcerii. E poate singura împrejurare în care conspirația tăcerii, al cărei efect este de obicei unul desființator, este simptom clar al valorii lucrului despre care e mai bine să taci. E singura dată cînd tăcerea înființează și certifică valoarea. În acest caz, clandestinitatea în care se află unele cărți este suplinită de prestigiul pe care ele continuă să-l aibă, un prestigiu lipsit însă de orice aură dătătoare de celebritate, dar un prestigiu sprijinit pe constatarea simplă că acele cărți nu numai că sînt bune, dar că, mai înții de toate, ele continuă să ne tulbure.

Sorin LAVRIC

P. S. Pentru a nu lăsa cititorul să plutească într-o stare de echivoc perpetuu, îi amintesc că în categoria cărților clandestine pot intra cele mai felurite și mai neașteptate titluri: de la tomuri învăluite într-o aură de frivolitate vădită pînă la lucrări strivite de o reputație execrabilă, și unele și altele, în măsura în care primesc un blam cvasi-unanim sub unghiul unei ierarhii oficiale, fac parte din această categorie.

DEUTSCHE WELLE

Un radio din inima Europei!

88,5 FM - BUCUREȘTI

Programul DW în limba română:

13:00 - 15:00 - Miezul zilei în actualitate (zilnic)

Știri la 10:00, 12:00, 16:00 (luni - vineri)

Știri în germană și engleză - zilnic din oră-n oră!

Și muzică bună - pop, clasic, jazz!

Deutsche Welle
53113 Bonn/Germany
www.dw-world.de

a r t e

Fenomen de-a dreptul nesperat, dansul contemporan începe să-și întindă antenele și în mediul sătesc și reușește să câștige, într-o măsură considerabilă, atât pe tinerii artiști ai locului, cât și pe spectatori. Evenimentul care a pus în evidență acest fenomen a avut loc la Ceptura, comună viticolă din județul Prahova, atestată documentar încă din anul

1550, unde pe 16 iulie s-a desfășurat *Festivalul de Dans Ceptura 2005*, ediția I. Proiectul pilot numit *Școala de dans în mediul rural*, a fost finanțat de *Programul Cultural Elvețian pentru România*, de *Fundația Pro Helvetia* și de *Agencia Elvețiană de Cooperare și Dezvoltare*.

Nucleul Festivalului, datorită căruia a fost posibilă derularea acestui proiect, l-a constituit însă *Școala de Dans Ceptura*, înființată cu mai mulți ani în urmă, la Căminul Cultural, de către o extrem de inimoasă profesoară, Aida Dobre, care le predă copiilor din localitate, de toate vârstele, ore de dans clasic și de dans contemporan, pentru acesta din urmă invitând uneori și profesori din București. Totul a plecat în acest demers de la inițiative locale. Aida Dobre, prahoveancă din localitatea vecină, Urlați, a urmat, în paralel cu liceul, cursuri de dans clasic și de dans contemporan, la *Școala Populară de Artă* din Ploiești și a devenit o colaboratoare fidelă, pe această direcție, a *Teatrului „Toma Caragiu”*, din capitala prahoveană. La Ceptura a găsit însă localul necesar pentru deschiderea unei școli de dans, cu o mică sală de studii, astăzi amenajată corespunzător, și cu o sală de spectacol destul de încăpătoare, ambele în cadrul Căminului Cultural, precum și înțelegerea deplină a celor care conduc destinele comunei pe plan cultural. Și, după înființarea Școlii, în ceea ce privește acomodarea copiilor din sat cu formele de dans cult, mai vechi sau mai noi, Aida Dobre a avut inteligența să pornească de la elemente cunoscute de ei – precum muzica populară folosită în unele dintre piesele de dans sau subiecte din mediul sătesc – și să le deschidă treptat și alte orizonturi.

Festivalul de la Ceptura a fost numit, din păcate, *Festival de dans tematic*, titlatură care nouă, celor care am apucat *epoca de aur*, cu dansuri tematice, adică propagandistice, ne-a sunat rău, trebuind să facem abstracție de clișeul știut și să recunoaștem că termenul folosit în altă accepțiune nu era neadecvat spectacolului creat de Aida Dobre pentru acest Festival – spectacol intitulat *Oglinda sufletului tau*. Tinerii ei interpreți, de vârste diferite, erau prezentați în mediul lor natural și social, întruchipând fie flori,

Forme noi pentru experiențe străvechi

albine, fluturi, rândunele și buburuze, fie țărani porniți la prășit sau la culesul viilor, personaje între care se puteau infiripa idile sau care se cufundau în citirea câte unei cărți – toți fiind însă atrași succesiv spre bine sau spre rău, principii ilustrate scenic de prezența unor îngerași și a unor drăcușori. Calitatea spectacolului nu s-a datorat însă tematicii, ci modului ingenios în care a fost realizat, cu multă fantezie și culoare și într-un limbaj de dans contemporan, adaptat desigur posibilităților copiilor din Ceptura. Nu ne-am mirat că printre cele mai bune momente de plastică de dans s-au aflat cele ale drăcușorilor, știut fiind că personajele negative sunt întotdeauna mai lesne de conturat, în dans, ca și în teatru sau în literatură.

Pe lângă regia și coregrafia spectacolului, Aida Dobre a realizat și colajul muzical și a conceput și costumele, dar la acestea din urmă a fost antrenată o bună parte din comunitatea satului, ele fiind cusute de mamele, mătușile și bunicile interpreților. În schimb, amprenta timpului prezent a dat-o un computer situat în fața scenei, de unde au fost dirijate luminile și muzica spectacolului.

În a doua parte a Festivalului a fost invitat un grup de dansatori profesioniști de dans contemporan de la București, respectiv coregrafa Cătălina Gubandru și cei doi interpreți ai piesei ei *Punct și de la capăt*, Valentina de Piante Niculaie și Ionuț Pascu. Toată lumea a avut mari emoții, inclusiv artiștii, neștiindu-se cum va reacționa publicul sătesc la contactul cu formele nenarative și atât de speciale și neașteptate pentru el, ale acestui gen de dans. Minutele de început, desfășurate fără muzică, au fost însoțite de exclamații și de întrebări puse cu voce tare, dar treptat publicul a reușit să intre în joc și să urmărească cu atenție această piesă bine construită a Cătalinei Gubandru, pe care am mai consemnat-o de două ori în ultima jumătate de an, piesă beneficiind și de plastică corporală cu totul aparte a Valentinei de Piante Niculaie.

Încercarea implantării unor forme noi de expresie artistică într-un mediu conservator prin tradiție este una îndrăzneată, cu final greu de prevăzut. Dar reușita *Festivalului de Dans Ceptura 2005* dovedește că experimentul merită să fie făcut. Nu trebuie să ignorăm însă faptul că, în cazul comunei Ceptura, a existat o pregătire prealabilă, realizată de pedagog și coregrafa Aida Dobre, prin Școala ei de dans, care i-a familiarizat treptat pe localnici cu forme noi ale unor experiențe străvechi, prea bine cunoscute de ei.

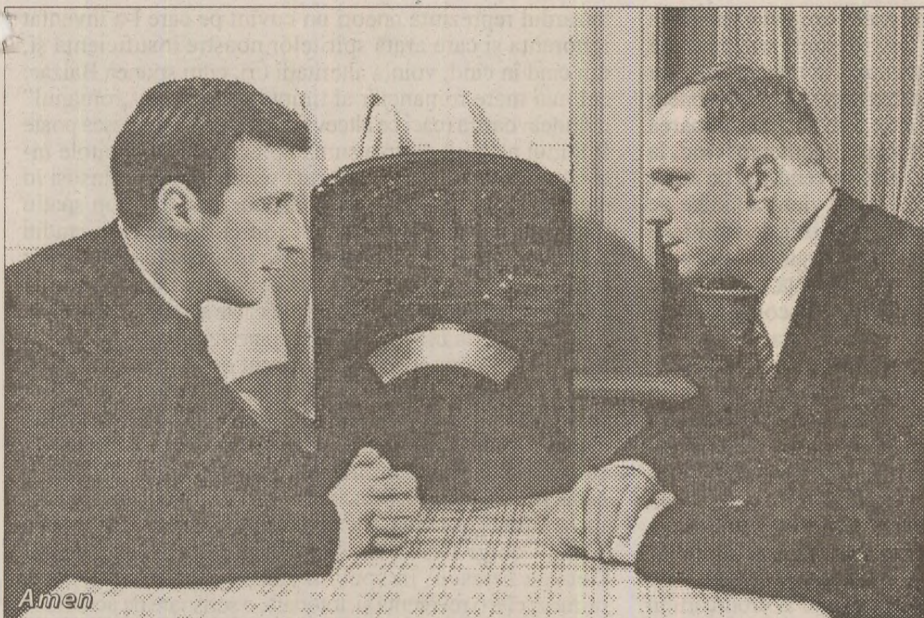
Liana TUGEARU

calendar

9.07.1900 - s-a născut Al. Graur (m. 1988)	13.07.1916 s-a născut Bucur Stănescu	17.07.1810 s-a născut A.T. Laurian (m. 1881)
9.07.1923 - s-a născut Tatiana Nicolescu	13.07.1921 s-a născut L.M. Arcade (Leonid-Mămăligă)	17.07.1882 a murit Pantazi Ghica (n. 1831)
9.07.1949 - s-a născut Teodor Bulza	13.07.1925 s-a născut Radu Crișan (m. 1975)	17.07.1890 s-a născut Tabéry Géza (m. 1958)
9.07.1956 - a murit Damian Stănoiu (n. 1893)	13.07.1928 s-a născut Ștefan Berciu (m. 2000)	17.07.1936 s-a născut George Almosnino (m. 1995)
9.07.1973 - a murit Miron Neagu (n. 1889)	13.07.1941 s-a născut George Anania	17.07.1945 s-a născut Daniel Dimitriu
9.07.1988 - a murit Al. Graur (n. 1900)	13.07.1950 s-a născut Anghel Mănăstire	17.07.1945 s-a născut George Sânpetresan
9.07.1989 - a murit Călin Gruia (n. 1915)	13.07.1957 a murit Const. I. Balmuș (n. 1898)	17.07.1987 a murit Sandra Cotovu (n. 1898)
9.07.1996 - a murit Emanoil Copăcianu (n. 1915)	13.07.1983 a murit Liviu Bratoloveanu (n. 1912)	17.07.1993 a murit Traian Coșovei (n. 1921)
10.07.1873 s-a născut Ion Simionescu (m. 1944)	14.07.1922 s-a născut Mihail Cosma (m. 1978)	18.07.1848 a murit Ioan Barac (n. 1776)
10.07.1917 s-a născut Viorica Vizanti (m. 1977)	14.07.1927 s-a născut Szász János	18.07.1922 s-a născut Corneliu Belciugățeanu (m. 1973)
10.07.1927 s-a născut Emilian Georgescu	14.07.1933 s-a născut Pavel Boțu (m. 1987)	18.07.1930 s-a născut S. Damian
10.07.1943 s-a născut Toma Michinici (m. 2000)	14.07.1936 s-a născut Ileana Hoge-Velișcu	18.07.1931 s-a născut Micaela Ghișescu
10.07.1973 a murit Radu Brateș (n. 1913)	14.07.1948 s-a născut Nicolae Dabija	18.07.1931 s-a născut Balogh József
10.07.2000 a murit Alexandru Calais (n. 1928)	14.07.1967 a murit Tudor Arghezi (n. 1880)	18.07.1931 s-a născut Nicolae Neagu
11.07.1797 a murit Ienăchiță Văcărescu (n. 1740)	14.07.1968 a murit Oscar Lemnar (n. 1907)	18.07.1943 s-a născut Ioana Crețulescu (m. 1996)
11.07.1925 s-a născut Radu Enescu (m. 1994)	14.07.1976 a murit Octavian Neamțu (n. 1910)	18.07.1945 s-a născut Mircea Constantinescu
11.07.1933 s-a născut Alexandru Ivasiuc (m. 1977)	14.07.1998 a murit Vasile Andronache (n. 1936)	18.07.1954 s-a născut Lidia Codreanca
11.07.1943 s-a născut Radu F. Alexandru	14.07.1999 a murit Maria Banuș (n. 1914)	
11.07.1949 s-a născut Liliana Ursu	14.07.1999 a murit Cornel Regman (n. 1919)	
11.07.1977 a murit Richard Hillard (n. 1905)	15.07.1875 s-a născut Ion Ionescu-Quintus (m. 1933)	19.07.1891 s-a născut Teodor Murășanu (m. 1966)
12.07.1870 s-a născut Const. Z. Buzdugan (m. 1930)	15.07.1892 s-a născut Ilie Cristea (m. 1958)	19.07.1923 s-a născut Constantin Toiu
12.07.1905 s-a născut George Acsinteanu (m. 1987)	15.07.1928 s-a născut Alexandru Calais (m. 2000)	19.07.1924 s-a născut Traian Liviu Birăescu
12.07.1999 a murit Mircea Nedelciu (n. 1950)	15.07.1928 s-a născut Mariana Ceaușu (m. 1985)	19.07.1924 s-a născut Tania Lovinescu
12.07.1999 a murit Carmen Demea (n. 1959)	15.07.1932 s-a născut Gheorghe Buzoianu (m. 1999)	19.07.1934 s-a născut Tita Chiper-Ivasiuc (m. 2002)
	15.07.1934 s-a născut Victor Crăciun	19.07.1936 s-a născut Norman Manea
	16.07.1872 s-a născut Dimitrie Anghel (m. 1914)	19.07.1943 s-a născut Maria Luiza Cristescu (m. 2002)
	16.07.1940 s-a născut Horia Vasilescu	19.07.1955 s-a născut Leo Bordeianu
	16.07.1943 a murit E. Lovinescu (n. 1881)	19.07.1980 a murit Grigore Sălceanu (n. 1901)
		19.07.1989 a murit Mihai Tunaru (n. 1931)

a r t e

Amen

Man Who Wasn't There

De curând mi s-a mai potolit frustrarea cauzată de această letargie estivală a cinematografeilor și, în ton, a peliculelor apărute pe suport video/DVD. Asta nu s-a întâmplat din cauza vieții sociale sau a celei "livrești", ci pentru că am stat cu nasul în televizor. Din punctul meu de vedere, au fost câteva zile cu o ofertă coplesitoare de filme. Mi-am disputat seara de vineri între *Principiul dominoului* și *Imperiul simțurilor* (o să vedeți cine a câștigat), am tras chiulul de la muncă pentru a revedea *Amen* și m-am extaziat la vizionarea *Isadorei* cu atât mai mult cu cât știam că urmează să văd, ceva mai târziu, pe același post, *Confesiunea unui anonim* a fraților Coen. Hm, nu m-am putut abține să îmi spun, se vede pe undeva mâna lui Tudor Giurgiu, că prea dă TVR-ul filme bune, mai ales că nu m-aș fi așteptat în vecii vecilor să văd *Imperiul simțurilor* pe postul național de televiziune, și vineri seara pe deasupra.

Nu că n-ar fi un film bun, departe de mine o astfel de opinie. Dar au existat atâtea interziceri și controverse generate de el... Iar cantitatea de sex și de violență îl face greu digerabil pentru stomacele puritane cu care se mândresc telespectatorii autohtoni (există consolarea unei alte pelicule, tot de Oshima, făcută la un an după aceasta și intitulată *Imperiul sentimentelor*). Oricum, din creația acestui regizor, cinefilul român are la dispoziție doar *Tabu*, în format video. Ca să fiu sinceră, e o doză de eroare în a-l face pe Oshima regizor. Omul are o platformă culturală, iar regia e doar o fațetă a ei, deși cu ajutorul ei a devenit purtătorul de cuvânt al avangardei japoneze din anii '60. *Imperiul simțurilor* nu e prima peliculă în care Oshima flirtază cu genul porno – japonez, cunoscut ca "filmul roz" – o făcuse și în *Plăcerile câinii*, dar lungmetrajul de față – pe care eticheta de "hard core" are ce căuta - e un atac la adresa cenzurii care, afirmă Hiroshi Komatsu – ascundea sexul și permitea violența.

Propriu zis, întreg filmul e o succesiune de acte sexuale, ai căror protagoniști sunt Kichi și Sada, o prostituată, acte filmate "crud", iar eros degenerază în thanatos cum era și de așteptat. Inspirat de o întâmplare reală din anii '30. Cu siguranță, naturalismul nu lipsește din această peliculă, unghiurile de filmare au fost deja denumite "clinice". În pofida sexului abundant, erotismul e absent din acest lungmetraj, în schimb compulsia și puterea (a cărei balanță se inversează, previzibil, dar nu justificat în film) sunt radiografiate. Împotriva acuzației pe care a trebuit s-o înfrunte acest film, că e porno deghizat în film de artă, există un argument – detaliu. Oshima inserează diverși spectatori, oameni care trag cu ochiul la interacțiunile sexuale din ce în ce mai periculoase dintre cei doi. Raritatea acestui film e că sutura spectatorului nu are nimic de-a face cu personajele principale, el nefiind invitat să se identifice cu ele sau să încerce să le înțeleagă. Ci să urmărească și să decodifice un spectacol sexual la puterea a doua.

Alexandra Olivetto

CRONICA FILMULUI

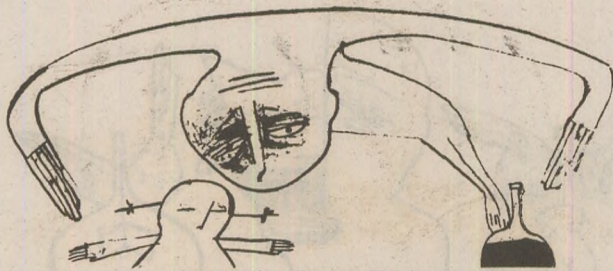
Trei, Doamne, și toate trei bune

Trecând – barbar, e drept - de la ritualismul conferit de obsesie la ritul catolic, mă voi ocupa acum de *Amen*. Mi-e greu să îl disociez de prima vizionare, care nu a avut loc în țară, și nu reușesc să uit cum arătau cele două corpuri ale Palatului Mogoșoaia cu o pânză cu domul Vaticanului spânzurată între ele. Bizareria a fost că spectatorii străini alături de care am văzut filmul erau așa de absorbiți că n-au observat că stilul arhitectonic al Vaticanului nu coincide pe de-a întregul cu cel brâncovenesc... Enfin, punctul de vedere al acestui film e că tăcerea, chiar a liderilor unui cult, înseamnă complicitate la holocaust. Constantin Costa-Gavras adaptează piesa *Der Stellvertreter* de Rolf Hochhuth, al cărui gust pentru subversivitate politică regizorul îl împărtășește. Scopul său e dus la capăt cu ajutorul unui tandem de personaje: Kurt Gerstein, ofițer SS-Waffen și un preot iezuit, Riccardo Fontana. Cei doi luptă pe fronturi diferite, dar complementare: primul încearcă să aducă vestea genocidului la urechile Vaticanului

(fapt declarat de personajul istoric la procesul de la Nürnberg), altul încearcă să îl determine să acționeze în baza acestor cunoștințe. Fontana, jucat de Mathieu Kassovitz, debordează de un idealism care îl duce până la martiriu și – criticii au observat deja acest lucru – e parcă o variantă tânără a lui Pius XII, tocmai acel papă care a reușit să își astupe urechile atunci când a fost confruntat cu dovezi. Doar nu vă așteptați la un Costa-Gavras fără o "șopârlă"...

Regizorul se folosește de aceste două personaje pentru a pendula între două lumi: elita celui de-al treilea Reich și cea a clericilor, ambele infuzate cu toate micile detalii ale vieții cotidiene. Efectul e previzibil: nu atât o echivalență a culpabilităților, ar fi fost prea la botul calului, cât o consubstanțialitate a lor – una n-ar fi fost posibilă fără cealaltă. E drept că Vaticanul a judecat lucrurile cu pumnul în gură. E drept și că ar fi putut fi – acționând – un catalizator al alianței anti-naziste și un stârpitor al legitimității arogate de regim, care ar fi rămas unul fără Dumnezeu în sens literal. Iar Costa-Gavras nu uită că și evreii convertiți la catolicism au fost băgați în lagăre. În schimb, regizorul se cam împotmolește când ridică, dar nu rezolvă, o întrebare care încă îi bântuie pe istorici: de ce aliații nu au bombardat căile ferate care duceau la lagăre. De aceea, și acesta e reversul medaliei, o întrebare atârnă asupra acestui film ca nodul lui Damocles: se bate apa în piua pe blamarea Vaticanului – cât se poate de directă - pentru a se evita culpabilități mai consistente? În contextul în care, potrivit unui volum de memorii al unei evreice, ea aflase de la BBC ziua și ora când grupul în care se aflau părinții ei a fost dus în lagăr?

Iar o tranziție brutală, de la negru la negru. Adică către un film neo-noir, tot o reușită a fraților Coen, intitulată *Omul care nu era acolo* și re-intitulată pentru uzul telespectatorilor români *Confesiunea unui anonim*. Cu Billy Bob Thornton într-un rol de bărbier neimportant și absent, pe lângă care viața trece fără a se intersecta vreodată, care te face să înțelegi cum de, în ciuda tuturor experimentalismelor, performanța unui actor poate fi și piatra unghiulară, și cheia de boltă a unui film. Tocmai pentru că e o prezență *in absentia*, cu puțin dialog și și mai puțină emoție, un personaj care vede transformarea lui în victimă ca pe ceva firesc. Această peliculă face parte, ca și *Blood Simple*, din perioada de început a fraților, în-care forma predomina (nu mă înțelegeți greșit, fondul e departe de a fi neglijabil). Cum spunea și un alt critic, din cele două ore ale filmului, în nouăzeci se întâmplă ceva, iar restul este ocupat de stil și stilizări pur și simplu. De aceea îi spunem neo-noir, plus comentariu prin aluzii indirecte la genul mamă, nu noir, deși inspirația e certă: James M. Cain. Scenariul abundă în umor macabru, iar atmosfera e făcută din mișcările camerei și din tehnici de luminație aproape la fel de mult ca și din detaliile mizanscenei: operatorul de imagine Roger Deakins a filmat în stil RKO monocrom a găsit unghiurile necesare pentru a delimita o lume bulversantă, care coincide doar pe jumătate cu a noastră. ■

a r t e

muzică

Scrisoare deschisă

Stimate Doamnă Profesor,

Ani de zile v-am citit cronicile și eseurile împrăștiate cu generozitate prin varii reviste moldave. Mărturisesc, vă credeam un om pedant, scrupulos, uneori surprins, alături ușor iritat fiind de consecvența cu care vă menajați cele două inițiale din nume: Gheorghe A.M. Ciobanu, ca și cum ați fi ținut să îmbrăcați cât mai extravagant un obțesc manechin. Nu mi-a trebuit mult să înțeleg că era o pedanterie protocolară, ce cobora de pe versanții inundați de aerul tare al unei conduite existențiale exemplare. Articolele dumneavoastră despre fenomenul muzical deconspirau, înainte de toate, o candidă curiozitate. Vă și vedeam uitându-vă prin gaura cheii unei porți ce duce miraculos la cei ce modelează frecvențele, duratele, timbrele și intensitățile, transformându-le, grație întocmirilor savante ori restituirilor fidele, în mirabile efluvii sonore. Pe de altă parte, simțeam că aceste articole adăpostesc o erudiție ca o bancnotă ce nu poate fi folosită decât acolo unde ea are valoare. Nimic gratuit, de complezență. Nici diletantism, fie el chiar tratat cu seriozitate (așa cum, din păcate, se mai practică prin ogrăzile criticii noastre muzicale) ori știință exersată mecanic (apanaj al unor condeieri cu experiență, dar vădit plictisiiți, vlăgușiți). Nici prețiozitate umflată de figuri retorice în stare să sfârșescă prin a se comporta ca harful din poveste: strică tot ce atinge. În schimb, descopeream un stil spumos, pe alocuri frapant, care face capital din ideile intermediare și care nu poate, în nici un caz, ascunde voluptatea scaldatului în marea muzică, a jocului cu valorile ei, a imersiunilor ori surfing-ului, înotării spre fărâș sau, dimpotrivă, spre larg, întotdeauna cu gândul și sufletul la comorile pe care arta sunetelor le are în proprietate. V-am citit, concomitent, opiniile în legătură cu artele plastice, cu literatura, filosofia, estetica, știința. Când v-am întâlnit prima oară, acum

câțiva ani, în *Romanul copilăriei mele*, am avut imaginea bruscă a intelectualului-savant plasat mult mai aproape de fericire decât orice ambițios fecund în resurse și sigur pe mijloacele sale, trezindu-mă în fața unui ilustru raisonneur ce plătește zi de zi cu osteneala de a se susține, onoarea de a se fi ridicat. Mi-am amintit atunci momentul când, la o emisiune de-a lui Iosif Sava, erați revendicat de către disputatul amfitrion, drept un tutore al vieții artistice de pe un perimetru mușatin prea mult ocolit de raidurile întreprinse de la „centru” și prea puțin băgat în seamă de contemporanii apatici sau orgolioși. Cu siguranță, ați beneficiat de ceea ce e nevoie pentru a combate obstacolele pe care inerția naturii și lășitatea inimii le ridică în fața cunoașterii; mai mult decât simplă agilitate, energia dumneavoastră creatoare este puterea productivă orientată spre exterior, o exaltare a psihicului ce tinde în chip imperios către expresia poetică. Din aproape orice cronică faceți o *ars combinatoria*, un joc al sensibilității ordonat prin inteligență datorită neîntreruptei reluări *d-a capo* a viziunii asupra unei realități mai profunde decât aceea pe care ne-o oferă inteligența însăși, participată mai mult decât aceasta la viața concretă, la o evoluție mereu inedită și permanent inventivă, care constituie caracterul ireductibil și irațional al cronicarului capabil de o spontaneitate ce nu se repetă niciodată. Când am primit cele cinci volume de *Scrieri** am trăit sentimentul unui *Sturm und Drang* postmodern, axat deopotrivă pe un tip de elan constant îmboldit, activat fără inhibiții, dezbrăcat de ierarhii bătute în cuie, investit, în schimb, cu simțiri și tensiuni *sui generis*, evocate așa cum sunt, în curgerea lor naturală, nesilită, dar și pe un tip de enciclopedism care își propune să absoarbă totul, dezvoltând un *synopticum* al artelor tutelat (se putea altfel?) de către *scientia bene modulanti*, cum numea Hindemith muzica. Căci muzica este cea sub semnul căreia ordinea și mișcarea se pun la dispoziția gândurilor, declanșând fenomene germinative, precum și formulări referențiale ce decurg dintr-o reală substanță, nu ca ingrediente tardive ale ideilor, ci frați siamezi ai acestora. Ați pomenit în volumul dedicat artei sunetelor de atributul raționalist, a cărui măsură, ce duce la reușită, rezidă în felul cum rezolvă raportul „idee-lingvaj”. Spuneți că: „noi nu negăm existența întâmplării, a aleatoricului, a dezvoltării materiei de la hazard spre non-hazard. Valoarea artistică însă trebuie întotdeauna să se suprapună nu pe un moment a acestei curbe, ci pe totalitatea dinamică a desfășurării ei” (pag. 34-35). Atributul raționalist ne impune anume adevăruri pe care se cade să le spunem și altele ce se cer a fi tăcute. Cu alte cuvinte, există raporturi veritabile, legitime, în care ideile sunt imanente ale limbajului și raporturi strâmbe, mistificate, cu limbaje sterile și idei inavuable. Desigur,

hazardul reprezintă uneori un cuvânt pe care l-a inventat ignoranța și care arată spiritelor noastre insuficiența și, din când în când, voința alterității ori, cum spunea Balzac, cel mai mare romancier al timpului. Ei bine, „romanul” dumneavoastră (căci ce altceva decât un roman-frescă poate fi tomul alcătuit dintr-o sumă apreciabilă de capitole într-o prezentare „retro” dedicată muzicii) este el însuși în egală măsură balzacian și proustian, acoperind un spațiu imens (de la cronică, recenzie și portret, până la eseu, studiu și analiză), dar și un timp dilatat (de la prezervarea capodoperelor renascentiste, baroce ori a începuturilor muzicii culte românești până la prezumția de veridicitate a muzicii viitorului). Totul vă este la îndemână. Totul pare familiar. Și, ca orice familist convins, sunteți confiscat de grijile și nevoile fiecăruia. De împlinirile și aspirațiile membrilor spitei celor ce slujesc muzica fără a se sluji de ea. Impresionismul, expresionismul, atonalismul, dodecafonia, neoclasicismul, constructivismul, pointilismul, muzica concretă pe de o parte, Bach, Haendel, Mozart, Beethoven, Schubert, Berlioz, Liszt, Gheorghe Dima, Alexandru Zirra, Mihail Jora, Achim Stoia, George Pascu, Richard Stein, Sergiu Celibidache, George Enescu, în special Enescu, pe de altă parte primesc câte o reverență și, totodată, o scrisoare de acreditare cu litere aurite, rotunjite de o peniță sprintenă, grațioasă. „E o simbioză esențializată între estetic, spațialitate și densitate de idei, expansiunea dominând asupra repetabilității concentrice, frumusețea de conținut împletindu-se cu aceea a unei forme inedite, iar clasicul punct pe i, devenind acum, din secantă la un anumit dat, o asimptotă la o pluralitate sensibilă spre un altceva”. Scrieri de acreditare ce confirmă funcția de ambasador pe care o exercită arta sunetelor în configurarea fie a individului, fie a colectivităților. Reverențe, discrete, elegante, smerite, descinse dintr-un atribut rațional care, iată, atunci când e viu și activ, are drept ultimă intervenție re-cunoașterea faptului că există pe lume totuși o infinitate de lucruri ce îl devansează.

Doamnă profesor Gheorghe A.M. Ciobanu, ani de zile v-am citit cronicile și eseurile împrăștiate cu generozitate prin varii reviste moldave, iar acum sunt bucurios că scrierile dumneavoastră au fost, iată, adunate într-un binevenit și binecâștigat stog din care multe generații de aici încolo se vor fi înfruptând.

Liviu DĂNCEANU

* Gheorghe A.M. Ciobanu: *Scrieri* (vol. 1 – Muzică; vol. 2 – Litera; vol. 3 – Plastica I; vol. 4 – Plastica II; vol. 5 – Varia), Editura Fundației Știință și Tehnică, București, 2004

Sărbătoarea Belgiei

Prin grația hazardului ceremonial i-a fost dat precedentului număr al hebdomadului central al scriitorimii de la care cu discreție mă revendic să coincidă cu celebrarea națională a țării mele de azil politic și naturalizare.

Cu o dublă semnificație: 175 de ani ai Regatului, un sfert de veac de federalism.

Prilej de reflecție poate mai puțin *terre à terre* și-ntr-o pietrele noastre de hotar cultural, dincolo de zona efemerului protocolar.

Nici vorbă.

La urma urmei, cei dedați la ministerul condeului dispun de niște sedii curente de șerbi.

Ce pretenții consulare să avem?

Am devalizat deci o tarabă din Romană de cotidienele cu vază - dă-i și dă-i cu Schengen, nato și brucselul.

Numai Belgia lipsea.

Concertul evropean după ureche.

Megalosuburbie de câni sterilizați, sat fără diplomați.

În rest, balonul și letopisetu’.

Vasul lui Racoviță destrămându-se-ntr-o ceață și cețuri sub trilul de cameră-al Lolei Bobesco. Ntoarcerea-aisbergului?

Nu știu ce să spun.

Altminteri ne potrivim ca micii cu berea.

Frații de Constituție de pe vremea marii Români, nes pa?

De la Spa la Blackenberge, de la Waterloo la Welkenraedt, ne-au sosit convoaie de ajutoare cu adevărat dezinteresat.

...Și-atunci ce interes s-avem noi?

În fiecare limbă de clopot pierdut în Carpați, e un dangăt de nădejde din Belgia.

În fiecă dugheană fondată din vânzarea donațiilor.

Veșnicia s-a născut la sat.

Eternitatea acestei veșnicii s-a păstrat în bejnie la *villages roumaines*, odată ca niciodată.

Îmi ascund chipul de cetățean dublu de cetățeanul din fața mea.

Plouă mărunt de tot.

Mihai TECLU

Societatea Română de Radiodifuziune
RADIO ROMÂNIA CULTURAL

Hărți în relief sonor: Elveția.
Comentarii, note de călătorie, reportaje

În emisiunea
Memoria Drumului. Atlas Cultural

Miercuri, 3 august, 2005
Ora 14.00

Realizator: Valentina Leonte

fm		
Arad 106,8	Craiova 101,1	Ploiești 104,1
București 101,3	Deva 105	Rm. Vâlcea 102,5
Bacău 101,8	Galați 101,6	Satu Mare 96,1
Baia Mare 100,1	Iași 103,1	Sibiu 103,7
Brașov 105	Oradea 96,1	Suceava 101,6
Buzău 103,7	P. Neamț 100,3	Tg. Jiu 89,5

arte

Cînd nu era pus direct, ca înainte de 1990, sub copertina încăpătoare și confortabilă a Cîntării României, Salonul de Artă, fie el național sau municipal, se așeza singur, în virtutea nenumăratelor reflexe condiționate, în descendența aceluiași „grandios festival”, așa cum s-a întîmplat în primii șapte ani postdecembriști. Cu mici excepții, el era o demonstrație masivă de conformism și de mediocritate, fără structură, fără idei și, mai ales, fără consecințe. Cum artiștii importanți refuzau cu obstinație să participe la aceste bilanțuri gregare, rămînea loc suficient pentru tot felul de prezențe exotice. Pictori, sculptori, graficieni și de alte specialități, care nu reușeau de ani buni să-și adune lucrări pentru o personală, se trezeau brusc, în preajma Salonului, din prelunga lor picoteală și se înfățișau proaspeți cu aceleași lucrare pe care o tot plimbau de la o ediție la alta, de la **național** la **municipal** și viceversa. Se năștea, astfel, o specie nouă în lumea artelor noastre contemporane: **artistul salonard** sau **sezonierul**. O efemeridă, la urma urmelor, care bătea o clipă din aripioare și apoi se stîngea anonim, odată cu golirea melancolică a simezelor. Dar pe lîngă faptul că era neverosimil de plat, Salonul crea și o imagine falsă a artelor noastre din momentul de referință; fie prin incapacitatea naturală de a reprezenta fenomenul viu, fie prin omisiuni voluntare și prin manipularea vinovată a privitorului. Chiar dacă, de exemplu, numeroși artiști au încercat și înainte de 90 dar, mai ales, în primii ani de după, să iasă din convenția tabloului și din tradiția materialelor și a tehnicilor, să relaxeze conceptele de obiect și de acțiune artistică, aceste tendințe au fost nu numai privite cu suspiciune, ci și eliminate cu dispreț din orizontul interesului public. Astfel, Saloanele nu făceau decît să flateze așteptările mărunte, să administreze confortul privirilor incapabile de risc și, mai ales, să cultive în artiștii înșiși un sentiment de siguranță atemporală. Estropiind realitatea artistică, falsificînd coordonatele unui sistem în plină dinamică, aceste Saloane deveniseră metafora senzorială a propagandei comuniste chiar și atunci cînd, de drept, comunismul dispăruse. Imperturbabil așezate într-o estetică acceptată oficial, ele nu prevesteau nici o schimbare majoră, nu anticipau nici o ruptură, nu lăsau să se întrezărească nimic din ceea ce ar fi putut să le tulbure echilibrul. Concepute banal și previzibil pe genuri, adică pe acele genuri imemorabile, Saloanele afirmău implicit că în România nu există decît pictură, sculptură, grafică și arte decorative cu diversele lor încręgături. Ba mai funcționa chiar și un Salon al tineretului pentru că, după logica paternalistă a statului totalitar, artistul matur biologic și, mai ales, ideologic trebuia să-l ocrotească pe cel tînăr, să-i tempereze năbădăile pînă cînd înțelepciunea doctrinară se va pogori și asupra lui și imaginația i se va fi tocit îndestul spre a putea expune cu drepturi depline la „seniori”. Și ciclul acesta căpătase în timp aerul unei fatalități aproape cosmice. Premiile se dădeau și ele în consecință: pentru pictură, pentru sculptură,

Pavel Șușară

CRONICA PLASTICĂ

Renașterea Salonului de Artă

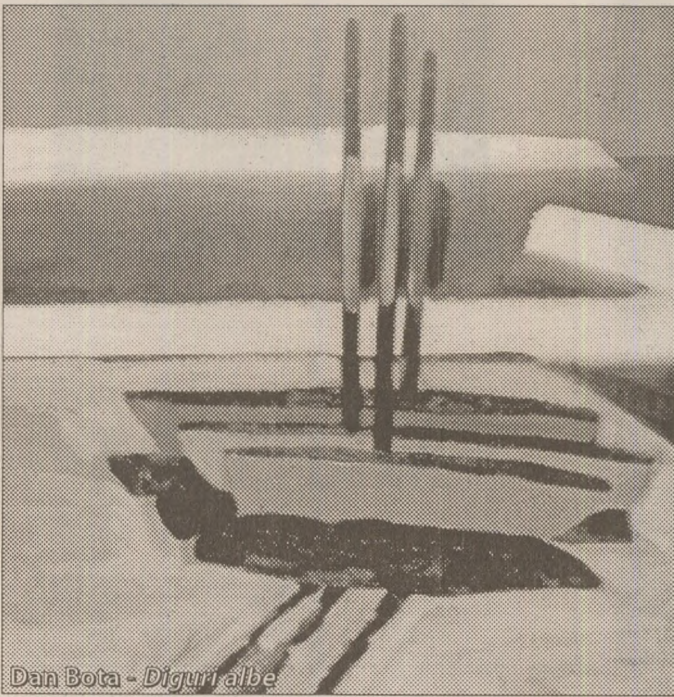
pentru grafică ș.a.m.d. și se împărțeau frățeste după criterii vagi, de la cele politice și pînă la cele sentimentale. Curatorul însuși era o făptură multiplă, adică un colectiv, o instituție și doar cel care făcea panotarea mai putea fi identificat deoarece, în efortul de a pune o minimă ordine în viitura de mediocritate, cineva trebuia să ducă pînă la cotele ei maxime inventivitatea muzeografică. Trebuia, cu alte cuvinte, să dea kilometrilor de gri măcar cîteva accente de culoare.

Fiind, în anii comunismului, o construcție artificială,

chiar dacă în perioada interbelică a avut o carieră impresionantă, născut într-un anumit context și alimentat din rațiuni și ele conjuncturale, era inevitabil ca acest fenomen să dispară, fie prin suspendarea lui voluntară, fie prin erodare naturală, prin lenta epuizare a resurselor. Și acest lucru s-a întîmplat, de fapt, imediat după 1990, dar nu înainte instalării, pentru un timp, a acelei inerții agonizante pe care am descris-o deja.

Vechea formulă de organizare s-a stins, așadar, atît din cauze interne, în rîndul cărora trebuie trecută și revolta explicită a opiniei artistice față de schemele încremenite, cît și din pricina presiunii tot mai puternice pe care creația însăși a făcut-o asupra acestui mecanism perimat, cît și din cauze externe, cum ar fi dezagregarea structurilor administrative și deplasarea interesului de pe formele simbolice pe valorile economice imediate.

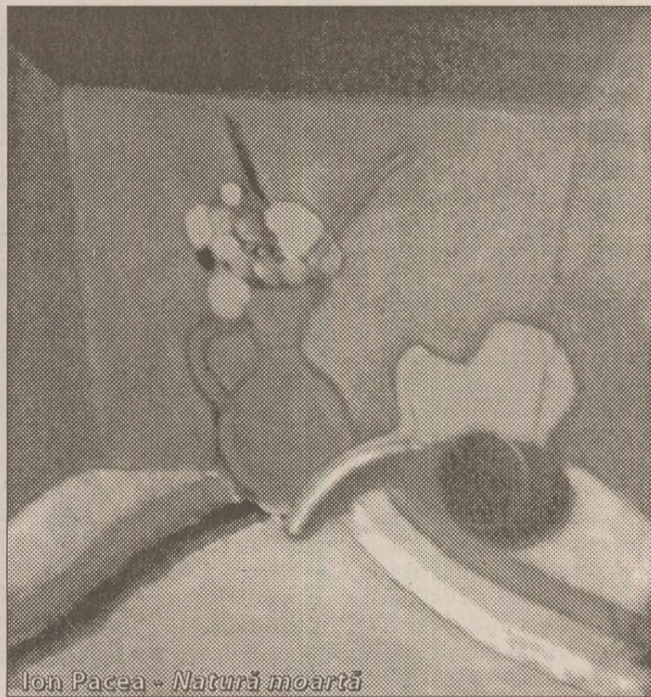
Pentru prima oară, în lunga sa istorie de oficiu propagandistic și clientelar, **Salonul** a încercat să se reformuleze și preia fenomenul artistic în toate variantele și cu toate coordonatele sale, și nu doar să contabilizeze pasiv producții reportate sau de-a dreptul fictive, în timpul mandatului de președinte al UAP al lui Alexandru Ghilduș, mai exact în 1998, care a și coordonat această nouă formulă, în cadrul unei ediții a Salonului municipal, alături de Filiala UAP București și Fundația ARCUB a Primăriei Generale. Ghilduș a fost secondat atunci de patru curatori ai unor secțiuni care au încercat să cuprindă toate compartimentele fenomenului artistic bucureștean al momentului. Deduse din ideea generală de Spațiu, cele patru secțiuni și-au propus să înlocuiască criteriile de gen cu criterii tematice mult mai largi și mai flexibile, în care intrau deopotrivă concepte teoretice și tipologii vizuale. Astfel, pictorul Alexandru Chira a coordonat secțiunea **Spațiul subiectiv**, criticul de artă Adrian Guță a coordonat secțiunea **Spațiul interactiv**, secțiunea **Spațiul decorativ și ambiental** a fost condusă de Daniela Grușevschi și de Gheorghe Gogescu, iar pictorul Viorel Grimalschi s-a îngrijit de secțiunea **Spațiul sacru**. Timp de mai multe zile, toate galeriile din București ale Uniunii Artiștilor Plastici, cărora li s-au adăugat sala Dalles, Galeriile Municipiului și Muzeul Literaturii Române, au găzduit Salonul municipal care, cel puțin în principiu, inaugura o nouă vîrstă a instituției și o nouă etapă în relația artiștilor cu spațiul public. Așadar, în locul unei singure săli, ticsită de pictură și de sculptură, cum se întîmpla pînă atunci, această ediție-pilot a avut ca loc de desfășurare orașul însuși, inclusiv spațiile exterioare din fața Teatrului Național și a Institutului de Arhitectură. În felul acesta, sutele de artiști care au expus, ca invitați direct de către coordonatorii de secțiuni sau ca participanți benevoli supuși jurizării, au acoperit deopotrivă conceptul teoretic al expoziției și genurile artistice particulare, inclusiv segmentul expresiilor alternative și al artei sacre, marcînd, în principiu, și debutul unei noi filosofii în ceea ce privește ecuația artist - comunitate. ■

Dan Bota - Diguri albe

Corneliu Baba - Ariechin

Ion Pacea - Natură moartă

meridiane

„Dar în semiobscuritatea în care noi înșine ne condamnăm să trăim și ne credem siliți a trăi, nu ne dorim decât acel accident luminos care să ne sfișie de sus pînă jos plictisul și, provocîndu-ne durere, să ne dea sentimentul că existăm.“ (René Crevel)

Cronica traducerilor

Contemporan cu generația „de aur“ existențialistă, format în primii ani de după război și continuîndu-și cariera – una încununată de numeroase premii literare – vreme de aproape o jumătate de secol, André Pieyre de Mandiargues (1909 - 1991) e o prezență aparte pe scena literară franceză. Poet, prozator, eseist și autor dramatic, el face figură de autor total, încercînd toate genurile și excelînd, firește, doar într-unul singur, și anume în proză. În 1946 publică volumul de nuvele **Le Musée noir**, urmat în 1951 de **Soleil des loups**, răsplătit cu Premiul Criticilor. Pentru romanul **La Marge** primește în 1967 prestigiosul Premiul Goncourt, iar în 1979 obține și Marele Premiu de Poezie al Academiei Franceze. Interesant e că, într-o epocă a adeziunilor de tot felul de grupuri și mișcări literare – colorate politic sau nu –, Pieyre de Mandiargues e cumva „la marginea“ acestor fenomene, neputînd fi prins cu precizie în nici o „gașcă“ și, mai important, în nici o rețetă de scriitură. S-a afirmat despre el că ar cocheta cu suprarealismul, că ar avea o scriitură estetică și că ar fi influențat de romantismul german pe care îl recuperează, am zice noi astăzi, în genul postmodernilor. Dar proza lui e „atemporală“, nu se sinchisește de Sartre sau Camus, cu atît mai puțin de americanii Barth și Pynchon, de Miller sau de alții care publicau în acei ani, plutește cumva deasupra lor, într-o bună-cuviință (tehnică) modernă. Se poate spune cel mult că prozele lui sînt o formă de relectură – pentru că „pastişare“ ar fi un termen prea grav – a romanticilor germani și francezi de la Hoffmann și Novalis pînă la Nerval (să nu-l uităm aici nici pe americanul Poe!), cu un ochi care a vizitat și tărîmul suprarealiștilor prezidat de Breton.

Proza romantică pe înțelesul moderniştilor

În 1975, apărea la Editura Univers prima ediție a volumului de proză scurtă **Muzeul negru**, tradus și prefațat de Alexandru Baciu. Cea de anul acesta, apărută în colecția „Cartea de pe noptieră“ a Editurii Humanitas, elimină prefața, dar aduce o noutate – marcată și pe banderola cu care volumul se vinde: ediția de față e una integrală, recuperînd pasajele eliminate de cenzură, pe care actualul editor le evidențiază prin paranteze. Cele șapte povestiri sînt mici scenarii construite din ingredientele romanului gotic, puse însă într-un recipient modernist, în care se amestecă secvențe suprarealiste, cu tușe expresioniste și cu sofisticate mizanscene simboliste. Le e comun tuturor un aer extraneu, izvorît din senzația pregnantă de artificialitate, de i-realitate placată pe osatura rigidă a cotidianului. Atmosfera e decadentă, zugrăvită în tonuri stridente, cu sinestezii și personaje-actori care-și declamă rolurile, undeva între povestirile lui Poe și **A rebours** a lui Huysmans, cu un *topping* gros de poezie. O fetiță care iubește un iepure, o „oaie neagră“ curtezană, un bărbat care se poate subția pînă la dimensiunea unui șarpe, un pasaj și un cazinou misterios sînt doar cîteva din bucațile unui mozaic construit cu scopul (secret) de a „deregla simțurile“. Pentru că, de fapt, violentarea ochiului, similară aceluia „váz enorm“, e miza principală a acestor pagini; descrierea e aproape cleioasă, în binecunoscutul stil romantic al secolului al XIX-lea. Deși acțiunea e secundară, ca în orice proză poetică, poveștile au totuși scheme narrative minimale: ceva se întîmplă acolo, dar, ca și în proza romantică, pretextul epic justifică o etalare lacomă de descrieri abracadabrante, cititorul fiind silit să poiecteze mental imposibile decoruri baroce. Povestirea cea mai frumoasă e **Sîngele mielului**, cea care deschide volumul (ne avertizează de acest lucru și „sfatul criticului“ de pe coperta a IV-a). E ceva cãrtãrescian în paginile ei: o (falsă) cãndoare învãluitã în perdele subțiri de cruzime, un rafinament stilistic care îmbracă o poveste

Cînd romantismul (se) întîlnește (cu) suprarealismul

dèparte de rigorile anticafolofiliei. O fetiță de paisprezece ani, Marceline Cain (numele care trãdeazã, truc romantic ușor detectabil în proza de gen), nutrește o stranie afecțiune semi-eroticã față de iepurele ei, Souci, pe care pãrîntii, sadice marionete lipsite de orice emoție, i-l servesc la masã pe post de „miel“. Nebunã de durere, Marceline fuge în timpul nopții, într-o stare semi-halucinatorie, spre barul cabaret **Corne de Cerf**, de unde un mãcelar negru o duce sã-i „arate mieii“. Tîpãtul acestora, sfișietor (amintiți-vã scenele din **Tãcerea mielilor**), amestecat cu explozia imagisticã de trupuri de mieii, vopsite în zeci de culori, pentru a putea fi deosebiți, mascheazã o scenã de viol care nu e, cu toate acestea, mai puțin atroce: „Sãrmana Marceline îndurã totul, fãrã sã înțeleagã nimic, [aceastã împreunare hidoasã care o sfișie și o distruge. I se pare cã e fîntuitã de vîrfurile unui munte de carne putredã și cã plutește între douã moi abisuri de sînge, ale cãror suprafețe se unduiesc la dreapta și la stînga ei, cu un tangaj lent, dar implacabil. Behãiturile i se string, ca într-o coroanã ascuțitã, în jurul tîmplelor]. O limbã foarte asprã îi freacã la nesfîrșit mîna, lãsatã în voie“ (p. 48). Am citat scena mai ales pentru a sublinia pasajul izolat prin paranteze, îndepãrtat de cenzurã, dar recuperat în ediția actualã. E limpede cã violența imaginilor, mai ales a celor de naturã explicit sexualã a fost criteriul de selectare a pãrților ce urmau sã fie scoase. Au dispãrut toate acele secvențe ce puteau „sminti“ (pe

cine, mã întreb?), alãturi de cuvinte considerate licențioase, ca de pildã „himen“. Sigur cã eliminarea lor a amputat textul care a pierdut simțitor din expresivitate prin îndulcirea fãcutã de mîna cenzurii (înmãnușatã, evident), așã încît varianta inițialã a textului e *soft* și cumva în afara ecuației „violență – moarte – erotism“ care vertebrazã proza lui André Pieyre de Mandiargues. Meritul ediției de față e cu atît mai mare cu cît, dincolo de faptul cã redã un text în integralitatea lui, corectezã imaginea falsificatã grosolan a unui prozator remarcabil.

La „marginea“ suprarealismului

Romanul **La Marge (Marginea)** nu seamănã prea mult cu povestirile de tinerețe adunate în volumele mai sus amintite: **Le Musée noir** și **Le Soleil des loups**. E adevãrat cã un roman presupune structurã, personaje mai bine închegate, cu destine explicitate pe sute de pagini, dacã e sã credem cu sfințenie în aparențele bãtrînului gen omologat și glorificat de realismul balzacian. De data aceasta, romanul se abate de la regula de aur (dar nu asta face și Le Nouveau Roman?) și întinde joycean cîteva zile pe cîteva sute de pagini. Traducerea Irinei Mavrodin, apãrutã acum (nu e vorba de prima ediție), în

Prima EDIȚIE INTEGRALĂ
în limba română
Cu semnalarea pasajelor
eliminate de CENZURĂ

André Pieyre de Mandiargues

Muzeul negru

HUMANITAS

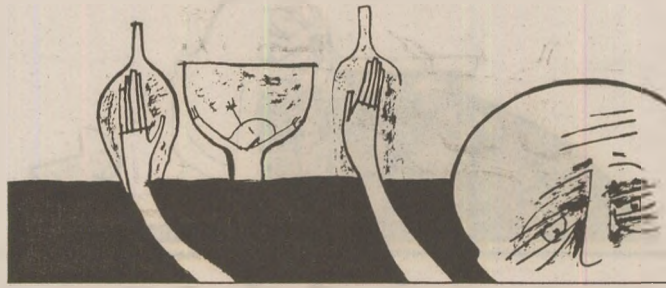
Galeria de proză

André Pieyre de Mandiargues

Marginea

HUMANITAS

meridiane

colecția „Galeria de proză” a Editurii Corint, în condiții grafice excelente, brodează pe un minimum de butaforie narativă un text născut din dependența de „stupefiantul numit imagine”.

Sigismond Pons, aflat în Barcelona, își transformă sejurul într-o rătăcire cu destinul: primește o scrisoare de la bona fiului său, din care, deschizând-o, apucă să zărească cuvântul „moarte” alăturat pronumelui „ea” („ea” e Sergine, mult mai tânăra lui nevastă), și drept urmare, lipește la loc scrisoarea, refuzând să-și confirme îngrozitoarea bănuială și izolându-se în ceea ce el numește „o bulă”. Între el și realitatea insuportabilă se trage o paranteză și cele câteva zile petrecute în această stare de semi-conștiință, de beție a simțurilor și a rațiunii (una provocată artificial, în bună tradiție) devin pînă la urmă doar preludiul unui final tragic. Rătăcirile lui Sigismond pe străduțele rău famate ale Barcelonei, descrise, minuțios ca în romanele gotice, fără aerul fantastic și fără delicvența acestora, înregistrează instantanee exotice, malformate afectiv, în care arhitectura macabră găzduiește mizeria și sărăcia, prostituatelor parcă ieșite din ramele unui Goya, alături de omniprezentele afișe ale „furfurului” (transparent nume pentru generalul Franco, sever demonizat în paginile cărții). Descrierile se îngroașă pînă la expresionism, au ceva grotesc și abia cînd îți vine să aplici o etichetă pe respectivul tip de scriitură, o tandrețe se insinuează și poetizează dulceag tabloul, refăcînd senzația de ambiguitate între romantism – suprarrealism – fantastic gotic – expresionism. De romanul poetic în genul suprarrealistilor (dacă e să cităm numai **Nadja** lui Breton) îl desparte o miză care vinează ceva mai mult decît simpla încîntare senzorială: **Marginea** comunică, în subtext, și ceva din drama omului modern, altfel decît la Camus, de exemplu, dar nu mai puțin profund. Relația sa cu lumea e mediată, falsificată, infestată de hiperestezia întinsă deopotrivă peste rațiune și corp. E afită psihologie în paginile romanului (disecarea pedantă și cvasi-medicală a stărilor, a senzațiilor de orice fel, fie ele emoții erotice sau simple reacții în fața miraculosului de „afară”) încît se poate spune fără a exagera că miezul cărții îl formează tocmai aceste „relatări” care ar deveni plicitsitoare în lipsa antifonului poetic. Finalul e previzibil, ca în narațiunile învolburatului secol romantic: personajul citește scrisoarea din care află că afit fiul, cît și soția sa au murit, după care își trage și el, teatral, un glonț în inimă.

La fel ca în volumele de proze scurte, erotismul e o componentă esențială și în roman. În peste două sute de pagini, imaginile cînd grotesti, cînd suave, ale prostituatelor (cărora, ca în Márquez, li se spune, pentru un plus de expresivitate, „tîrfe”) se suprapun peste detaliile reconstruite din amintire legate de Sergine. Durerea se amestecă cu plăcerea într-un bizar joc sado-masochist, regizat mecanic și performat încă și mai mecanic, la limita absurdului. Juanita, tîrfa ingenuă, Lolita cu trăsături latine, e o figură memorabilă în roman și scenele de amor cu ea sînt supralicitate emoțională și simbolică pînă la patetism: „Jocurile din copilărie nu i s-au șters din minte; se află încă pe jumătate sub cedrul albastru, în timp ce sărută ochii fardați cu negru ai fetei și îi linge pleoapele unse cu o cremă cu gust acru; apoi îi sărută nasul mic și îi linge nările. Rămîne multă vreme în ea, gîndindu-se că acolo, în grădina fermei, se afla și un fag purpuriu, cu ramurile de culoarea sîngelui bătrîn, sub care nu o putuse niciodată aduce pe Rosie, care se temea de umbra roșie” (p.183). Cred că formula lui Claude Leroy, „suprarrealism de gradul doi”, folosită cu referire la proza lui André Pieyre de Mandiargues, e una inspirată. Pentru că, printre travestiurile și decorurile tipătoare (da, frizează kitsch-ul!), dincolo de fantasticul miraculos de inspirație germană, și de schematicismul aferent – fapt care face ca proza de acest tip să fie citită (mai ales) cu ochiul estelui –, palpita feroarea suprarrealistă. Păcatul scriitorului francez e imaginația delirantă care, s-a verificat deja, poate fi ușor uzurpată, ca orice formulă care a fost descompusă și refăcută pe bucăți pentru a verifica valabilitatea mecanismului. Suprarrealismul a sucombat de mult, dar reverberațiile sale continuă să se propage chiar și astăzi în straturile superioare ale prozei cu miez poetic.

Florina PÎRJOL

Președintele Societății Fitzgerald, Jackson Bryer (stînga), împreună cu fiul lui Charles Chaplin - actorul Michael Chaplin -, directoarea executivă a Conferinței, Ruth Prigozy, și William Blazek (în plan secund), membru al colegiului editorial al publicației *The F. Scott Fitzgerald Review*

O săptămână fitzgeraldiană

Prin bunăvoința **României literare**, i-am informat la momentul oportun pe cititorii din țara noastră despre Conferințele F. Scott Fitzgerald ținute la Nisa și Vevey în anii 2000 și 2004. Iată că, la nici un an de la aceasta din urmă, Societatea Fitzgerald m-a invitat

să particip la a opta reuniune internațională dedicată celui pe care critica literară din chiar patria sa tinde să-l considere „perhaps the greatest American author of the 20th century”. O asemenea reconsiderare superlativă implică probabil anumite muștrări de conștiință pentru obtuzitatea manifestată de specialiști și public, în raport cu Fitzgerald, de-a lungul deceniilor de după anul morții sale premature, 1940.

În 2005 *Societatea F. Scott Fitzgerald* aniversază 15 ani de existență. Prezidată de Jackson R. Bryer și avînd-o pe Ruth Prigozy, profesoară la Hofstra University/New York, drept supereficientă coordonatoare, Societatea editează anual câte o *Newsletter*, precum și solida publicație academică *The F. Scott Fitzgerald Review*. Prima Conferință Internațională Fitzgerald fusese organizată la Universitatea Hofstra în 1992, iar următoarele au fost plănuite în spații legate de bio-bibliografia autorului celebrat (și studiat din cele mai diverse unghiuri imaginabile): Asheville/Carolina de Nord, St. Paul/Minnesota, Princeton —, *alma mater* fitzgeraldiană, plus destinațiile europene - Paris, Coasta de Azur, Elveția. Ediția 2005 s'a desfășurat tot la Hofstra, ceea ce explică și tematica ei: F. Scott Fitzgerald în Long Island și New York. Situată în zona unde Fitzgerald și-a plasat acțiunea capodoperei sale, *Marele Gatsby*, Universitatea Hofstra își face un titlu de onoare din a găzdui și susține Societatea ce poartă numele botezătorului Ereii Jazzului. După căsătoria celebrată la St. Patrick's Cathedral din Manhattan, tânărul cuplu Scott și Zelda Fitzgerald locuie în Long Island pe la începutul anilor 1920. Domiciliul lor situat în Great Neck Estates, din perimetrul West Egg binecunoscut cititorilor lui *Gatsby*, se afla în vecinătatea casei lui Ring Lardner. Astăzi se mai păstrează doar aceasta din urmă, pe Ravine Road. Pasionații de literatură și-i pot imagina pe cei doi amici contemplînd sosirea oaspeților la somptuoasele party-uri date de Herbert Bayard Swope, de la *New York World*. Imaginația creatoare a lui Fitzgerald va fi fost stimulată de extravaganța și strălucirea mondenă a petrecerilor, transfigurate ulterior în superbe pagini de ficțiune. Se știe că proiectul *Marelui Gatsby* fusese conceput în Great Neck, dar avea să fie definitivat – cu nostalgică distanțare – în Europa.

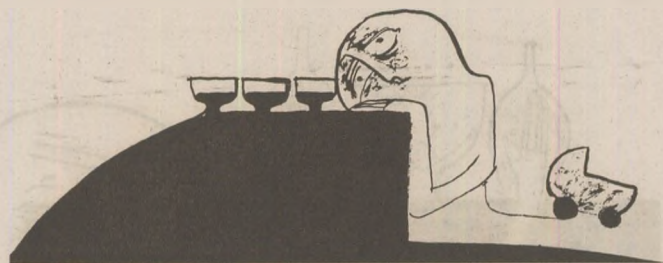
Așa cum mă așteptam, organizatorii au reușit să mențină un benefic balans între sesiunile strict academice și instructive acțiuni „colaterale”: vizite documentare,

prezentări de filme, expoziții, lansări de carte, expuneri de istorie literar-culturală etc. Aș aminti, mai întâi, prezența fermecătoarei octogenare Frances Kroll Ring, ultima secretară a lui Fitzgerald, din perioada cînd scriitorul lucra la romanul rămas neterminat *The Last Tycoon*. Mărturiile dănei și-au menținut timp de 65 de ani comprehensiunea față de scriitor, ale cărui fapte nu corespundeau întotdeauna cerințelor ... inexorabilei „corectitudini politice” din zilele noastre. La prima sesiune a Conferinței, Steven Goldleaf de la Pace University New York și-a prezentat pelicula intitulată *Ce a văzut Gatsby*, filmată pe traseul Long Island-Manhattan – topografia de referință a capodoperei fitzgeraldiene. De altfel, pentru cei interesați au fost organizate excursii vizînd locații la care se raportează romanul dar și biografia lui Fitzgerald: Great Neck, Gold Coast, amplasamentul garajului lui Wilson, linia ferată ce leagă Long Island de Manhattan, hotelul *Piazza*, Editura Scribner's, Catedrala St. Patrick, biroul lui Harold Ober (agentul literar al „ultimului dintre romancierii”, cum e adesea numit F.S.F. în critica de specialitate) etc. În muzeul instituției-amfitrion putea fi vizitată expoziția documentară *Anii lui F. Scott Fitzgerald în Long Island și New York City, 1922-1924*. Hofstra USA Productions și Hofstra Cultural Center au girat o reprezentație cu *The Vegetable, or From President to Postman*, în regia lui Bob Spotto - singurul text dramaturgie publicat de Fitzgerald (în 1923), care datorită eșecului de la premieră a înregistrat arareori puneri în scenă. Tot pentru a evoca eferescența literară a anilor 1920 a fost programată o serată la Algonquin, local ce găzduia disputele influentului grup intelectual denumit de presa timpului *The Algonquin Round Table*. Membrii lui își spuneau însă *Cercul Vicios* și au exercitat o indeniabilă influență asupra tinerilor (pe atunci) scriitorii Fitzgerald și Hemingway. Atracția reuniunii de la Algonquin din primăvara acestui an a constituit-o prelegerea cunoscutului scriitor E.L. Doctorow.

Recunosc că, spre deosebire de conferințele similare la care participasem anterior, libertatea de manevră între sesiunile de comunicări mi-a fost drastic diminuată. Asta pentru simplul (și onorantul) motiv că am fost inclus în programul manifestării pe post de moderator al unei sesiuni cu caracter interdisciplinar: *Jazzificînd un deceniu: Fitzgerald și istoria culturală a anilor 1920*. Am avut astfel plăcerea de a prezenta patru distinși cercetători – Jonathan Fegley/Middle Georgia College, Stephen W. Potts/University of San Diego California, David W. Ullrich/Birmingham College Alabama și Anthony J. Berret/Saint Joseph's University Pennsylvania – care au adus noi contribuții la analiza din perspectivă postmodernă a operei fitzgeraldiene. Titlurile comunicărilor au fost, în ordine: *Serviciul militar ca influență asupra prozei lui Fitzgerald*; *Tineretul și războiul cultural din Era Jazzului*; *Sex in the City: Freud, Greenwich Village și ficțiunea lui Fitzgerald în anii 1920*; *Clasă, rasă și muzică în nuvelele din perioada „Gatsby”*. Așa cum avea să rezulte și din animata dezbatere suscitată de aceste lucrări, fiecare dintre ele (re)confirmă inoxidabila actualitate a scriitorului comentat. Ca și la precedentele conferințe, intervenția profesorului Berret a cucerit asistența și datorită exemplificărilor muzicale, constînd în piese de jazz originale ale căror titluri împînzesc scrierile lui Fitzgerald.

Conferințele F.S.F. oferă, de fiecare dată, șansa unor agreabile reîntîlniri cu ceea ce Ruth Prigozy denumea „familia fitzgeraldienilor, cu extindere planetară”. Pe lângă expertii deja amintiți, nu-i pot uita pe Jeanne Fuchs, William Blazek, Horst Kruse, Elisabeth Bouzonviller, Maire-Agnes Gay, Pascale Antolin, James Meredith, Kirk Cumutt. În plus, am stabilit o reală comuniune de spirit cu profesorul venețian Sergio Perosa, prestigios autor al primului studiu european consacrat lui Fitzgerald tradus în engleză (*L'arte di F. Scott Fitzgerald*, 1961, ce avea să declanșeze reconsiderarea romancierului american pe Bătrînul Continent). În plan personal, am mai avut o satisfacție: lansarea masivului volum *The Foreign Critical Reputation of F. Scott Fitzgerald, 1980-2000*, editat de Linda C. Stanley la Praeger/Westport Connecticut, London, 2004. Dintre cele zece capitole ale acestei lucrări de referință, doar cel despre România are trecut un co-autor, în persoana celui ce semnează rîndurile de față:

Virgil MIHAIU

m e r i d i a n e

La începutul anilor nouăzeci, căpătaseam – din motive, bănuiesc, obiective – o fobie intensă față de orice variantă de gândire filozofică sau pur culturală ce ar fi acceptat, fie și parțial, epitetul de “marxistă”. Eram proaspăt licențiat în studii filologice – studii înrădăcinate încă, pe atunci, în ideologia și mentalismul comunismului ceaușist –, presupunând, de aceea, pe fondul unor frustrări majore (nu doar personale, ci, tind să cred, colective, legate de întreaga mea generație), că marea intelectualitate umanistă, de la noi și de aiurea, nu se putea articula decât într-un mediu neoliberal (scutit de “stîngismul” de debut al postmodernității) ori, chiar mai acut, conservator (un conservatorism obligatoriu american, tip *right-wing republican*, din tradiția lui Allan Bloom și Francis Fukuyama). Surpriza și, totodată, cotitura neprevăzută a acestei atitudini de tinerete a constituit-o programul doctoral pe care l-am început, în SUA, sub coordonarea profesorului Jerry Hogle, absolvent al Universității Harvard și fost asistent al celebrului Frank Lentricchia. La cel mai important curs al său – de *teorie critică* –, Hogle avea un capitol uriaș dedicat studiilor culturale și, implicit, marxismului. Pentru a promova, am fost nevoit să citesc, pe rupe, *Ideologia germană* a lui Marx (lucru pe care, culmea, la disciplina esențială de marxism, de la Universitatea ieșeană, la sfîrșitul anilor optzeci, nu-l făcusem!), majoritatea reprezentanților Școlii de la Frankfurt, Bataille și Sartre, precum și operele cursanților masteratului de la Birmingham (și pe ale liderului lor incontestabil, Raymond Williams).

Am intrat, în ciuda unor priviri neîncrezătoare, aruncate inițial aproape direct lui Jerry Hogle, pe un teren intelectual absolut fascinant, complet străin mie pînă în momentul respectiv (fiind încă fidel maioreșcianismului clasicizant, asumat în școală, trăiam în cultul unui soi de purism estetic idealist, derivat din vechile clișee ale “artei pentru artă” și literaturii ca “fenomenalitate autonomă”). Aici, arta și societatea, cultura și biografia, textul și existența se îmbinău, straniu, însă legitim, pînă la simbioză. Am descoperit, cu surprindere, că Școala de Frankfurt nu fusese arhetipul experimentului comunist european (prin faimoasa “săptămîna de lucru marxistă”, inaugurată de Felix Weil în 1923, cu șapte ani înainte de apariția Institutului de Cercetări Sociale), fapt de care ajunseseam să fiu convins (în România primilor ani de virulență mediatică “anti-materialistă”), ci un grup filozofic extrem de serios (Horkheimer, Adorno, Fromm, Marcuse – anticipați de Lukács și Gramsci)

ce a pus bazele conceptului de *societate deschisă* (embrionul modelului democratic euro-american al prezentului). Marea revelație a lecturilor acelei perioade a fost – o spun fără ezitări – Theodor Adorno, principalul estetician al echipei frankfurtze. De la deconstrucția pozitivismului și a diverselor variante de idealism, pe care filozoful o face, alături de Max Horkheimer, în *Dialectica Iluminismului* (1947), pînă la teoria “falsității întregului” din *Minima Moralia* (1951), noțiunea *totalizării*, din *Dialectica negativă* (1966), “prismele” *Criticii culturale și societății* (1955) sau sugestia capacității artei de a *exprima* ceea ce ideologia *ar ascunde*, din *Teoria estetică* (1969, rămasă neterminată datorită morții subite a autorului), Adorno mi-a oferit imaginea cea mai completă a gînditorului postmodern. Adăugînd identității sale intelectuale detaliul biografic că (profesorul Universității din Frankfurt) era, în același timp, muzician (format la Viena) și compozitor din tradiția lui Schönberg, am obținut conturul personalității celei mai complexe, probabil, din umanismul german al ambiguelor decenii postbelice. Adorno devenise, către finele anilor cincizeci, nu numai teoreticianul prin excelență al unui nou model cultural, ci și exponentul dominant al inovației tiparurilor formatoare – specifice acum postmodernității.

Apariția *Teoriei estetice*, în traducere românească, reprezintă indubitabil un eveniment major, deopotrivă academic, cultural și editorial. Echipa de traducători este una impresionantă: profesorul Andrei Corbea-Hoișie (șeful Catedrei de Germanistică de la Universitatea ieșeană), totodată și autorul revizuirii întregii lucrări și al unei postfețe extrem de utile în postura de aparat critic, și mai tinerii săi colaboratori, Gabriel H. Decuble și Cornelia Eșianu, la rîndul lor cadre didactice în amintitul departament. Publicarea consistentului volum s-a făcut în Colecția de Studii socio-umane a Editurii Paralela 45, colecție coordonată de Mircea Martin. Trebuie spus *ab initio* că talmăcierea lui Adorno implică o întreprindere foarte anevoioasă, nu neaparat din cauza stilului filozofului (deși unii traducători anglofoni de prestigiu, precum C. Lenhardt, de exemplu, s-au plîns de o anumită construcție supraetajată a frazei), ci a trimiterilor și conotațiilor mai curînd criptice ale multora dintre conceptele lui semnificative. Fluxul gîndirii adorniene, deosebit de puternic, își creează, automat, nenumărate cursuri ideatice secundare, ramificîndu-se imens în spațiu (nu întîmplător unii critici îl consideră precursorul deconstructivismului, alături de Nietzsche), iar procesul se reflectă fidel în metodologia analitică a autorului, ca și în limba folosită. Andrei Corbea-Hoișie precizează, în postfață, că a fost nevoie de un efort de revizuire a versiunii românești din *Teoria estetică*, pentru conferirea de organicitate noțională și formală demersului filozofic de ansamblu. Adorno poate comunica diferit (și nu, în chip necesar, eronat sau confuz) pentru doi specialiști cu expertiză ideologică și lingvistică similară. E în această flexibilitate a discursului un simptom – din nou – postmodern, anticipator pentru pluralitatea semiotică, propovăduită ulterior de poststructuraliști.

Revizitînd, ca să spun așa, după mai bine de zece ani, *Teoria estetică* (prima dată în traducere englezească, acum în menționata variantă românească), am înțeles, pînă la un punct, de ce – din întregul capitol dedicat de Jerry Hogle studiilor culturale – atenția mi-a fost captată, emfatic, de către Theodor Adorno. Profesorul Corbea-Hoișie observă că filozoful “prismelor” dezvăluie mai degrabă o atitudine mediană, în privința autonomiei artei și esteticului, față de colegii săi “culturaliști”, absorbiți – mai ales după momentul Birmingham – de ideea unei suprapunerii perfecte între cultură și societate, între actul artistic și cel social. El acceptă că arta se naște în societate, ajungînd însă ceva total opus celei din urmă. Se impune, dacă vrem, ca un construct revelator al “dialecticii negative”, al efectului care-și respinge, ultimativ, cauza, *i.e.* propriul nucleu *ab origine*, și care funcționează autonom (într-o zonă a “esteticului pur” și “necorupt” de legile concretei ființiale). Era, desigur, ceea ce așteptam eu însumi de la estetică la vremea cînd am început lectura lui Adorno, în interiorul diversificatului campus american. Anii de școală umanistă românească nu puteau fi șterși peste noapte cu buretele, lăsîndu-și amprente vizibile în identitatea mea academică. Totuși, noutatea venea din faptul că autorul intertextualizării aristotelice – măcar în intenție –, din *Minima Moralia*,

Estetica lui Adorno

nu neutraliza caracterul declanșator al socialului, acceptînd influența sa, cel puțin mentalistă, asupra esteticului. Îi lipsea însă latura “activistă” – atît de pregnantă în operele marxistilor și culturaliștilor postbelici –, ceea ce va duce la unele disjunții între filozof și mulți din contemporanii săi. Andrei Corbea-Hoișie amintește episodul trist al reacției studentimii “activiste” față de “medianismul” lui Adorno, de la sfîrșitul anilor șaizeci, reacție rezultată în blocarea cursului filozofului la un moment dat. Retras în același an (1969) din Universitate, pentru un concediu reparativ în Elveția, Theodor Adorno suferă un infarct fatal, se crede astăzi, și datorită presiunilor la care fusese supus. În sfîrșit, avem în această circumstanță tragică motivația principală a faptului că *Teoria estetică* a rămas neterminată.

Relația – mai degrabă paradoxală – între artă și societate trebuie privită din unghiul a ceea ce Adorno numește “identitate estetică”. Legată de lumea reală (prin naștere), arta conține principiul auto-conservării acestei lumi, transformîndu-l într-o marcă de autoidentificare. Este, crede Adorno, ceea ce Schönberg sugera prin observația că pictorul pictează *un tablou* și nu *lucrul pe care el îl reprezintă*. Conotația trimiterii nu poate fi ratată: fiecare operă de artă, în mod spontan, aspiră să fie *identică* ei însăși, la fel cum lumea din care se articulează rămîne *identică* sieși: “Orice operă de artă aspiră prin ea însăși la identitatea cu sine, care, în realitatea empirică, este impusă cu violență tuturor obiectelor drept identitate cu subiectul și, în consecință, ratată. Identitatea estetică are a apăra non-identical pe care, acolo, îl oprimă constrîngerea identității. Doar prin separarea de realitatea empirică, ce îngăduie artei să modeleze după necesități relația totalității cu părțile, opera de artă devine un Fiind la puterea a doua. Operele de artă sînt copii ale viului empiric, în măsura în care îi acordă acestuia ceea ce lor le fusese refuzat în exterior, eliberîndu-l astfel de marca propriei experiențe exterioare reificante. În timp ce linia de demarcație dintre artă și empiric n-are a fi ștearsă, și aceasta în ultimul rînd cu prețul eroizării artistului, operele de artă posedă totuși o viață *sui generis*. Nu este vorba doar de destinul lor exterior. Operele importante scot mereu la iveală nostraturi, sau îmbătrînesc, îngheață, mor. Faptul că, artefacte fiind, cu alte cuvinte produse ale oamenilor, nu trăiesc precum oamenii, constituie o tautologie. Dar accentul pu:

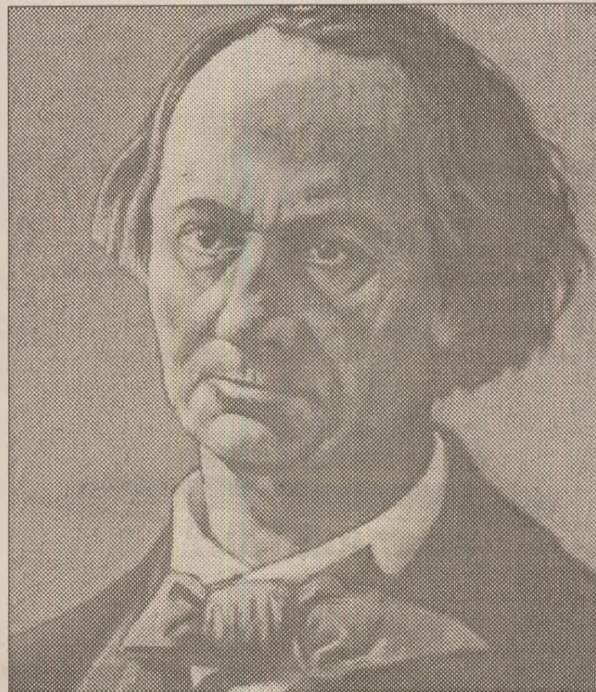
Theodor W. Adorno – Teoria estetică.
Traducere de Andrei Corbea, Gabriel H. Decuble, Cornelia Eșianu. Coordonare și revizuire Andrei Corbea. Colecția *Studii socio-umane*. București, Editura Paralela 45, 2005. 500 pp.

m e r i d i a n e

Charles du Mal

● Charles Baudelaire avea 43 de ani în aprilie 1864, când a plecat în Belgia. Tocmai își retrăsese candidatura la Academia Franceză. Viața sa amoroasă era încheiată: sifilisul i se agravase. După o călătorie cu trenul de șase ore, poetul *Florilor Răului*, ajuns la Bruxelles, se instalează la L'Hôtel du Grand Miroir, în camera 39. Va rămâne acolo timp de doi ani, pînă la criza din 30 martie 1866, în urma căreia va rămâne hemiplegic și afazic, pînă la moartea survenită la 31 august 1867 la Paris. Acești doi ani – opt anotimpuri în infern – formează subiectul cărții *Au Grand Miroir*, publicată de Gilles Ortlieb la Ed. Gallimard. Baudelaire venise în Belgia cu gândul de a da operei sale șansa ce-i fusese refuzată în Franța. Credea că va putea trăi de pe urma conferințelor despre Delacroix, Poe sau Wagner. Tot atîtea eșecuri. Ultima sa conferință, despre excitante, e un adevărat dezastru. Voia să redacteze un pamflet împotriva Belgiei, mai puțin pentru el o țară, cît o metaforă a propriei disperări, dar nici un editor n-a vrut să-i publice fragmentele de proză răzbunătoare. Rămăsese fără nici un mijloc de trai. Gilles Ortlieb, el însuși poet, reface, pas cu pas, acest ultim și funebru voiaj al lui „Charles du Mal“, într-un volum lăudat de Jérôme Garcin în rubrica sa din „Le Nouvel Observateur“ nr. 2117.

Noutăți literare în Portugalia

● Într-o corespondență de la Lisabona pentru „Magazine littéraire“, numărul de vară, Sai Henriques menționează separat succesele comerciale și noutățile literare destinate „cunoscătorilor“. Topurile de librărie ale acestui sezon arată ca în toată lumea: *Codul lui Da Vinci* pe primul loc, urmat de ghiduri „pentru probleme de inimă și alte organe“, cărți făcute după seriale televizate, romane de amor și polițiste. Plus Paulo Coelho și García Marquez (cu autobiografia și *Povestea tîrfelor mele triste*). Ca notă specială e menționat Fernando Pessoa „devenit un veritabil produs editorial în Portugalia“ și care „continuă să facă să curgă multă cerneală: biografii, albume de fotografii, eseuri“. Trecînd la un top al valorii, e lăudată „magnifica traducere a *Iliadei* datorată elenistului și romancierului Frederico Lourenço, din care s-au tras prudent doar 4000 de exemplare, și cîteva noi romane în tiraje minuscule: *Sentimentele mele* de Dulce Maria Cardoso, *Roșu de Mafalda Ivo Cruz*, *Ierusalim* de Gonçalo M. Taveres. Ancorată în tradiția portugheză, poezia își continuă drumul subteran: Antonio Ramos Rosa, care are 81 de ani,

e în librării cu două noi plachete: *Vocale vii și Geneză. Curente invizibile* de José Miguel Femantes Jorge și *Aracne* de Antonio Franco Alexandre sînt alte două cărți de poeme bine primite de critică. Tot în terenul poeziei are loc o dezbateră între tineri și bătrîni cu privire la rolul metaforei azi. Tinerii poeți precum Manuel de Freitas, Ana Paula Ignácio, Carlos Bessa aspiră la o poezie urbană, debarasată de metafore, eliberată de referințele franceze ale înaintașilor, iar cel mai valoros reprezentant al noului val e Rui Pires Cabral care, în volumul *Departare de sat*, ridică banalitatea cotidiană la o putere universală și reușește să dea materiei un timbru metafizic.

În privința traducerilor (piața e monopolizată de autori americani), Sai Henriques aduce un elogiu lui Pedro Tamen care a încheiat de curînd o nouă versiune portugheză integrală a operei proustiene, cu o fidelitate excepțională și salută apariția foarte tîrzie, pentru prima oară în librăriile lusitane, a unor autori precum filosoful și eseistul german Walter Benjamin (1892-1940) sau polonezul Jan Potocki (1761-1815).

Enigma Andersen

doar celebrele povești pentru copii, ci și romanele, povestirile de călătorie, eseurile autobiografice și piesele de teatru), precum și analiza numeroaselor lui desene și decupaje – considerate comentarii elocvente ale scrierilor. O nouă biografie, *Hans Christian Andersen* de Jens Andersen (Overlook Duckworth, New York, 2005), relaționează viața și opera, ambele enigmatice pentru secolul XXI. Bizareria acestui om care nu a cunoscut fizic femeia și a murit virgin (toate speculațiile legate de homosexualitate sau impotență rămîn prezumptive), are un echivalent în enigma sa operă, care face obiectul a numeroase noi studii. În care se relevă, între altele, că poveștile lui Andersen, spre deosebire de cele ale fraților Grimm (compilări ale unor motive populare, cu existență atestată), nu au o filiație preponderentă, sînt în totalitate creații originale, de o profunzime și complexitate ce scapă oricărei tentative de a le impune un înțeles definitiv. „Nimeni, pînă azi, nu a reușit să elaboreze o poetică, să explice cu adevărat textele lui“ – scria recent Harold Bloom, care schița o paralelă curajoasă între Andersen și Kierkegaard, pe baza originalității comune unuia și celuilalt. În nr. 444, iulie-august, al revistei „Le Magazine littéraire“, sub titlul *Enigma Andersen*, Thomas Regnier trece în revistă noile contribuții la exegeza scriitorului devenit simbol național danez, tradus în 123 de limbi și mai citit în lume decît Shakespeare. În imagine, Hans Christian Andersen, portret de Henrik Tilemann, 1865.

● Pentru manifestările consacrate în toată lumea bicentenarului Hans Christian Andersen (1805-1875), orașul său natal din Danemarca, Odense, a creat o fundație ce poartă numele creatorului *Micii Sirene* și care coordonează *Anul cultural Andersen*. La adresa de Internet www.hca2005.com se pot găsi informații legate de acest proiect internațional la care colaborează personalități și instituții culturale de pe toate continentele și care are ca scop principal recitarea operei în toată varietatea ei (nu

pe momentul artefactului în artă vizează mai puțin starea ei de produs, cît propria-i natură, indiferent de modul în care a luat naștere. Operele sînt vii afită vreme cît vorbesc, și aceasta într-un chip inaccesibil obiectelor naturale și subiecților care le produc” (p. 10). Există, prin urmare, o ambivalență a artei, ambivalență devenită, în timp, condiția *sine qua non* a oricărui gest estetic: impulsul autonomiei funcționale, combinat cu identitatea *ab origine*, mediată de empiric. Astfel, stipulează Adorno, în toate dimensiunile propriului proces productiv, arta are o condiție dublă, fiind simultan *entitate independentă* și *fact social*, în sensul durkheimian al termenului. O idee, să recunoaștem, care pune idealismul hegelian în joncțiune cu pragmatismul marxist.

Adorno face, de altfel, în estetica sa, o veritabilă istorie implicată a teoriilor asupra artei, punînd în contrast filozofi și gînditori, destul de greu de relaționat, în condiții obișnuite (legătura dintre „dezinteresul“ artistului, conceptualizat de Kant, și supremația „plăcerii“ în artă, susținută de Freud, rămîne exemplară). El se mișcă ușor într-un spațiu extrem de anevoios, metodologic și ideologic, fără a cădea în didacticismul clasic, însă evitînd, totodată, și excursul simplificator al modemității. Aș spune că principala virtute a construcției sale filozofice stă în abilitatea extraordinară de *a media* (uneori, chiar de *a intermedia*) între extremele analitice, noționale și stilistice. *Teoria estetică* revelă o organicitate impresionantă – în pofida dimensiunilor și a absenței unei concluzii –, asigurată, în primul rînd, de viziunea generală, unitară, a autorului. Fie că abordează „hedonismul estetic“, „fericirea cunoașterii“, „noul“, „dezestetizarea artei“, „urîtul“, fie că se focalizează pe opusul lor, „empiria artei“, „dialectica funcționalismului“, „tradiția“, „autonomia artistică“, „noțiunea de frumos“, Adorno refuză, măcar într-o etapă inițială, *partipris*-ul ideologic, explorînd, cu obiectivitate de arhivar, tot „determinismul“ așa-zicînd „metodologic“ al problemei, după care se avîntă în considerații cu caracter mai gnomic. Tehnica lui e aceea a diagnosticianului care ajunge la verdictul numai după epuizante studieri a fișelor clinice auxiliare. Faptul investeste efortul său filozofic cu credibilitate și face din *Teoria estetică* un tratat fundamental al debutului postmodernității europene.

Codrin Liviu CUIȚITARU

actualitatea

Constanța Buzea

POST-RESTANT

„O sia căruței a-nțepenit/ În noroi/ ceasul în dreptul unei ore./ nimeni nu mai știe/ drumul înapoi/ e o ciudată-n gânduri/ păgână rătăcire/ pe umeri povara/ apasă prea tăios/ când soarele apune/ luând locul unei taine./ șarpele se-ascunde/ sub pielea altui șarpe/ cum oamenii sub haine.“ (xxx); „Ce greu este golul/ Privirii de orb/ Și pasărea frântă/ De zborul prin toamne/ Când lacrima/ Se face pervaz/ Bunica, aramă/ Ce niși ochelarii/ Amintirii ce azi/ Rămâne un giulgiu/ Ori de sânge maramă/ Pe chipul iederii bătrâne / Ce ne destramă.“ (xxx); „se-nchid rânile/ și-i poate deajuns/ să-mi ridic nesfârșirea, / ca o piatră/ pe care, tu ai plâns./ Ori poate./ Mireasma florilor uitate/ Să ne-mbete rând pe rând/ O voi lăsa./ Numai în gând/ Din liniștea sfântă/ Nu-i sfântă când treci/ Prin inima mea/ Rupând flori pe poteci.“ (xxx); „El a lovit cu un ciocan soarele./ Atunci/ Șarpele a rostogolit pământul/ În ochii celui de pe cruce./ Luna s-a întunecat luminând/ Soarele/ Tu ești alături de el, pe lemn/ Mie, mi-a secăt izvorul lacrimilor./ Deodată ne-am luminat cu toții/ Mormântul ochilor lui era gol.“ (xxx)... Ce s-ar putea face

cu, sau din acest material inegal, acumulat din mici explozii ale inspirației, din revelații și constatări de-atâtea ori banale ca niște accese de răsfăț? Cel căruia i se întâmplă constant aceasta, adică poetului mai mult sau mai puțin începător, nu face decât să le așeze unele sub altele, ca fără pricepere, și puțin neglijent, neatent la efectul bun pe care l-ar avea o punctuație riguroasă și o constanță în folosirea majusculei acolo unde nevoia de delimitare între două lucruri, printr-o pauză de respiro, ar cere-o. E puțin dezagreabil pentru cititor să-i tot descopere autorului hibe minore, care ar fi putut lipsi. O virgulă riguroasă, la fel un punct, un semn al întrebării ori cel a minunării, și poezia și-ar face efectul într-o direcție sigură. Cititorul, rar se întâmplă să nu fie grăbit și plictisit, și prea rar face legătura între piese, mișcarea lor în ansamblu, construcția lor împreună îi scapă. Acest material acumulat lent, el îl petrece repede, dintr-o suflare, și face abstracție de mecanismele sufletului celui care scrie. Nu cititorul ci autorul trebuie să opereze cu grijă o reasezare împreună a lucrurilor cu adevărat reușite, a versurilor într-un crescendo bine calculat, obținând uneori, prin adaos și prin epură, un poem altul, un poem ideal. Un poem ideal al cărui început poate fi luat de oriunde, dar al cărui capăt se întâmplă să fie, tensionat și genial, într-un singur loc. Acesta va fi dincolo de mărturisire și biografie. Va fi rezultatul *jocului* artistic, înstrăinarea poemului de autorul său, viața poemului trăind în neasemănare cu viața celui care l-a scris. Inutil a mai rima pueril noroi/înapoi, taine/haine, retina/rădăcina, treci/poteci ș.a.m.d. Acest rudiment-ornament, rima, nu mai dovedește aproape nimic, cum nici adjectivele nu vor mai preciza cum este în realitate un lucru. Ajectivele care trebuie tăiate, eliminate în transcrierile succesive, de lucru, când poetul își privește obligatoriu textul la rece și suspicios. Revin la întrebarea ce s-ar putea face *cu* sau *din* acest material inegal? „Ce trup de cuvânt/ pe piept răstignit/ e taina ce-o port ca un cuțit/ înfipt între malurile orei?/ ori surâsul aurei/ dureros/ ca răbdarea ce arde/ până la os/ apa din peștera ochilor lui/ unde-i cheia să descui?/ Liniști ce-n mine/ Au apus de mult/ Când marea, și cerul, și moartea/ Erau un singur cuvânt/ Unde-i privirea iubirii ce-a fost?/ Icoana durerii ce-mi era adăpost.“ (xxx); „Sunt singur. Iarba îmi tace retina/ Și plâng precum copacii/ Ce și-au pierdut, cândva, rădăcina./ Păpădiile se pierd la mine pe genunchi/ Din tristețe-mi fac vreascuri/ Și apoi, la piept, le strâng mănunchi/ Fântânile din ochi au apă otrăvită/ Și-o liniște în ele, de șarpe, abia ivită/ Inima e strânsă între două paranteze/

Copilul nu mai poate, la pasări să viseze.“ (xxx); „mi-am uitat ochii sub pământ/ îi ridic și încep să plâng./ Din ei cad firimituri de pâine/ De la cina de ieri./ Pe care în goana lor sălbatică/ Pasările, încep să le ciugulească./ Plouă./ Ca o amintire îngălbenită/ Norii se-ncaieră/ Deasupra bisericii părăsite./ Tu plângi./ Deodată pasărea spre care mă-ndrept/ Se face triful unei alte pasări/ Dar, pe moarte./ Omul își mai dezbracă odată cămașa/ Primind pedeapsa în locul meu.“ (xxx) (Paul Bribete, Oravița) ✉ Operați câteva rectificări în textul intitulat *Neputința* și în celelalte 49, pe care n-ați avut încredere să ni le arătați, din teama absurdă, vă citez întocmai, „din frică că le-aș putea pierde și alcineva s-ar da autorul lor“. Iată o mică listă de cuvinte pe care dvs. le transcrieți greșit: *alcineva, cătu-și, însu-mi, totu-și, chear, trăește*, forma corectă fiind: *alcineva, cătuși, insumi, totuși, chiar, trăiește*. Cerându-ne o mână de ajutor, în sensul de a vă publica, vă asigurăm că o vom face, dar nu oricum. Chiar dacă situația dvs. este grea, chiar dacă sunteți o fire singuratică și pentru a comunica cu restul lumii ați ales a scrie versuri, trebuie să înțelegeți că un efort susținut nu v-ar strica în a vă cultiva prin lectură, prin citire atentă și prin scriere corectă, prin talent și prin respectarea obligațiilor pe care acesta vi le impune cu strășnicie. Părerea noastră este că dintr-un poem lung ca *Neputința*, se pot alege doar câteva versuri importante, dar și acestea cu serioase distorsiuni în exprimare: „În aprigul al morții ger/ Voi încălzi cu stins tăciune/ Adus din iadul de sub cer/ Aprins de-o mică rugăciune./ Și urletele de durere/ Al morților fără de iertare/ Le voi descrie mângâiere/ Cu licăr cald de lumânare.// Voi imita și răsăritul/ Și curcubeul de-oi putea/ Dau totul pentru ca sfârșitul/ Să se termine-n calea mea./ Să moară moartea desfrântă/ Să piară crudul său regat/ Lăsând și beznă să se piardă/ Dar nu și soarele a fi uitat“. Finalul poemului în schimb, e un eșec în toate sensurile: „Iar cimitirul va cădea/ În patima ce îl lățește/ Când ochii vii îl va vedea/ Se va-ngrozi chiar de trăește./ Știind că sigur va veni/ A sa clipă de mai apoi/ Când din pământ va răsări/ Al său crucioi...“ Aveți aici de toate, și dezacord, și erori gramaticale, și chiar și o rimă trasă de păr. Prioritatea numărul unu nu este publicarea versurilor, ci scrierea, rescrierea lor în respectul unei limbi române ale cărei norme acum nu le prea cunoașteți. Aveți doar 23 de ani și timpul vă va rezolva problemele. Cu puțină ambiție, de dragul poeziei măcar, vă veți umple lacunele. Lectura e de mare ajutor pentru autodidacți singuratici. (Adrian Lambrea, Ploiești) ■

voci din public

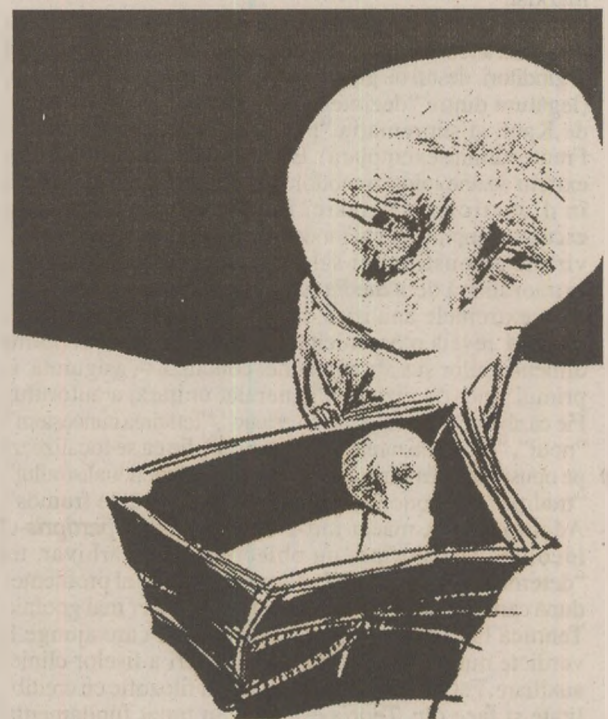
Stimate domnule Nicolae Manolescu,

[...] M-a bucurat enorm publicarea în numărul 24 al **României literare** a interviului d-lui Vasile Iancu cu venerabilul universitar ieșean Alexandru Husar. E un omagiu binemeritat la împlinirea a 85 de ani de viață. O viață închinată pe de-a-ntregul propășirii culturale a acestui neam. În plus, s-a omagiat un om. Căci Al. Husar se situează, nu numai intelectual, ci și moral, pe treptele cele mai de sus ale exigențelor noastre. Am avut privilegiul de a-l cunoaște, mijlocit, încă de pe vremea studenției mele la universitatea clujeană. Locuiam în aceeași cameră de

cămin cu un descendent al familiei Coșbuc, pe nume George Radu, student la specializarea română-istorie. Al. Husar era pe atunci asistentul marelui David Prodan, la istoria medie a României. Colegul meu îmi vorbea nu numai de solida cultură istorică a tânărului Al. Husar (năsăudean și el), ci și de talentul excepțional, de limbajul elevat cu care-și prezenta tezele și meditațiile personale asupra istoriei medievale. L-am cunoscut apoi, personal, cu ocazia nenumăratelor reuniuni științifice pe care le-a organizat în deceniile 7 și 8 Societatea de Științe Istoric și Filologice, reuniuni de la care Al. Husar era nelipsit (avându-l adesea alături pe un alt mare filolog ieșean originar de pe meleaguri năsăudene, Gavril Istrate). Demersurile sale pe teme diverse ale istoriei noastre literare mi s-au părut întotdeauna de o acuratețe științifică și stilistică excepțională. La fel, cărțile pe care le-a publicat de atunci încoace. La mulți ani, domnule Alexandru Husar!

Victor Iancu

P.S.: În centrul celor două pagini de interviu se află o fotografie, pe care scrie: „Fotografie de grup cu Al. Husar. Năsăud 1959...“ Printre cei conveniți acolo, profesorul Ion Breazu. Din nefericire, distinsul istoric literar clujean trecut în lumea celor dreți în primăvara lui 1958. Fotografia este deci mai veche. După toate probabilitățile, din septembrie 1956, când la Năsăud s-au sărbătorit 90 de ani de la nașterea poetului George Coșbuc.

actualitatea

Cristian Teodorescu

LA MICROSCOP

Cum se vede dracul de la Cotroceni

După ultimul val de inundații, apele se retrag urât. Lasă în urmă mortăciuni și un nămol exasperant în casele oamenilor. Un miros de hoit și de mlaștină le reamintește obsedant nefericiților loviți de ape de tragedia prin care au trecut. Se fac teledonuri cu apeluri dramatice, pentru a sări în ajutorul celor care nu mai au decât hainele de pe ei.

Președintele Băsescu a încercat să ne convingă, de la fața locului, că inundațiile n-au fost chiar atât de catastrofale pe cât le-a prezentat presa. Dacă miza ar fi fost întreținerea optimismului național, l-aș fi înțeles pe președinte că se ia la hartă cu țărânci isterizate de prăpădul care le-a dat viața peste cap. L-aș fi înțeles și dacă le-ar fi spus femeilor acelora amărâte să meargă pe mâna lui, fiindcă îi scoate el pe sinistrații la mal, pînă la urmă.

Cu atitudinea asta, că nu e dracul chiar atât de negru, cînd e limpede că de fapt e mai negru decît îl descriau țărâncii, Traian Băsescu începe să mă dezamăgească. Bancul lui cu iarna nu-i ca vara, de pe vremea cînd era primar mi s-a părut hazos și de efect. Dar acum, cînd au murit oameni și cînd zeci de mii au rămas fără adăpost, dialogul lui cu "Măi, femeie!" avea ceva care mă face să cred că Băsescu face primele experimente în încercarea de a trăi într-o lume croită cum vrea el, nu după calapodul realității. El își putea risca echidistanța politică, pe care oricum o riscă și cînd e cazul și cînd nu, pentru a le spune sinistraților că amploarea inundațiilor din această vară se trage de la cei 15 ani de miserupism de pînă la venirea lui la putere. Nu cred că l-ar fi acuzat cineva pe fostul căpitan de vapor,

dacă ar fi reamintit că România a fost condusă și de la Cotroceni și din opoziție de un fost responsabil peste apele țării în toată această perioadă.

Apropo de asta, dl Ion Iliescu ar face mai bine să nu mai producă panseuri de expert, pentru a da sfaturi și a critica actuala putere pentru ceea ce a făcut și n-a făcut la inundații. Dacă Ion Iliescu își lua în serios funcția de șef al Consiliului Suprem de Apărare a Țării, actualele autorități n-ar fi trebuit să ia măsuri împotriva unor revărsări de ape, fără precedent. Nu-mi aduc aminte ca fostul președinte al României să fi încercat măcar o campanie de măsuri concertate pentru prevenirea inundațiilor care au lăsat oameni pe drumuri și pe vremea cînd el se afla la Cotroceni. Ideea că Ion Iliescu n-a avut putere executivă e flagrant contrazisă de indicațiile date minerilor în 1990 ca și de indicațiile date Justiției pentru declanșarea recursurilor în anulare împotriva proprietarilor care își recăpătaseră bunurile. Cînd a vrut să aibă putere, Ion Iliescu a avut-o! De ce n-a vrut și cînd s-au tăiat pădurile bezmetic, și cînd s-au făcut diguri de partid și lucrări de ameliorare pe care un expert ca Ion Iliescu ar fi trebuit să le respingă, și în somn?

Traian Băsescu are cred dreptate ținînd morțiș la alegerile anticipate, dar nu prin minimalizarea nenorocilor aduse de inundații. Sînt lucruri diferite, dar cu puțin efort Băsescu ar fi putut explica alegătorilor că ține la anticipate și din cauza inundațiilor. Pentru ca legea să fie aplicată cum trebuie împotriva celor care au despădurit nebunește România și împotriva celor care au băgat în buzunar banii pentru diguri. ■

cronica tv

Numai presa e de vină...

Aflu cu mare satisfacție de la un „Observator” al Antenei 1 că jurnaliștii, și în special reporterii tv, sunt principalii vinovați pentru că hotelurile de pe litoralul românesc sunt cam pustii acum, în crucea sezonului estival. Satisfacție spun, fiindcă numai datorită lor, acestor căutători de noduri în papura stelilor hoteliere, plajele Pontului Euxin sunt slab populate, nicidecum datorită tarifelor uriașe impuse de patroni... Dar, pentru ca acest cortegiu al culpabilizărilor să fie și mai complet, sunt aproape sigur că tot un reporter tv a blantat și acea grenadă în nisip cu scopul de a-i băga în spaimă și pe puținii turiști... Mă rog, s-ar putea să nu fie așa, însă, um toate oalele se sparg în ultima vreme în capul mass-mediei, mira-m-aș să nu fie amestecați și în problema grenadei. Dar, pînă una-alta, imaginea acesteia văzută în reportajele tv, l-a făcut pe prietenul Haralampy, pregătit să plece la mare, a-și face rost de o vestă antiglonț și de un detector de mine. Nu-l știe folosi, dar obiectul în cauză a impresionat-o e nevăstă-sa atât de profund, încât l-a bociț preț de o emisiune „Cel mai tare din parcare” din care, oricum, doar cu enseta și cu dexteritate *prestidigitatorică* se poate alege câte ceva cât de cât inteligibil...

Paузă publicitară tv, ca să auzim vocea Magdeii latone:

- „Mă, Sandule, tu crezi că mie mi-e frică de niște ete?”

- A, se dumirește prietenul cu inocență: e vorba despre Mircea Sandu și fotbalul românesc, nu ?

- Pe naiba! Pete în fotbalul românesc... Vezi că îți eacă trenul...

Reiau ideea: pentru că, dacă reprezentanții presei românești ar fi fost inteligenți, așa cum i-a calificat în 15 aprilie omul Președinte Traian Băsescu, nu ar fi ajuns să umble um din culpă în culpă, deși... Deși, mai în primăvară, tot omul Băsescu ajunsese să constate:

„La televiziune sunt oameni de-o mediocritate incredibilă.”

-Aha!, exclami fără să vrei. Așadar, aștia sunt cei care fac rău poporului filmând imagini defăimătoare și înregistrând fraze sau propoziții compromițătoare!... Dar, cum orice rău are și partea lui de bine, tot mass-media, sârmana, a fost muza care i-a inspirat Președintelui nemuritoarele versuri:

*Vino să mă sfătuiască cu tine,
Condeier de aur al națiunii române...*

Mă bucur că domnia sa a putut astfel să se răzbune din punct de vedere liric (deocamdată) pe acest segment de populație – presa – care acționează ca un cancer pe trupul duduitorii noastre economii de piață.

ȘTIRI CARE BUIMĂCESC LUMEA

● **Tudor Giurgiu**, după numirea în funcția de președinte-director general la TVR: „Sunt un ardelean deștept și nu voi face schimbări de dragul schimbării”. Ehe, cât de extraordinară-i modestia la ardeleni! De emoție, soacra lui Haralampy plînge cu icnete, pe Haralampy l-a apucat sughit, iar pe micul nostru ecran apar fețe de prezentatori sub forme oscilînd între romboidal și pătrat. Ca să vedeți, domnule Giurgiu, ce efecte bizare poate avea excesul dvs. de modestie... Pe viitor să nu mai faceți, fiindcă rămâneți fără telespectatori...

● **Andreea Esca**, la „Știrile Pro Tv”, către un reporter, după atentatul de la Londra:

1. - Crezi că londonezii sunt speriați?
2. - Crezi că le va fi frică să urce în autobuz?

Întrebări la care, se pare că adevăratele răspunsuri au fost date în plic...

● **Observator** (Antena 1), în ziua de 13.07. Reporteră către un sinistru, aflat în apă pînă la genunchi:

- A plouat mult la dumneavoastră?

Alt răspuns în plic...

● **La Realitatea Tv**, în ziua de 15.07.2005, într-un chenar din josul micului ecran scria: „Între bilanțuri și potoape”. Atît de puternic era moderată emisiunea de către Mihai Tatulici, încât nu s-a observat că pluralul de la *potoapă* nu este *potoape*... Deși, cu atâtea inundații, n-ar fi exclus...

● **Domnul prim-ministru Tăriceanu**, la TVR1, în ziua de 19.07, după renunțarea la demisie:

- „Cine ar fi făcut altfel, să dea cu piatra în mine... Nu mă clatin cu una cu două...”

Bravo! Curaajoase cuvinte, însă cam riscante, fiindcă așa se pare că ar fi zis și Sfîntul Ștefan înainte de a fi ucis cu pietre de către cei cărora le păzea veșmintele Saul.

Cine crede că e aluzie la Theodor Stolojan și cei 45 de sefi de filiale ale PNL, să dea cu piatra demisiei în baltă...

● Imagine 1 tv: **Domnul Traian Băsescu**, cu vocea înecată

de plîns la plecarea lui T. Stolojan în timpul campaniei electorale:

- „Dragă Stolo...” etc., etc.

● Imagine 2 TVR1 (22.07, ora 14): **Domnul Traian Băsescu**, cu vocea autoritară și rece, de președinte:

- „Pe mine, cel puțin, nu mă privește revenirea domnului Stolojan în politică”...

În surdină, în stînga micului ecran, se aude prelucrarea de folclor:

*Pe drumul Damascului,
Umblă PeNeLe hai-hui...*

● **Mecca**, la români: Podul de la Marăcineni, județul Buzău. Deocamdată pelerinaje se organizează doar pentru politicieni, care sunt și filmați. În teritoriul patriei.

Toate posturile de televiziune au transmis știrea conform căreia o mulțime de dascăli, la concursul de titularizare pe post, au primit note sub 5, adică și de 1, 2, 3...

Cu felicitări, fiindcă sunt, totuși, performanțe...

Însă, minunea: cam toți elevii noștri participanți la olimpiada internațională se întorc acasă cu medalii. Una dintre isprăvile lor recente sunt cele șase medalii de aur obținute la o olimpiadă de matematică din Mexic. Copiii noștri frumoși, dragi și deștepti într-un reportaj tv la sosirea în țară. Mai rar sau deloc nu sunt filmați la plecare în alte țări pentru a fi apreciați cum merită. Noi rămînem cu zicerea:

- Îi vedeți? Sunt românași de-ai noștri!

Iar după o vreme, le cumpărăm cu bani grei inteligența, respectînd tradiția noastră de a nu ști să apreciem și să ne folosim valorile naționale...

● Dintr-o știre tv, aflăm cu bucurie că **Ana Blandiana și Mircea Cărtărescu** au fost premiați pentru poezie la manifestarea din Italia „Gli occhi della notte”, din Venetia.

● **ATENȚIE, PENSIONARI!** Dacă în iarna lui 2004-2005, subvențiile pentru căldură au fost de aproape 4.000 miliarde lei, în iarna lui 2006, ele vor fi de cel mult 2.600 miliarde lei, se spune discret la un post de televiziune... Deci, vine aisbergul guvernamental și va fi ca pe „Titanic”: scapă cine poate...

Ultimele știri.

● Tv Sport ne-a transmis duminică în direct meciul Saint Etienne – CFR Cluj. Scor 2 – 2. S-au calificat clujenii. Un sincer bravo!

● **Gheorghe Roșoga**, cunoscutul și iubitul solist gorjan de muzică populară, într-un recital foarte frumos la TVRM. Și melodii, și texte...

Oare de la Etno Tv s-a observat?

Dumitru HURUBĂ

actualitatea

Sesizare

Deci, în noaptea de marți spre miercuri a.c., fosta cu care domiciliesc separat în același apartament de două camere decomandate de la Sala Palatului, deasupra la Pantoși, dar nu mai vorbim decât strictul necesar, că nu se mai poate discuta cu ea de când a dat în pafima cititului și nu-și mai îndeplinește nici o datorie conjugală - nu tu gătit, nu tu călcat, nu plimbat ciinele, iar pensia ei amărâta o risipește toată pe cărți, deși, când am luat-o, era o femeie de treabă, dintr-o familie cumsecade și nimeni n-ar fi crezut că o să ajungă în halul asta, risul lumii. Deci, în noaptea spre Sfântul Ilie 2005, poate și fiindcă era o presiune atmosferică între două averse cu aspect de vijelie și descărcări electrice, fosta a devenit agitată, presupun că a intrat în sevraj că nu mai avea nici o carte pe noptieră și își consumase tot raftul întâi. Am auzit zgomote suspecte și pe urmă am văzut-o ruginindu-se la oglinda din baia comună. "Unde te duci la ora asta?" m-am simțit dator să o întreb, că ea nu se rujează decât cind pleacă de acasă. "Să plimb ciinele" - a zis, dar n-a luat ciinele, care dormea în bucătărie, a luat doar levierul din debara și a plecat ca teleghidată, lăsând ușa deschisă. N-a lipsit mult, circa 34 de minute. S-a întors cu o mustră mulțumită și o pungă plină, pe care scria *Humanitas bunul gust al libertății*. A pus levierul la locul lui, a intrat în dormitor, a încuiat ușa, și de atunci e liniște. Calculatoarele și DVD-urile care am auzit la Știri nu le-a luat ea, dar mai mult ca sigur a lăsat și acolo ușa vreaște, cum face și acasă. Fiind vorba de un loc luminat și circulat, s-o fi găsit cineva normal la cap să le ia. (A. B.)

Pe aripile vântului

Înainte de '89, o familie de prieteni colecționa artă neagră. Obiecte splendide populau casa, le știam simbolurile, cum erau folosite în tot felul de ritualuri în țările de unde veneau, în triburi africane. Făceau parte din viața tuturor, ca și poveștile pe care le închideau în negrul lemnului de abanos, în roșul patinat al celui de cireș. Ne priveau și, de ce nu, participau la conversații, la stări. Într-o zi, intrând pe aleea din fața blocului, am reușit să înțeleg cu greu din zarva de proporții ce-i anima pe vecini, că apartamentul lor a fost spart de hoți. Am alergat într-un suflet. Nu aveam dubiu că minunata colecție dispăruse... Stupoare! Fiecare exemplar se găsea pe pozițiile cunoscute. Cîteva statuete fuseseră deplasate, cu grijă, ca hoții să aiba acces direct la sursă. Au furat sticlele de whisky, de coniac, de vin, banii, televizorul, bijuterii. Averele ce mai însemnăta a fost pur și simplu ocolită, desconsiderată, ignorată!

De asta mi-am adus aminte cînd am auzit despre spargerea de la Humanitas. Povestea este halucinantă, iar doza de aiureală nu lipsește nici în acest caz. Cred că băieții habar nu aveau ce înseamnă librărie. Ochiul lor nici n-au zărit cărțile, le-au dat la o parte, ca hoții din povestea de mai sus, ca să poată lua calculatorul, DVD-ul, casete video. În regatul cărților, ei au furat mazăre! Cum să furi o carte nu este subiectul nici unui curs pentru hoți, nu este subiectul nici unui film. Cum să furi un milion, da. O ador pe Audrey Hepburn și nu o dată m-am visat "hoată", protagonistă unei spargerii. Într-o librărie, însă. Cred că am în cap și partenerul... Dar asta este o altă poveste. Visul este recurent. Nu-mi este dezvăluită acțiunea propriu-zisă. Văd doar cum ajung acasă și încep să aranjez prada, să o etalez, să o răsfoiesc, să înșir "bijuteriile", să le pipăi, să le miroș. M-aș bucura de ele pînă la adînci bătrîneți, fiindcă, nu-i așa, nu aș avea cum să poposesc pe

Comunicat de presă

Librăria Humanitas Kretzulescu, una dintre cele mai frumoase librării bucureștene, a fost spartă azi noapte, între orele 19:00 și 9:30, când a fost sesizat incidentul.

Librăria, pentru cei care nu știu, se afla aproape de sediul Senatului, în plin centru al Bucureștiului, pe un bulevard luminat și circulat.

Circa 1 de Poliție, alertată la ora 9:30 de un membru al personalului librăriei, și-a trimis echipa operativă la fața locului de 9:45.

Primele constatari arată că s-au furat calculatoare și DVD-uri, însă ancheta este încă în desfășurare.

Vom reveni cu detalii imediat ce se încheie inventarierea pagubelor.

Pentru informații contactați:
Luiza Dragomir,
responsabil PR
HUMANITAS

vreo listă de suspecți. Așa persoană onorabilă... Mă sucesc și mă răsucesc. Domnule, la urma urmelor, ce fel de hoți sînt aștia? Dacă intri într-un muzeu, nu pleci cu un tablou, două? Iei banchetele, scrumierele cu picior? Am făcut joculețe fel de fel, mici anchete detectivistice. Nu degeaba urmăresc toate seriile polițiste. Din ce categorie fac parte spărgătorii? Nu știu să spun. Știu doar din ce categorie nu fac parte. Sînt sigură că nu sînt mineri în Valea Jiului. I-am eliminat imediat. Cînd au intrat pe 13-15 iunie în Facultatea de Litere, au făcut-o zob și ne-au cațit pe măsura proeminenței mușchilor, au dat buzna și în biblioteca de la etajul întâi, la sala de lectură. Acolo, niște "curve" și niște "drogați", vînzători de neam și țară, citeau, fiind tocmai sesiunea de vară. În cîteva minute s-a iscat un tîmbălu grozav. Doi veri, cu bîte, cu căști și bustul gol se certau și se-nghionteau trîgînd de niște cărți. Numai șefu' i-a liniștit. "Bă, potoliți-vă, bă! Paștele mă-sii. Bă, unu ia una, altu' pă cealantă!". Cîta fericire radia pe chipul lor. Au fost amplasați în dispozitiv la intrarea în facultate, de-o parte și de alta a ușii masive, ca să ne controleze carnetele de studenți. Ce dacă ei nu știau să citească... și nu se prindeau că le întorcem și le prezentăm invers... Erau atît de fericiți! Sprijiniți în bîta, cu pieptul lor frumos și tînar gol-goluț, țineau la subraț, ca pe un imens trofeu, *Pe aripile vîntului!*

Aș vrea să pun poliției la dispoziție datele micii mele investigații. Oameni sîntem, nu? Trebuie să ne ajutăm unii pe alții la greu. Scurtînd lista suspecților, se economisește timp, acțiune, bani, energie. Dar n-o să le aruncăm așa, la infinit, pe aripile vîntului. (M. C.)

Puțină istorie

În luna iulie a acestui an, mai multe ziare bucureștene s-au arătat mirate de o spargere dată într-o noapte, între orele 19.00 și 9.30, la Librăria Humanitas Kretzulescu situată „pe un bulevard luminat și circulat”. Confrații

noștri ar fi fost mai puțin surprinși, dacă ar fi citit din cînd în cînd și revista noastră. Ar fi putut afla astfel că deja în anul 1859, la Librăria lui C.A. Rosetti din București s-a dat spargere într-o noapte fără lună și s-au furat 5 exemplare din *Adrianu. Idei despre resbelul de partizani* și 2 din *Melodii române* de D. Bolintineanu, valoarea totală a pagubei ridicîndu-se la modesta sumă de 29 de lei și 40 de parale. Proprietarul nu a mai făcut plîngere, socotind că este măgulitor ca un hoț să se arate interesat de cărți, dar a publicat o notiță în *Kalendarul Românului*. La 1885, Librăria Domnului I.V. Socec, situată pe același „bulevard luminat și circulat”, Calea Victoriei no. 7, a fost „vizitată” de hoți. Agenții poliției au descoperit că era vorba de un singur cetățean „turmentat” care n-a furat nici o carte, dar a spart vitrina pe care a trebuit s-o plătească. În fine, la spargerea de la librăria Humanitas Kretzulescu, se pare că e vorba de o confuzie de vitrină, căci lipită de cea a librăriei se află vitrina de obiecte bisericești, unele foarte valoroase. Se pare așadar că numai la 1859 hoții mai erau interesați cu adevărat de carte și de istorie. Ceea ce nu scuză însă lacunele confrăților noștri, care, ei, ar trebui să (ne) citească. (Revista *Magazin istoric* nr. 8/ 2005. Pt. conformitate I. P.)

Întâmplare ciudată

Confrătarul a luat act cu sentimente amestecate de veste că a fost spartă una din librăriile Humanitas, aceea de lângă biserica Kretzulescu. Pe de o parte cu părere de rău, desigur, pentru paguba suferită de prestigioasa instituție, iar pe de alta și cu o oarecare părere de bine, la gîndul că, iată, se mai găsec persoane în România care să practice furtul nobil adică furtul de cărți. Un delict pardonabil.

Comunicatul de presă al Editurii Humanitas a căzut însă ca un duș rece peste Cronicar. Nici vorbă de furt nobil, pentru că din apetisanta librărie nu s-au furat cărți, ci calculatoare și DVD-uri. Chiar nici o carte? Se pare că nici una. Și doar ar fi avut ce să fure de la Humanitas, ce Dumnezeu! Puteau să fure *Despre ingeri*, puteau să fure *Ușa interzisă*, puteau să fure *De ce iubim femeile*.

Puteau s-o facă, dar n-au făcut-o.

Că nu s-au atins hoții de Heidegger încă putem înțelege, dar nici *Codul manierelor elegante* nu i-a ispitit? Și nici chiar scrierile, palpitate și totodată pline de miez, ale lui. Bebe Mihăescu, faimosul specialist Humanitas în materie de tehnici sexuale și de viață de alcov?

Ciudată întâmplare, nespuse de ciudată! (G. D.)

Mister elucidat

Din surse care doresc să-și păstreze anonimatul, aflăm următoarele:

Hoții care au pătruns prin efracție în Librăria Humanitas Kretzulescu nu sunt în realitate hoți (n-au conștiința profesiei lor), ci tineri pasionați de literatură. Enervați că n-au găsit în rafturile librăriei nici un exemplar din *Jurnal secret* de Alex. Ștefănescu, ei au reținut, temporar câteva calculatoare și DVD-uri, urmînd să le restituie în momentul în care se vor calma. Întrebați de ce au spart urgem, noaptea, în loc să viziteze librăria ziua, intrînd în mod legal, pe ușa, ei au explicat că au văzut în vitrină o carte pe care scria clar: *Ușa interzisă*. (Al. Șt.)

România literară - Abonamente la redacție pentru anul 2005

Talon de abonare
începînd cu

- abonament trei luni (13 numere) - 26 lei (260.000 lei vechi)
- abonament șase luni (26 numere) - 52 lei (520.000 lei vechi)
- abonament un an (52 numere) - 104 lei (1.040.000 lei vechi)

Nume Prenume
str. nr. bl. sc. et. ap.
sector. localitate. cod poștal. județ.
telefon

Trimiteți prin mandat poștal contravaloarea abonamentului solicitat, pe adresa: Fundația **România literară**, dir. adm. Corneliu Ionescu, Calea Victoriei 133, sector 1, București, cod 010071, OP 22, și, prin poștă, pe aceeași adresă, talonul de abonare completat și copie a mandatului poștal. Prețul include și cheltuielile poștale de transmitere a revistei. Cititorii din străinătate sunt rugați să trimită prin poștă un plic cu un cec în valoare de 130 \$ sau 100 euro pentru un an sau prin virament în conturile specificate în pag. 2, caz în care trimiteți prin poștă o copie a ordinului de plată și adresa dumneavoastră completă.

32 pagini - 2 lei
(20.000 lei vechi)
La redacție: 1,50 lei
(15.000 lei vechi)

